

**SUOMALAISTEN JULKISUUDEN HENKILÖIDEN
VIITTOMANIMIÄ JA NIIDEN NIMENANTOPERUSTEITA**

Outi Pippuri

Pro gradu -tutkielma

Jyväskylän yliopisto

Kielten laitos

Suomalainen viittomakieli

Kesäkuu 2014

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistinen tiedekunta	Laitos Kielten Laitos
Tekijä Outi Pippuri	
Työn nimi Suomalaisten julkisuuden henkilöiden viittomanimiä ja niiden nimenantoperusteita	
Oppiaine Suomalainen viittomakieli	Työn laji Pro Gradu
Aika Kesäkuu 2014	Sivumäärä 94 + 19
<p>Tiivistelmä</p> <p>Henkilöiden viittomanimet vastaavat puhuttujen kielten erisnimiä ja niillä on erilaisia nimenantoperusteita. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia viittomanimiä suomalaisista julkisuuden henkilöistä käytetään ja millä perusteella julkisuuden henkilöt ovat viittomanimensä saaneet eli millaisia nimenantoperusteita on löydettävissä.</p> <p>Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä toimii pääasiassa Päivi Rainõn (2004) väitöskirja <i>Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä</i>, jossa hän on selvittänyt, millä perusteilla suomalaisen viittomakieliyhteisön jäsenet ovat viittomanimensä saaneet.</p> <p>Tutkimusaineisto koostuu 24 eri-ikäisen viittomakielisen henkilön parihaastatteluista, joista videoaineistoa kertyi yhteensä 8 tuntia ja 19 minuuttia. Haastattelussa hain nimestämismateriaalin avulla viittomanimiä 100 suomalaiselle julkisuuden henkilölle. Haastatteluaineisto sisälsi yhteensä 1241 viittomavastinetta. Lopulliseen tarkasteluun päätyi 1076 viittomavastinetta, jotka pitivät sisällään 109 erilaista henkilöviittomaa tai niiden yhdistelmää ja ne kohdistuivat 76 henkilöön.</p> <p>Haastatteluissa julki tulleista nimenantoperusteista on muodostettavissa seuraavat luokat: 1) puhutun kielen nimen lähikäännös, 2) puhutun kielen nimen käännös, 3) ulkomuoto, 4) sosiaalinen tausta, 5) aakkosviittoma, 6) kaimuus, 7) vaatetus ja asusteet, 8) yksittäinen tapahtuma, 9) piintynyt tapa ja 10) alkuperä ei tiedossa.</p> <p>Tämä tutkimus antaa uutta tietoa viittomakielisen yhteisön tavasta nimetä yhteisön ulkopuolisia henkilöitä. Tutkimustuloksista voi päätellä, että kaikille julkisuuden henkilöille ei systemaattisesti anneta viittomanimeä ja haastateltavat korostivat, että virallisissa yhteyksissä henkilön nimi tulee aina sormittaa.</p>	
Asiasanat: julkisuuden henkilö, onomastiikka, suomalainen viittomakieli, viittomanimi	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto, Kielten laitos	
Muita tietoja: Tutkielma on luettavissa elektronisena Jyväskylän yliopiston kirjaston JYX-julkaisuarkistossa.	

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Faculty Faculty of Humanities	Department Department of Languages
Author Outi Pippuri	
Title Sign names of the Finnish celebrities and the motivations behind them	
Subject Finnish Sign Language	Level Master's thesis
Month and year June 2014	Number of pages 94 + 19
<p>Abstract</p> <p>In the Deaf community, a sign name is used to identify a person in a similar way proper names are used in spoken languages. This master's thesis sets out to map sign names given to the Finnish celebrities, to find out how the individual sign names came to be, and to explore the motivation behind each sign name.</p> <p>The goal of this thesis is to reveal new information on naming conventions in the situations where a sign name is given to a person outside the Deaf community.</p> <p>Theoretical framework of this thesis comes from Päivi Rainò's research (2004) <i>Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä</i>, which investigates the emergence and development of personal sign names among the members of the Deaf community.</p> <p>The research material was collected by interviewing 24 individuals of varying ages. Each interviewee was asked to name one hundred Finnish celebrities. The data comprises 8 hours and 19 minutes of video material, containing 1241 sign names in total, out of which 1076 sign names are examined in this thesis. Altogether, 109 different sign names for 76 individual celebrities are analyzed.</p> <p>While some of the name signs appeared to have no known origin, the study identified ten categories of motivations behind the sign names: 1) close translation of the name used in the spoken language, 2) literal translation of the name used in spoken language, 3) physical trait of the individual, 4) social background, 5) manual alphabet sign, 6) loan name sign from a namesake, 7) clothing and accessories, 8) well known event in ones career, 9) recurring individual habits and 10) name origin isn't known.</p> <p>One can draw a conclusion that not every celebrity gets a sign name, and the interviewees emphasized that in the official contexts the names should always be fingerspelled.</p>	
Keywords: celebrity, Finnish Sign Language, name sign, onomastics	
Depository: University of Jyväskylä, Department of Languages	
Additional information: Electronic version of this MA thesis is available in the JYX database of Jyväskylä University Library.	

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistinen tiedekunta	Laitos Kielten Laitos
Tekijä Outi Pippuri	
Työn nimi Suomalaisten julkisuuden henkilöiden viittomanimiä ja niiden nimenantoperusteita	
Oppiaine Suomalainen viittomakieli	Työn laji Pro Gradu
Aika Kesäkuu 2014	Sivumäärä 94 + 19
Tiivistelmä Työn tiivistelmä suomalaisella viittomakielellä löytyy tämän työn oheen liitettyltä CD-ROM -levyltä.	
Asiasanat: suomalainen viittomakieli, viittomanimi, julkisuuden henkilö	
Säilytyspaikka: Jyväskylän yliopisto, Kielten laitos	
Muita tietoja:	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	11
2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	13
2.1 NIMISTÖNTUTKIMUS	13
2.2 NIMISTÖNTUTKIMUS SUOMALAISESSA VIITTOMAKIELESSÄ.....	20
2.2.1 Henkilöviittomat suomalaisessa viittomakielessä	20
2.2.2 Henkilöviittomat Raamatun käännöksissä.....	26
2.2.3 Paikannimiviittomat.....	27
2.2.4 Automerkkiviittomat.....	29
2.2.5 Sormiaakkoset, sormiaakkosia sisältävät viittomat ja siirrekirjainnus.....	30
2.3 YHTEISÖN ULKOPUOLISTEN HENKILÖIDEN VIITTOMANIMET MUISSA VIITTOMAKIELISSÄ .	32
3 TUTKIMUSAINEISTO JA ANALYSOINTI	39
3.1 NIMESTÄMISMATERIAALIA VARTEN TEHTY KARTOITUSKYSELY	39
3.2 TUTKIMUSAINEISTO JA SEN KERUU	42
3.3 TUTKIMUSAINEISTON KÄSITTELY JA PURKU.....	45
4 JULKISUUDEN HENKILÖIDEN VIITTOMANIMET JA NIIDEN NIMEÄMISPERUSTEET	47
4.1 NIMENANTOPERUSTEIDEN MUKAINEN VARIAATIO	47
4.2 ESIMERKKEJÄ ERI NIMENANTOPERUSTEISIIN PERUSTUVISTA VIITTOMANIMISTÄ.....	49
4.2.1 Puhutun kielen nimen lähikäännökseen perustuvat viittomanimet.....	49
4.2.2 Puhutun kielen nimen käännöksen perustuvat viittomanimet.....	56
4.2.3 Nimenkantajan ulkomuotoon perustuvat viittomanimet.....	61
4.2.4 Nimenkantajan sosiaaliseen taustaan perustuvat viittomanimet.....	64
4.2.5 Kirjoitetun kielen nimen aakkosiin perustuvat viittomanimet	67
4.2.6 Nimenkantajan vaatetukseen tai asusteisiin perustuvat viittomanimet	68
4.2.7 Nimenkantajan kaiman viittomanimen siirtoon perustuvat viittomanimet.....	68
4.2.8 Yksittäiseen tapahtumaan perustuvat viittomanimet	69
4.2.9 Piintyneeseen tapaan perustuvat viittomanimet	70
4.2.10 Viittomanimen alkuperä ei tiedossa	71
5 POHDINTA	73
LÄHTEET	77
NIMESTÄMISMATERIAALIN KUVALÄHTEET	80

KUVIOLUETTELO	87
TAULUKKOLUETTELO	87
KUVALUETTELO	88
NIMILUETTELO	92
LIITTEET.....	95
LIITE 1: KARTOITUSKYSELY.....	95
LIITE 2: TUTKIMUSLUPALOMAKE.....	99
LIITE 3: TAUSTATIETOLOMAKE.....	101
LIITE 4: NIMESTÄMISMATERIAALIN DIAT	102
LIITE 5: KÄSIMUODOT JA NIIDEN SYMBOLIT SUOMALAISESSA VIITTOMAKIELESSÄ	111
LIITE 6: SUOMALAISEN VIITTOMAKIELEN SORMIAAKKOSET	112

Viitottujen ilmausten merkintätavat:

HIRVI	Viittomia edustavat tekstissä <i>glossit</i> , jotka toimivat viittomien käännösvastineina ja ne kirjoitetaan pienin verssaalein. Glossit eivät paljasta viittoman visuaalista muotoa, vaan ne on tarkistettava sanakirjoista.
EI-VOIDA	Viittoman suomenkielinen käännösvastine koostuu useammasta osasta.
LIISA+KATU	'Liisankatu'. Yhdysviittoman osat yhdistetään +-merkillä.
m-i-k-k-o	Sormitus merkitään pienaakkosin.
OS	Osoituksen merkkinä käytettävä lyhenne.
OS-3	Osoituksen (OS) yhteydessä numeromerkintä kertoo osoituksen suunnattavan tiettyyn paikkaan (ks. Rissanen 1985: 18).
/G/	Käsimuotoihin viitataan Terhi Rissanen (1985) käyttöön ottamilla stokoelaisilla symboleilla, jotka ovat nähtävissä liitteessä 5.

1 JOHDANTO

Tarkastelen tässä pro gradu -tutkielmassani suomalaisten julkisuuden henkilöiden viittomanimiä ja niiden nimenantoperusteita. Henkilöiden viittomanimet vastaavat puhuttujen kielten erisnimiä ja niillä on erilaisia nimenantoperusteita. Nimistöntutkimusta on suomalaisesta viittomakielestä tehty verrattain vähän. Päivi Rainò (2004) on väitöskirjassaan *Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä* tutkinut millä perusteilla suomalaisen viittomakieliyhteisön jäsenet ovat henkilönimiviittomansa saaneet. Virittäjä-lehteen (1/2005) kirjoittamassaan artikkelissa *Henkilönimet viittomakielessä* Terhi Ainiala ja Johanna Mesch tarkastelevat Päivi Rainòn väitöskirjaa ja toteavat sen olevan ensimmäinen kokonainen tutkimus kyseisestä aiheesta suomalaisen viittomakielen osalta. Rainòn käyttämä tutkimusaineisto, 937 viittomanimen korpus, on heidän mukaansa poikkeuksellisen kattava, mutta aineistossa on vain 24:lle yhteisön ulkopuoliselle henkilölle annettuja nimiä (yhteensä 30 nimeä). (Virittäjä 1/2005, 141–144.) Yhteisön ulkopuolisten henkilöiden nimeämisestä ei siis varsinaista tutkimusta ole tehty, mutta muun muassa Elina Venemäki (2005) käsittelee aihetta Ylioppilaslehteen kirjoittamassaan artikkelissa *Nimittely helpottaa arkea*, jonka perusteella Laura Pekonen (2005) on kirjoittanut Helsingin Sanomiin artikkelin *Viittomakieli ei imartele vallanpitäjiä*. Tässä pro gradu -tutkielmassani päätin tarttua tähän mielenkiintoiseen ilmiöön ja selvittää, miten viittomakielisen yhteisön ulkopuolisia henkilöitä nimetään.

Pro gradu -tutkielmani on osa viittomakielen nimistöntutkimusta ja kuuluu tarkemmin sosio-onomastisen tutkimuksen kenttään ja pyrkii valottamaan epävirallisen henkilönimistön sosiolingvististä puolta. Tutkielmassani tarkastelen nimeämistä, nimenantoperusteita, nimien käyttöä ja niiden variaatiota. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia henkilönimiviittomia suomalaisista julkisuuden henkilöistä käytetään?
2. Millä perusteella julkisuuden henkilöt ovat viittomanimensä saaneet eli millaisia nimenantoperusteita on löydettävissä?
3. Millä tavoin julkisuuden henkilöille annettujen viittomanimien nimenantoperusteet eroavat viittomakielisen yhteisön jäsenten viittomanimien nimenantoperusteista?

Teoreettisena taustana työssäni toimii Päivi Rainõn (2004) väitõskirja. Rainõn mukaan viittomanimien motiivit 534 nimiesiintymään perustuvassa tutkimuksessa ovat olleet seuraavat: 1) ulkomuoto, 2) piintynyt tapa / luonne, 3) puhutun kielen nimen (lähikäännõs, 4) aakkosviittoma, 5) peritty nimi/kaimuus, 6) sosiaalinen tausta: asema, ammatti, harrastus, 7) yksittäinen tapahtuma, 8) aikaisemman viittoman muunnos ja 9) ei motiivia. (Rainõ 2004.)

Tutkimushaastatteluissa käytettävän nimestämismateriaalin tekoa varten toteutin kartoituskyselyn, jonka avulla selvitin 20 (10 kuuroa ja 10 kuulevaa) henkilõltä, ketkä suomalaiset julkisuuden henkilõt heille tulevat ensimmäisenä mieleen seuraavista julkisuusryhmästä: *politiikka, urheilu, kulttuuri ja muut julkkikset*. Kartoituskyselyssä hain kultakin osallistujalta yhteensä 200 julkisuuden henkilõn nimeä, joista esiintymämäärien perusteella lopulliseen nimestämismateriaaliin päätyi 100 julkisuuden henkilõä. Nimestämismateriaali oli PowerPoint-muotoinen ja sisälsi julkisuuden henkilõiden nimet sekä kuvat. Varsinaista tutkimusaineistoa varten haastattelin 24 eri-ikäistä viittomakielistä henkilõä eripuolilla Suomea touko-joulukuussa 2010. Toteutin haastattelut parihaastatteluina. Haastattelut on kuvattu yhdellä videokameralla ja haastattelumateriaalia kertyi yhteensä 8 tuntia ja 19 minuuttia.

Luvussa kaksi (2) tarkastelen aluksi yleisesti nimistõntutkimusta, jonka jälkeen suuntaan huomioni nimistõntutkimukseen viittomakielessä. Esittelen aluksi nimistõntutkimusta suomalaisen viittomakielen näkökulmasta. Tämän jälkeen tarkastelen muista viittomakielistä tehtyjä nimistõntutkimukseen liittyviä tutkimuksia tai artikkeleita, joissa on käsitelty yhteisõn ulkopuolisten henkilõiden nimeämistä. Luvussa kolme (3) käsittelen nimestämismateriaalia varten tekemääni kartoituskyselyä, varsinaista tutkimusaineistoa ja sen keruuta sekä tutkimusaineiston käsittelyä ja purkua. Luvussa neljä (4) käyn läpi tutkimusaineistossa esiintyneitä julkisuuden henkilõiden viittomanimiä ja niiden nimenantoperusteita. Aluksi tarkastelen nimenantoperusteiden mukaista variaatiota, jonka jälkeen käyn nimenantoperusteittain läpi esimerkkejä viittomanimistä. Luvussa viisi (5) pohdin tutkimustuloksia sekä esittelen jatkotutkimuksen kannalta olennaisia kysymyksiä.

2 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Nimistöntutkimus

Nimen avulla yksilöä voidaan puhutella ja häneen voidaan viitata puheessa ilman kuvailevia ilmauksia. Sen sijaan, että meidän täytyisi sanoa *Hei, sinä pieni punatukkainen tyttö!* tai *se mustapartainen mies, joka asuu keltaisessa talossa urheilukentän vierellä*, me voimme yksinkertaisesti käyttää näiden ihmisten nimiä, jos ne vain ovat tiedossamme. Siis: *Hei, Ella!* tai *Ensio Mäkelä*. Henkilönnimi onkin eräänlainen etiketti, joka viittaa yksilöön ja identifioi hänet, mutta ei välttämättä kuvaile häntä. (Ainiala, Saarelma & Sjöblom 2008, 162–163.)

Puhuttaessa nimistöntutkimuksesta on syytä aluksi tarkastella hieman sanaa *nimi*. Nimi on sana tai sanojen yhdistelmä, jolla on kaksi keskeistä merkitystä. *Erisnimet* eli *propriti*, kuten esimerkiksi *Mikko* ja *Jyväskylä*, viittaavat yhteen yksilöityyn henkilöön, oloon, asiaan tai esineeseen. *Yleisnimet* eli *appellatiivit*, kuten esimerkiksi *mies* ja *kaupunki*, viittaavat henkilöihin, oloihin, asioihin tai esineisiin lajinsa edustajana. Nimistöntutkimuksessa *nimellä* tarkoitetaan aina 'erisnimeä' ja sanaa *nimitys* käytetään merkityksessä 'appellatiivi'. Nimien tieteellinen määrittely ei ole helppoa, sillä ne ovat kielen aineksina varsin erityislaatuisia. Kielitajumme perusteella yleensä tiedämme, että esimerkiksi *Joensuu*, *Pekka*, *Kekkonen*, *Mansikki* tai *Kalevala* ovat propreja. Tekstistä luettuna myös esimerkiksi ilmaukset *Kallio*, *Vilja*, *Pippuri*, *Karhu* ja *Raamattu* ovat selvästi propreja, sillä ne alkavat isolla alkukirjaimella, mutta puheessa tunnistamme ne propreiksi ainoastaan kontekstin perusteella. (Ainiala, Saarelma & Sjöblom 2008, 12–33; Ainiala 2012, 612–613; Kiviniemi 1982, 11–12.) Nimeämällä itselleen merkityksellisiä tarkoitteita, kuten henkilöitä, paikkoja, esineitä tai asioita, ihminen muuttaa ne osaksi kulttuuriansa. Nimet muodostuvat ihmisen, kieliyhteisön ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa. Nimien vakiintuminen yhteiseen käyttöön vaatii yhteisön, jolla on samanlainen näkemys ympäröivästä maailmasta ja sitä kautta kyky ymmärtää nimen motivaatio sekä sosiaalinen funktio. Nimien muodostamistapa ja se, mitä nimillä tavoitellaan, kytkeytyvät kieltä käyttävän yhteisön kautta ympäröivään yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Selviteltäessä nimien *funktioita* eli sitä, miksi nimiä annetaan ja mitä nimillä tehdään, on *sosiaalis-kulttuurinen näkökulma* olennainen. (Ainiala ym. 2008, 15–16.)

Kaikkialla maailmassa on kantaväestön vanhastaan käyttämä nimistö – sekä paikan- että henkilönnimet – osa keskeistä paikallista kulttuuriperintöä. Nimet ovat aina askarruttaneet ihmisiä; nimenhän tajutaan kuuluvan paikkaan tai henkilöön kiinteästi, osana sen yksilöyttä. (Itkonen 1997, 7.)

Nimistöntutkimus eli onomastiikka on yleisesti käsitetty lähinnä paikannimien sekä etu- ja sukunimien tutkimukseksi. Nimistöntutkimus on Suomessa eriytynyt omaksi monitieteiseksi tutkimusalakseen varsin myöhään, sillä ensimmäisen professuurin se sai vasta vuonna 1969. (Kiviniemi 1993, 7; Kiviniemi 1996, 5–7.) Nimistöntutkimus on perusluonteeltaan historioivaa tutkimusta, joka perustuu kieliaineistoon. Nimistön tarkastelu johtaa pohtimaan monia kysymyksiä, kuten ”*mistä tämä nimi on saanut alkunsa?*”. (Itkonen 1997, 8–9.) Valtaosa alan tutkimuksista käsittelee paikannimien *nimeämisperusteita* (t. *nimenantoperusteita*) eli *paikkojen yksilöinnin ideoita*. Voidaankin kysyä, millä perusteella mikäkin paikka on nimensä saanut ja mitkä seikat ovat toimineet motiiveina nimen syntyyn. Nimeämisperusteet saadaan yleensä selville päättelemällä ja ne voidaan luokitella. Näin ei kuitenkaan aina ole, jolloin nimen synty muuttuu mahdottomaksi luokitella. Yhtä ja oikeaa yleistä onomastista teoriaa ei oikeastaan ole olemassa, koska tutkimusperinteessä ja aineistoissa on suuria eroja. Nimenkäyttäjien arvailut nimen alkuperästä voivat osua oikeaan, sillä esimerkiksi varsin suuri osa maamme paikannimistä on kielelliseltä rakenteeltaan ja sisällöltään läpinäkyviä siten, että niitä voidaan pitää yksitulkintaisina. Nimet voivat olla myös leksikaalisesti läpinäkyviä ja myös monitulkintaisia, tai leksikaalisesti (ja semanttisesti) hämärtyneitä. (Kiviniemi 2000, 7–13.) Yhdeksi keskeisimmistä tavoitteista paikannimitutkimuksen saralla on muodostunut *hämrtyneiden paikannimien tulkinta* eli nimien kielellisen rakenteen ja asiataustan selvittely. Oikeanlaisen tulkinnan saamiseksi paikannimet tulee tulkita osana tietynlaista nimisysteemiä ja maailmankuvaa, sillä pelkästään oman intuition pohjalle rakentuvat selitykset voivat osua harhaan, etenkin leksikaalisesti läpinäkyvien nimien osalta. Virheellisiä nimitulkintoja on perinteisesti nimitetty kansanetymologioiksi. (Kiviniemi 2000, 7.)

Sosiolingvistikassa nimistöntutkimuksessa eli *sosio-onomastiikassa* tutkitaan nimien käyttöä ja variaatiota eli vaihtelua, jolloin otetaan huomioon myös se sosiaalinen ja tilanteinen kenttä, jossa nimiä käytetään (Ainiala ym. 2008, 75). Jokaisella yksilöllä on oma nimivarastonsa, johon kuuluu niin jokapäiväisessä käytössä olevia nimiä kuin myös nimiä, joita käytetään harvemmin. Nimet voidaan käyttöasteen ja käyttöajuuden perusteella asettaa jatkumolle, jossa toisessa päässä ovat jokapäiväisessä käytössä olevat nimet ja toisessa päässä ani harvoin käytetyt nimet, jotka voivat olla myös sellaisia, että henkilö tuntee ne, muttei

käytä niitä aktiivisesti. *Nimitaitotutkimuksessa* selvitetään paikannimien osaamista eli kuinka paljon ja millaista paikannimistöä eri-ikäiset ja eri ammasteissa toimivat ihmiset omalta asuinseudultaan tietävät. Kyse ei siis ole parhaan nimentaitajan etsinnästä, vaikka termi *nimitaitotutkimus* saattaa sellaisen mielikuvan tuottaa, vaan tarkoitus on pikemminkin selvittää samalla seudulla asuvien yksilöiden nimivarastojen laajuutta ja koostumusta. (Ainiala ym. 2008, 144–145.)

Paikannimitutkimuksen ohella – ja joskus myös sen osana – nimistöntutkimuksen alla on myös henkilönimien tutkimus (Itkonen 1997, 8). Nimi on aina ollut ihmisen yksilöllisyyden kielellinen tunnusmerkki. (Kiviniemi 1982, 9). Nimistöntutkimuksessa *henkilönnimitutkimuksella* eli *antroponomastiikalla* tarkoitetaan nimenomaan henkilönnimistön tutkimusta, jolloin ihmisiin viittaavista nimistä käytetään termiä *henkilönnimi* eli *antroponyymi*. Henkilönnimet ovat kulttuurisia universaaleja, mikä tarkoittaa sitä, että kaikissa maailman kulttuureissa ihmisille annetaan nimiä vakiintuneiden käytäntöjen tai tiettyjen sääntöjen mukaan. Henkilönnimiä käytetään yksilön *identifiointiin* eli erottamaan hänet muista yhteisön jäsenistä. (Ainiala ym. 2008, 162–163.)

Muutamia vuosisatoja sitten kaikilla suomalaisilla oli vain yksi etunimi ja sekin yleensä aika tavanomainen. Vasta 1700-luvulta alkaen myös Suomessa levisi muoti-ilmiö antaa lapselle useampi etunimi. Tämä malli saatiin ruotsalaisilta ja Suomen ruotsinkieliseltä väestöltä, joskin uuden tyylin juuret olivat Keski-Euroopan ylhäisön piirissä. Uusi tyyli levisi ensin Uudenmaan sekä Turun ja Porin läänissä, mutta Itä-Suomeen se kotiutui varsin hitaasti. Tyttöjen nimissä uusi nimityyli yleistyi hieman nopeammin kuin poikien nimissä. Useamman kuin kolmen nimen antaminen ei ollut mahdollista enää vuoden 1946 jälkeen, sillä tuolloin tuli voimaan etunimilaki, joka rajoitti etunimien määrän enintään kolmeen. Kahden tai kolmen etunimen anto muutti kuitenkin nimenvalintaa merkittävästi. Nykyään olemme tottuneet vallitsevaan käytäntöön, niin emme näe sitä, miltä uusi nimityyli on vielä pari sataa vuotta sitten tuntunut. (Kiviniemi 1993, 14–16.) Henkilönnimijärjestelmään on myös hyvin olennaisena kuulunut se, että naisten ja miesten nimet ovat erilaisia. Vuonna 1946 voimaan tulleessa etunimilaissa sanotaan, että pojalle ei saanut hyväksyä naisennimeä, eikä tytölle miehennimeä. Sama määräys on voimassa myös uudessa nimilaissa sekä etunimien valintaa säätelevissä laissa muualla Euroopassa. On kuitenkin olemassa joukko nimiä, jotka ovat sekä naisen- että miehennimiä. Tällaisia ovat esimerkiksi *Lahja*, *Varma* ja *Sulo*. Koska etunimistöömme tuli 1800-luvulta alkaen omakielisiä nimiä hyvin paljon lyhyen ajan sisällä, niin ne kielelliset tunnusmerkit, joiden perusteella jokin nimi liitetään jompaankumpaan

sukupuoleen, eivät ole olleet kovin selviä. Monista nimistä on myös kielellisin perustein lähes mahdotonta sanoa, että nimi on vain miehelle tai naiselle sopiva. (Kiviniemi 1993, 31–35.)

Nykykulttuuriin johtaneen kehityksen myötä virallisten nimien käyttö on kuitenkin näkyvästi jokapäiväistynyt. Me tarjoamme koko nimemme vieraalle usein jo kättelyssä, ja samaan tapaan se edustaa meitä lukemattomissa erilaisissa papereissa veroilmoituksesta lottokuponkiin. Virallinen nimemme on siis yksilöivänä etikettinä esillä mitä moninaisimmissa yhteyksissä. Luonnollisesti tällainen etiketti on itse kullekin hyvin läheinen, ehkä jopa läheisin ilmaus kielessä. Kirjoitettunakin se on ikään kuin osa itseämme ja yllättäen nähtynä tai kuultuna lähes aina jollain tavoin sykhdyttävä. (Kiviniemi 1982, 10.)

Etunimen sanotaan liittyvän vahvasti kantajaansa. Nimi on ikään kuin hänen kielellinen kuvansa ja siihen voivat yhdistyä kaikki ne piirteet, jotka ovat nimenkantajalle ominaisia: hänen luonteensa, hänen ulkoinen olemuksensa sekä sosiaalinen asemansa. Samannimisyttä on kuitenkin olemassa. Valtaosa jokaisesta ikäpolvesta on saanut melko yleiseksi osoittautuneen nimen. Tämä johtuu siitä, että sosiaalinen vaistomme ohjailee nimervalintaa hyvinkin tarkasti. Vaikka nimervalinta on hyvin yksityinen asia, niin se on valintojen tekemistä siinä missä esimerkiksi pukeutuminen, asunnon kalustaminen tai muu käyttäytymisemme. Nimivalintojen yhtäläisyys osoittaa sen, että olemme ajan nimityylistä tietoisia. Oman etunimen yleisyyttä on sen vuoksi turhaa harmitella, sillä kaimojen olemassaolo on aivan luonnollista. (Kiviniemi 1993, 10–13.)

Nimi ei tietenkään ole identiteettimme tarkin tuntomerkki. Moni on varmasti huomannut, että esimerkiksi henkilötunnus on joissakin tilanteissa nimeä tärkeämpi. Myös monet ulkonaisen olemuksemme erityispiirteet erottavat meidät toisistamme paremmin kuin nimi. Syynä nimen keskeisyyteen on yksinkertaisesti se seikka, että nimi on viestinnän valtavyöhykseen, kielen kannalta yksilöllisyytemme takeena. (Kiviniemi 1982, 9.)

Samannimisyys ei siis ole harvinaista ja sukunimen tehtävänä onkin helpottaa samannimisten ihmisten yksilöintiä. Toisaalta sukunimi liittyy ja luokittelee yksilön samaa sukunimeä kantavaan sukuun. Täydelliseen ihmisen yksilöintiin ei välttämättä etunimi/etunimet ja sukunimi riitä, minkä vuoksi yhteiskunnan taholta välttämätön ihmisten yksilöinti onkin toteutettu virallisella henkilötunnuksella. Syynä samannimisyyteen ovat käytössä olevat nimeämistavat, kuten *muiden henkilöiden mukaan nimeäminen*, ”*systemaattinen nimeäminen*” sekä *nimen valitseminen valmiista ”nimivarastoista”*, minkä vuoksi samannimisyyden oletetaan jatkossakin säilyvän henkilönimisysteemin keskeisenä piirteenä. (Saarela-Maunumaa 2001, 192–213.) Suomessa olemme tottuneet siihen, että yksilön

virallinen nimi koostuu useimmiten yhdestä tai useammasta *etunimestä* sekä jostakin virallisen statuksen saaneesta *lisänimestä*. Ihmisen virallisessa, etu- ja sukunimen sisältävässä nimiyhdistelmässä, *etunimi* on yksilön päänimi ja sen jäljessä esiintyvä *sukunimi* voidaan määritellä *viralliseksi lisänimeksi*. Edellisten lisäksi moninimisyyteen perustuvissa nimisysteemeissä on olemassa myös *epävirallisia lisänimiä*, joita ovat siis kaikki sellaiset lisänimet, jotka eivät ole saaneet nimisysteemissä virallista statusta. (Ainiala ym. 2008, 162–178; Paikkala 2004, 72–73.) Lisänimet ovat olleet tarpeen yhteisössä erottamaan ihmisiä toisistaan aikana, jolloin sukunimijärjestelmä oli vielä kehittymätön ja etunimistöemme perustui lähinnä kristillisperäiseen nimistöön. Henkilölle on voitu päänimen lisäksi antaa lisänimi, joka on viitannut henkilön ammattiin, asuinpaikkaan, kotitaloon, syntyperään, ulkonäköön, luonteeseen tai hänelle sattuneeseen tapahtumaan. (Ainiala ym. 2008, 249; Kiviniemi 1982, 55–56.)

Jos samassa kylässä oli vaikkapa kaksi Mattia, toista voitiin kutsua *Posti-Matiksi* ja toista *Sahuri-Matiksi* miesten ammattien mukaan. Suomalaisessa kansankulttuurissa tällaiset kölleiksikin kutsutut lisänimet säilyivät ahkerassa käytössä myös sukunimisysteemin omaksumisen jälkeen. Niinpä kylän suutaria saatettiin myöhemminkin kutsua *Suutari-Niiloksi*, innokasta pontikankeittäjää *Pontikka-Topiksi*, näkövammaista *Sokea-Jaakoksi*, honottajaa *Huna-Kalleksi*, pitkäpiimäistä pohdiskelijaa *Tuuma-Kalleksi* ja kerralla kokonaisen metson syönyttä naista *Metso-Miinaksi*. (Ainiala ym. 2008, 249.)

Sen lisäksi, että lisänimet erottavat ihmisyksilöt toisistaan, ne voivat toimia myös ryhmähengen vahvistajina. Epäviralliset lisänimet vahvistavat yhteisön ryhmähenkeä vahvistamalla ryhmää sisäisesti ja erottamalla sen muista ryhmistä, esimerkiksi nuoriso erottuu aikuisista ja merimiehet muiden ammattien edustajista. Lisänimiä käytetään yleisesti esimerkiksi yksilöiden välisen kiintymyksen osoittamiseen, kuten pienten lasten hellittelynimistä (*Anna > Annuliini*) tai rakastavaisten toisilleen antamista hellittelynimistä (*Mussukka, Nöpönassu*) voidaan huomata. Lisänimet voivat joskus osoittaa nimenkantajalleen myös hänen roolinsa yhteisössä (*Pikku-Matti* ja *Iso-Matti*) tai tarjota yhteisölle mahdollisuuden sanaleikkiin ja yhteisöllisen huumorin harjoittamiseen (*Myllymäki > Pyllymäki*). Toisaalta monet haukkuma- ja pilkkanimet eli *pejoratiiviset lisänimet* toimivat päinvastoin, sillä niillä osoitetaan kielteisiä tunteita nimenkantajaa kohtaan ja sulkevat yksilön yhteisön ulkopuolelle tai ainakin tekevät tiettäväksi, ettei henkilö ole tervetullut yhteisöön. Tällaiset nimet sisältävätkin viestejä niin nimen saajalle kuin muille yhteisön jäsenille kertoen yhteisön normeista ja arvostuksista eli siitä, mitä yhteisö hyväksyy ja mitä ei. Jos pilkkanimiä

käytetään ainoastaan silloin kun asianomainen ei ole paikalla, on kyse *seläntakaisnimistä* ja niiden sisältämät viestit on siten tarkoitettu vain yhteisön jäsenten tietoon, eikä nimenkantaja itse tiedä niistä mitään. (Elonen 2004, 6–9 ja 60–90.)

Epävirallisia lisänimiä voidaan muodostaa eri tavoin. *Sekundaarit lisänimet* perustuvat henkilön viralliseen etu- tai sukunimeen kokonaan tai osittain. Virallisista etu- ja sukunimistä lisänimiä muodostetaan muun muassa lyhentämällä (*Kalervo* > *Kale*, *Näätänen* > *Näätä*) tai johtamalla (*Timo* > *Timppa*, *Turunen* > *Turuska*). *Kirjainyhdistelmänimiä* muodostetaan usein yhdysnimistä (*Jussi-Pekka* > *Jiipee*). Etu- tai sukunimen pohjalta on mahdollista muodostaa myös esimerkiksi appellatiivisia ilmauksia sisältäviä lisänimiä (*Hernesniemi* > *Herneaivo*), jotka voivat perustua myös alkusoinnutteluun (*Noora* > *Norppa*) sekä riimittelemällä (*Samuli* > *Hemuli*) tai muuten muuntelemalla (*Laura Kaarina* > *Kaura Laarina*). Joskus nimiin liitetään niihin liittyviä assosiaatioita (*Hannu* > *Hannu Hanhi*) tai kuvailevia määriteosia (*Erä-Jorma*). *Primaarit lisänimet* puolestaan ovat epävirallisia lisänimiä, jotka eivät pohjautu henkilön viralliseen etu- tai sukunimeen vaan ovat muutoin muodostettu. Primaarit lisänimet voivat perustua muun muassa ihmisen ammattiin (kylmäkoneasentaja: *Lumiukko*), ulkonäköön (*Gandhi*), luonteeseen (*Hönö*), harrastukseen (ruoanlaitto ja sisustaminen: *Miss Keittiö*), käyttäytyminen (toimielias ja aikaansaapa: *Täti Touhukas*), puhetapaan (*Aikauheeta*) tai johonkin ihmisen tekemään tai hänelle tapahtuneeseen asiaan (mies, joka siirteli rajariidassa naapurin kivipyykkiä: *kivenpyörittäjä*). (Ainiala ym. 2008, 171–175, 249–252.)

Deskriptiiviset eli kuvailevat *lisänimet* viittaavat usein henkilön ulkonäköön (*Harald Kaunotukka*), luonteeseen (*Iivana Julma*), ammattiin (*Anders Seppä*), syntyperään (*Friedrich Holländer*) tai asuinpaikkaan (*Erasmus Rotterdamlainen*). Lisäniminä käytetään myös henkilön vanhempien nimistä johdettuja *patronyymejä* (*Andersson*, *Tuomaantytär*) tai *matronyymejä* (*Finnbogadóttir*) - monissa nimisysteemeissä nämä ovat myöhemmin kehittyneet virallisiksi sukunimiksi. (Ainiala ym. 2008, 171.)

Epäviralliset lisänimet voidaan luokitella myös niiden käytön mukaan kolmeen eri ryhmään: *yksityisiin lisänimiin*, *puolijulkisiin lisänimiin* ja *julkisiin lisänimiin*. Yksityiset lisänimet ovat yleensä vain kahden ystävyksen, sisaruksen, rakastavaisen tai työtoverin käyttämiä kiusoittelevia lempinimiä eli eräänlaisia kahdenvälisiä *vastavuoroisuusnimiä*. Myös perhepiirissä käytetyt lisänimet voidaan katsoa olevan yksityisiä lisänimiä kuten myös monet seläntakaisnimet, jotka ovat vain muutaman ihmisen käytössä. Esimerkiksi naapureita (*Puhtaanapitoyrittäjä Paavo Pesonen* > *Paavo Pesukarhu*) saatetaan kutsua nimillä, jotka vain he tietävät. *Puolijulkisia lisänimiä* ovat sellaiset nimet, jotka ovat käytössä perheen ulkopuolisessa puhujayhteisössä, kuten koulussa tai työpaikalla. *Julkisia lisänimiä* taas ovat

nimet, joita käytetään vähintään kahdessa puhujayhteisössä, esimerkiksi kotona, ystäväporukassa ja työpaikalla. (Elonen 2004, 6–9 ja 60–90.)

Yhteisön hyväksyminen on tärkeää epävirallisia lisänimiä muodostettaessa, sillä siten lisänimestä tulee osa yhteisön kielenkäyttöä. Nimenantajan antamalla lisänimellä ei itsessään ole merkitystä, ellei nimeä hyväksytä käyttöön. Useimmiten uusien lisänimien nimeämisperusteet valitaan olemassa olevan nimistön pohjalta niin, ettei nimi poikkea liiaksi vanhoista nimistä. Epäviralliset lisänimet saattavat usein syntyä myös spontaanisti, mutteivät kuitenkaan harkitsemattomasti. Lisänimiä annettaessa nimen saajalta ei yleensä kysytä mielipidettä nimestä ja nimen vaihtaminenkin on mahdollista vain nimen antaneen yhteisön asenteita muuttamalla. Epävirallisia lisänimiä käytetään yleensä yksilön puhutteluun tai hänestä puhumisen helpottamiseksi ja niillä voidaan myös korostaa puhetilanteen epämuodollisuutta sekä nimen käyttäjän ja nimenkantajan epävirallista suhdetta. Usein ihmisten viralliset nimet ovat arkielämän puhetilanteisiin turhan pitkiä ja virallisia. *Missähän se Pike taas viipyy* kuulostaa helpommalta ja mutkattomammalta ihmettelyltä kuin *missähän se Pirjo-Riitta Raatikainen taas viipyy*. (Ainiala ym. 2008, 250–252.)

Henkilöihin voidaan teksteissä viitata monin eri tavoin. Käytössä voi olla pelkkä etunimi (*Tarja*), etunimen puhuttelumuoto tai muu lisänimi, pelkkä sukunimi (*Halonen*), etu- ja sukunimen yhdistelmä (*presidentti Tarja Halonen*). Lisäksi nimeen voidaan yhdistää jokin määräite (*meidän Tarja*). Ei-propriset nimitykset (*rouva, maisteri*) ovat tietenkin myös tavallisia, pronominiiviittauksista puhumattakaan. (Ainiala 2012, 616.)

Kuten jo aiemmin on todettu, nimillä on ensisijaisesti yksilöivä tehtävä, mutta sen lisäksi nimi voi toimia muissakin tehtävissä. Tekstissä nimi voi olla funktioltaan esimerkiksi informatiivinen, käytännöllinen, yhdentävä ja houkutteleva. Nimen muoto voidaan valita tekstiin tekstin tehtävään tai tekstin lajiominaisuuksiin liittyen. Esimerkiksi ennen vuoden 2012 presidentinvaalia uutistekstissä puhuttiin informatiivisesti *presidenttiehdokas Sauli Niinistöstä*, toisaalta käytännöllisesti *Niinistöstä* ja vaalimainoksissa puolestaan tuttavallisesti ja houkuttelevasti *Salesta*. (Ainiala 2012, 617.)

2.2 Nimistöntutkimus suomalaisessa viittomakielessä

2.2.1 Henkilöviittomat suomalaisessa viittomakielessä

Useimmat viittomakieliset henkilönnimet, joita kutsutaan viittomamerkeiksi, tehdään kasvoilla. Varsin usein kaikkia viittomia kutsutaan viittomamerkeiksi. Tämä on käännöslaina viittomakielestä (VIITTOA+MERKKI 'viittoma'). --- Viittomamerkit ovat yksi viittomien alakategoria, ja ne vastaavat puhuttujen kielten erisnimiä. Periaatteena viittomamerkkien luomisessa on, että valitaan jokin henkilön salientti piirre edustamaan häntä. Tyypillisin viittomamerkki on hiusmallin, syntymämerkin tms. kasvoilla esiintyvän yksilöllisen piirteen motivoima viittoma. Se voi olla myös henkilön nimen alkukirjain tai jonkin hänen maneerinsa motivoima merkki. (Rissanen 1985, 73.)

Henkilöviittomat kuuluvat olennaisena osana viittomakieleen, vaikka niitä on tähän mennessä tutkittu suhteellisen vähän verrattuna suomenkielisten henkilönnimien tutkimukseen. Muutamia viittauksia henkilönnimiviittomiin löytyy vanhemmista viittomakieltä käsittelevistä teoksista, kuten yllä oleva lainaus Rissanen (1985) teoksesta *Viittomakielen perusrakenne*. Ensimmäisen kattavamman tutkimuksen henkilöviittomista on tehnyt Päivi Rainò (2004), joka on väitöskirjassaan *Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä* tutkinut millä perusteilla suomalaisen viittomakieliyhteisön jäsenet ovat henkilönnimiviittomansa saaneet. (Rainò'n väitöskirja on CD-muotoinen ja se sisältää myös väitöskirjan pdf-version, johon tästä eteenpäin tässä tutkimuksessani viittaan sivunumeroin.) Väitöskirjansa johdannossa Rainò (2004) toteaa suomalaisen viittomakielen nimistöntutkimuksesta seuraavasti:

Nimistön osakseen saama niukka huomio vääristää käsitystä viitotun kielen olemuksesta, sillä niin paikkojen, rakennusten, organisaatioiden kuin henkilöittenkin viittomat ovat olennainen osa mitä tahansa viittomakielistä tekstiä. Suomalaisessa yhteiskunnassa käytetty viittomakieli elää kiinteässä yhteydessä suomalaiseen kulttuuriin, meillä käytettyjen kansallisten kielten rinnalla, ja siksi se hyödyntää usein myös puhutun suomen ja ruotsin leksikkaa ja keinovaroja nimineen. Mutta jos jollakin paikalla tai henkilöllä on oma viittomansa, se mainitaan aina. Siinä tapauksessa puhutun kielen mukaisia virallisia nimiä ei mainita viitotussa diskurssissa kuin kerran, jos lainkaan. (Rainò 2004, 5.)

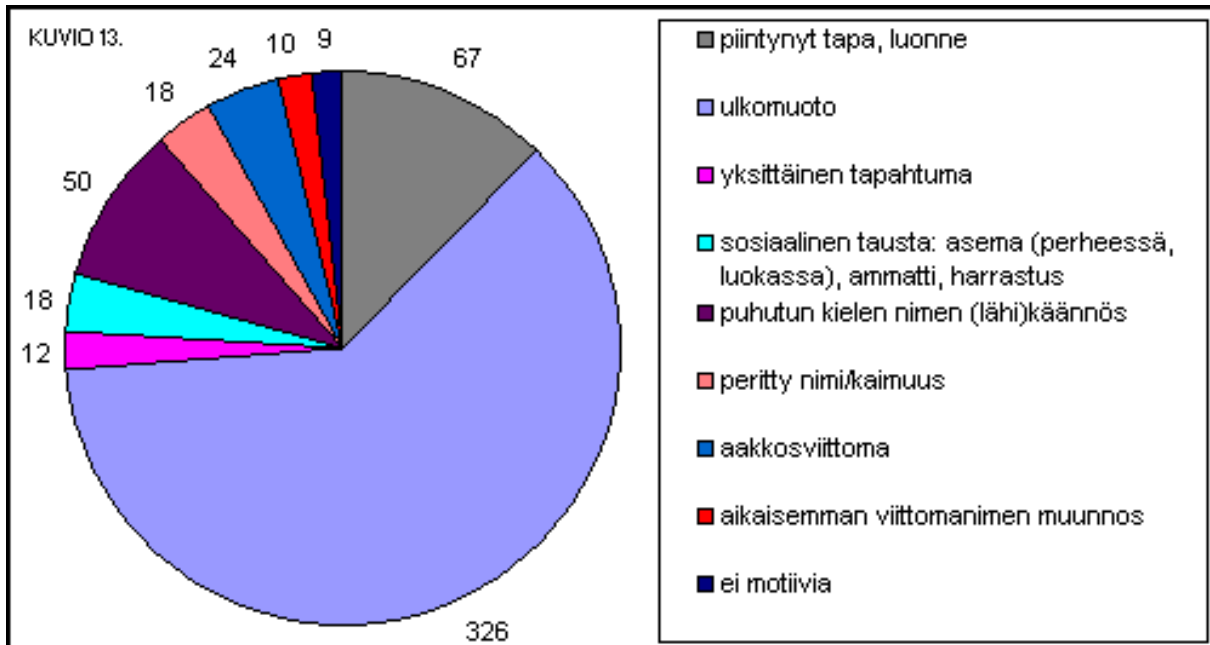
Yleisesti viittomakielisen yhteisön jäsenet sekä arkisessa kielenkäytössä usein puheena olevat henkilöt tavallisesti omaavat virallisen nimensä lisäksi myös viitotun henkilönimen, niin sanotun viittomanimen, jolla he ovat yksilöitävissä ja joka kertoo heidän osallisuudestaan

viittomakieliseen yhteisöön. Viittomanimiä käytetään kaikenlaisissa kielenkäyttötilanteissa ja ne kuuluvat olennaisena osana viittomakieleen, mutta silti niistä ei vielä ole olemassa mitään laajempaa kuvausta, nimiluetteloita tai -kokoelmia. (Rainò 2004, 7–11.)

Rainòn tutkimus perustuu vuonna 1992–2003 tehtyihin yksilö- ja parihaastatteluihin, joissa on videoitu 212 henkilöä sekä vuosina 1997–1999 ilmestyneistä Kuurojen Liitto ry:n Viestintäosaston/Kuurojen Videon toimittamista *Kuurojen videotiedotteista* poimittuihin viittottuihin henkilönnimiesiintymiin. Pääasiassa 937 nimiesiintymästä koostuva aineisto sisältää todellisiin henkilötarkoituksiin liittyviä viittomia, mutta mukana on myös 13 nimimainintaa fiktiivisille henkilöille annetuista viittomista sekä 24 julkisuuden henkilöihin viittaavaa viittomanimeä. Rainò kertoo, että hänen alkuperäinen tarkoituksensa oli myös kuvata ulkopuolisille annettujen ja fiktiivisten viittomanimien suhdetta kuurojenyhteisön omien jäsenten viittomiin, mutta koska tutkimuksen myötä ilmeni, että suurin osa näistä viittomista on vaihtelevasti konventionaalistuneita, niin hän jätti ne pois tutkimuksestaan. (Rainò 2004, 16–17.)

Rainòn (2004) tutkimuksessa vuosien 1889–1999 välisenä aikana syntyneiden henkilöiden viittomanimistä, joista haastattelujen perusteella selvisi viittomanimien motiivit, oli korpuksessa yhteensä 534 viittomanimeä. Näissä nimiesiintymissä viittomanimien tavallisimpina motiiveina ovat olleet henkilön *ulkomuoto, piintynyt tapa tai luonne, puhutun kielen nimen (lähi)käännös* ja *aakkosviittoma*. Ulkomuotoon perustuvissa henkilöviittomanimissä motiiveina ovat olleet muun muassa kasvoissa olevat syntymämerkit, luomet tai arvet, tai vaikkapa hiusmalli. Henkilön tapa vaikkapa räpyttää silmiä tai iloinen luonne ovat voineet toimia motivoijina piintyneeseen tapaan tai luonteeseen perustuvalla henkilönimiviittomalle. Puhutun kielen nimen käännös tai lähikäännös (eli homonyminen tai paronyyminen käännös) on voinut motivoida viittomanimen syntyä, kuten esimerkiksi etunimestä Vappu syntyvä käännös VAPPU ja sukunimestä Kauppinen syntynyt lähikäännös KAUPPA. Aakkosnimet perustuvat yleensä yhteen tai kahteen nimessä esiintyvään kirjaimeseen. Harvinaisempia viittomanimen motiiveja ovat Rainòn mukaan olleet henkilön *sosiaalinen tausta* (asema perheessä / luokassa, ammatti tai harrastus), *peritty nimi / kaimuus, yksittäinen tapahtuma* ja *aikaisemman viittoman muunnos*. Muutamat henkilönimiviittomat ovat myös syntyneet ilman erityistä motiivia. (Rainò 2004, 63, 70–75, 88–103.) Tutkimuksessa mukana olleista viittomanimistä suurin osa, noin 70 %, oli siis kantajaansa kuvailevia eli deskriptiivisiä ja perustuivat nimenkantajan ulkomuotoon, piintyneeseen tapaan tai luonteeseen. (Rainò 2004, 88–89; Ainiala ym 2008, 261–262.) Täysin arbitraarisia viittomanimiä eli ilman minkäänlaista henkilökohtaista taustalla olevaa motiivia

muodostettuja viittomanimiä oli tutkimusaineiston perusteella löydettävissä vain 4, joten suomalaisessa viittomakieliyhteisössä ne ovat todellakin minimaalinen osa henkilönimistöä. (Rainò 2004, 189). Kuviossa 1 on nähtävissä viittomanimien jakautuminen motiivien mukaan.



Kuvio 1. Viittomanimien motiivit 1900-luvulla 534 nimiesiintymässä (Rainò 2004, 103.)

Käännöslainat (eli suora- tai lähikäännös) mahdollistavat appellatiivislähtöisten nimien visuaalistamisen kotoperäisin viittomin. Esimerkiksi sukunimet Hanhikoski tai Lepojärvi voidaan tuottaa yhdysviittomina SORSA+KOSKI tai LEVÄTÄ+JÄRVI, mutta kaikki tällaiset eivät välttämättä varsinaisesti ole viittomanimiä. Varsinaisen viittoman ja satunnaisen tai vakiintuneen käännösvastineen ero saattaa hämärtyä, jos tällaista yhdistelmää käytetään usein. Vakiintuneet käännösvastineet ovat kyllä indeksaalisessa suhteessa lähtökieleensä, mutta koska ne eivät ole käyneet läpi nimenantoprosessia, niin ne eivät ole viittomanimiä. Esimerkiksi Liisa Kauppiesta ja Markku Jokisesta käytetään joskus tällaisia etu- ja sukunimen sisältämää nimiformaattia, joista jälkimmäinen osa on sukunimen lähikäännös eli paronyyminen käännös. (Rainò 2004, 70–73.)

Eri aikakaudet ovat vaikuttaneet myös henkilönimiviittomien nimenantoperusteisiin sekä viittoman kielelliseen muotoon. Esimerkiksi 1900-luvun aikana täysin läpinäkyvät, elemäiset viittomanimet ovat kadonneet ja lapsille annettavat viittomanimet ovat muuttuneet motiiviltaan opaakimmiksi eli läpinäkymättömimmiksi. Myös suunnitelmallisuus henkilönimiviittomia annettaessa on lisääntynyt muun muassa siten, että sisaruksille on

haluttu antaa toisiinsa hyvin sointuvat viittomat esimerkiksi siten, että ne ovat käsimuodoltaan, liikkeeltään tai paikaltaan samankaltaisia. (Rainò 2004, 102–138.)

Rainòn tehdessä tutkimustaan, ei viittomanimistä ollut vielä mitään laajempaa kuvausta, nimiluetteloja tai -kokoelmaa. Vuonna 2003 avattu *Suvi - Suomalainen viittomakielen verkkosanakirja* siirtyi 12.2.2013 uudelle julkaisualustalle. Siirron myötä sanakirjaa täydennettiin uusilla artikkeleilla ja sen myötä verkkosanakirjasta ensi kertaa löytyy viittomaluetellon perusteella 158 artikkelia liittyen satuhahmoihin. Tosin kukin artikkeli voi pitää sisällään useamman variantin. Osa artikkeleista käsittelee propreja kuten MUMMO ANKKA (Suvi 1495), NALLE PUH (Suvi 1614) ja ASTERIX (Suvi 1581) ja osa appellatiiveja kuten AAVE (Suvi 1543), JÄTTILÄINEN (Suvi 1551) ja NOITA (Suvi 1563). Listauksessa on mukana myös paikannimiviittomia, kuten ANKKALINNA (Suvi 1484), MIKÄ-MIKÄ-MAA (Suvi 1506) sekä PUOLEN-HEHTAARIN-METSÄ (Suvi 1628). Satuhahmot-teeman viittomisto on tuotettu vuosina 2006–2008 Kuurojen Liiton, Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen sekä vapaaehtoisista koostuvan työryhmän yhteistyönä. Työryhmä on kerännyt ja arvioinut viittomiston, jonka jälkeen Kuurojen Liiton ja Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen viittomakielen sanakirjatyö on toimittanut aineiston julkaistavaksi. (Suvi, 2014).

Suvista löytyy myös muutamia viittomakielisen yhteisön jäsenen henkilöviittomaan perustuvia esiintymiä. Esimerkiksi artikkelissa 193 KATU, jonka kolmannen esimerkkilauseen "*Liisankatu on suljettu liikenteeltä asfaltoinnin takia*" viittomakielisessä käännöksessä (LIISA+KATU AUTO os-2 EI-VOIDA SULJETTU os-2 SYY ASFALTTI TEHDÄ os-2) on käytetty kuurojen yhteisössä tunnetun Liisa Kauppinen viittomanimeä. Artikkelin 146 NÄYTELLÄ kolmannessa esimerkkilauseessa "*Alberth Tallroth rakasti näyttelemistä ja piti myös runojen esittämisestä*" on puolestaan käytetty Alberthin viittomanimeä ja sukunimen sormitusta. Artikkelin 391 PERUSTAA toisessa esimerkkilauseen "*Suomen ensimmäisen kuurojenkoulun perusti Carl Oscar Malm*" viittomakielisessä käännöksessä (c-o MALM os-4 PERUSTAA ENSIMMÄINEN KUUROJEN-KOULU) on käytetty Carl Oscar Malmin henkilöviittomaa MALM. Artikkelin 375 MAANANTAI, ensimmäisessä esimerkkilauseessa "*Maanantaina menen Malminharjulle*", käytetään paikannimiviittomaa (MALM+HARJU), jonka alku perustuu Carl Oscar Malmin viittomanimeen. (Suvi, 2014).

Yhteisön ulkopuoliseen jäseneseen viittaavia viittomia löytyy esimerkiksi artikkelin 562 NÄHDÄ-OMIN-SILMIN ensimmäisestä esimerkkilauseesta "*Näin presidentti Mauno Koiviston ilmielävänä ja sain vielä kätelläkin häntä*", jossa käytetään Mauno Koiviston hiuksiin perustuvaa viittomaa MAUNO ja sen lisäksi PRESIDENTTI-viittomaa. Huuliassa viittojalla on "Mauno presidentti" ilman Koivisto-sukunimeä. Jääkiekkoilija Jari Kurri on puolestaan

mainittu kahdessa Suvi-sanakirjan esimerkkilauseessa. Artikkelin 1006 YRITTÄÄ-MUISTAA kolmannessa esimerkkilauseessa "*Mies näytti niin tutulta, mutten millään saanut päähäni, kuka hän on. Lopulta tajusin, että kyseessä oli Jari Kurri.*" on sormitettu Jari Kurrin etu- ja sukunimi. Artikkelin 84 OIKEA viidennessä esimerkkilauseessa "*Jari Kurri on varma maalintekijä.*" puolestaan on käytetty Jari Kurrin viittomanimeä (ks. tämän tutkimuksenn tulokset). Artikkelin 143 NAAPURI toisessa esimerkkilauseessa "*Saara-tyttönen täyttää viisi vuotta, ja hurjan paljon naapuruston tyttöjä on kutsuttu hänen juhliinsa*" on sormitettu nimi Saara, eikä häntä ole viittomanimellä yksilöity keneksikään tietyksi Saaraksi. (Suvi 2014). Edellä mainitut Suvi-verkkosanakirjan esimerkkilauseista löytyneet viittaukset todellisten henkilöiden viittomanimiin eivät kuitenkaan vielä ole kattava lista viittomanimistä, eikä niiden perusteella voida tehdä mitään päätelmiä viittomanimien nimenantoperusteista.

Viittomakielisen yhteisön ulkopuolisten henkilöiden viittomanimet eivät siis ole tätä tutkimusta ennen olleet tieteellisen tutkimuksen varsinaisena kohteena, mutta ne ovat puhututtaneet ja kiinnostaneet ihmisiä monella tapaa. Elina Venemäki (2005) on Ylioppilaslehteen tekemässään artikkelissa (julkaistu 2.9.2005) *Nimittely helpottaa arkea* käsitellyt kuuluisuuksien viittomanimiä. Informanttina hänelle on toiminut tuolloin Humanistisessa ammattikoulussa lehtorina toiminut, äidinkieleltään viittomakielinen, Marko Vuoriheimo. Venemäki toteaa viittomanimistä seuraavasti: "*Osa niistä on varsin oivaltavia, osa suorastaan poliittisesti epäkorrekteja*". Hän tuo myös esille seikan, että osa viittomanimistä voi olla vain tietyn kaveriporukan piirissä, mutta osan tuntevat kaikki viittomakieltä käyttävät. Suomalaisten julkisuuden henkilöistä hän ottaa esille muun muassa Tarja Halosen viittomanimen ja selittää sen näin: "*Presidentin viittomassa etusormi lähtee silmien välistä ja peukalo nenän alta. Sormet saapuvat yhteen nenän päässä. Viittomanimi tulee Halosen suuresta nenästä*". Martti Ahtisaaren viittoma on puolestaan selitetty seuraavasti: "*Viittomassa käsi tulee nyrkkiin niin, että peukalo ja pikkusormi jäävät sojottamaan ulkopuolelle. Nämä sormet toimivat jalkoina. Kättä liikutetaan eteenpäin vähän vaappuen niin, että peukalo ja pikkusormi näyttäisivät koskettavan vuorotellen lattiaa. Viittoma tulee Ahtisaaren ylipainosta ja siitä johtuvasta kävelytyylistä.*" Artikkelissa sanotaan, että moniin urheilijoihin viitatessa viitotaan laji ja sitten etunimi kirjaimin. Hanna Mikkonen on kuitenkin saanut oman viittomanimensä ja sen tuottaminen selitetään näin: "*Korkeushyppääjä Hanna Mikkosen viittomassa vasemman käden etusormi toimii rimana ja oikean käden etu- ja keskisormi jalkoina. Viittomassa oikea käsi ikään kuin hyppää vasemman käden yli niin kuin oikea korkeushyppääjä hyppäisi*". Artikkelinsa lopussa Venemäki toteaa, että "*osa julkkiksista on päässyt helpolla, kun viittoma on väännetty nimen*

pohjalta". Esimerkkeinä hän tuo esille seuraavat: m-a-u-n-o PRESIDENTTI, a-n-n-e-l-i JÄTE+MÄKI, h-e-i-d-i HAUTA, v-i-l-l-e VALO, m-a-t-t-i VANHA+n-e-n. Viittomien vaihtamiseen artikkelissa viitataan seuraavasti: *"Viittomat eivät muutu helposti. Jos ihmisellä on joskus ollut villi kiharakampa, se voi näkyä vielä viittomassa. Samaan tapaan Matti Nykäsen viittomanimi on edelleen mäkihyppy ja Tony Halmeen nyrkkeily, vaikka heistä nykyään voisi löytää muutakin osoiteltavaa."* (Venemäki 2005.)

Edellä mainittu artikkeli on selvästi kiinnostanut ihmisiä, sillä Helsingin Sanomissa 3.9.2005 julkaistussa, Laura Pekosen kirjoittamassa, artikkelissa *Viittomakieli ei imartele vallanpitäjiä* viitataan Ylioppilaslehdessä julkaistuun artikkeliin *Nimittely helpottaa arkea*. Artikkelissa sanotaan, että Vuoriheimon mukaan Halosen viittoma syntyi melkein heti sen jälkeen, kun tämä oli astunut virkaansa: *"Kuurot eivät jaksakaan kerta sormittaa presidenttien nimiä."* Artikkelissa pohditaan myös viittomien mielekkyyttä nimenkantajan näkökulmasta: *"Voisi kuvitella etteivät kaikki kohteet välttämättä ihastu omaan viittomaansa. Siksi lempinimiä käytetään tuttujen kesken, kun taas virallisissa tilaisuuksissa kuurot sormittavat kirjain kirjaimelta jokaisen poliitikon nimen"*. Vuoriheimo kommentoi artikkelissa viittomanimien käyttöä seuraavasti:

[Juhlatilaisuudessa] emme voi viittoa heidän merkkiään, koska he eivät itse tiedä, että viittomakieliset ovat antaneet heille sen. Jos he saavat tietää ja hyväksyvät sen, sen jälkeen sitä voidaan käyttää virallisena viittomana. Nyt ei!

Helsingin Sanomien artikkelissa (Pekonen 2005) kerrotaan, että *"Esimerkiksi presidentti Mauno Koivisto viitotaan sormittamalla erikseen kirjain kirjaimelta M-a-u-n-o ja presidentin viittoma"*. Tähän on kiinnittänyt huomionsa Irma Frondelius, joka on kirjoittanut Helsingin sanomiin vastineen *Mauno Koivistolla on oma viittoma* (julkaistu 11.9.2005). Vastineessaan hän toteaa, että *"Kirjoituksessa väitettiin virheellisesti, että presidentti Mauno Koivistolla ei ole omaa viittomaa. Tosiasiassa Mauno Koivistolla on oma viittomanimi, se kuuluisa hiustupsu, josta on erilaisia muunnelmia"*.

2.2.2 Henkilöviittomat Raamatun käännöksissä

Kirkkohallituksen viittomakielisen käännöstyön työryhmä on Luukkaan evankeliumin käännöksessä (tuotantovuosi 2007) päättänyt viittomakielisen seurakunnan toivomuksesta luoda suurimmalle osalle evankeliumissa esiintyville henkilöille ja paikoille viittomanimet. Viittomakielisten nimien luomiseen päädyttiin sen vuoksi, koska Luukkaan evankeliumin alkulukujen käännösehdotuksessa henkilön- ja paikannimet oli sormitettu ja palautteissa huomautettiin, että sormitusta tulisi välttää, sillä sitä on raskasta seurata etenkin vierasperäisten nimien osalta. Tyypillisesti viittomanimi luodaan sellaisille henkilöille, jotka ovat yhteisön kanssa tekemisissä ja perinteisesti viittomanimi perustuu esimerkiksi henkilön ulkonäköön, persoonaan tai myös sukunimeen. Raamatun henkilöille viittomanimiä luodessa ei ole voitu käyttää samoja periaatteita, vaan ne perustuvat muun muassa henkilöiden nimien alkukieliseen merkitykseen, ammattiin tai tekoihin. Luukkaan evankeliumissa henkilöviittomanimiä on 66 henkilöllä ja paikannimiviittomia 33 paikalla, mutta kaikille ei uusia viittomanimiä ole tarvinnut tyhjästä luoda, sillä esimerkiksi *Jumala*, *Jeesus*, *Joosef*, *Maria*, *Israel* ja *Jerusalem* ovat jo ennestään olleet viittomakielisen yhteisön käytössä, joten ne säilytettiin käännöksessä. Joillakin Raamatun henkilöillä on ollut kaksikin viittomanimeä, kuten Pietarilla 'kallio' ja 'avain', joista jälkimmäinen on valittu käyttöön. Seuraavana esimerkkejä käännöstyön aikana Raamatun henkilöille luoduista viittomanimistä:

Sakarias viittomanimi: 'muistaa'

kreikan tai heprean kielellä Sakarias tarkoittaa "Jahve lahjoittaa" tai "Jahve muistaa"

Elisabet viittomanimi: 'vala'

heprean kielellä Elisabet tarkoittaa "Jumala on valani" tai "Jumala antaa avun"

Kaikille henkilöille ei kuitenkaan ole annettu viittomanimiä, vaan osa edelleen sormiaakkostetaan. Esimerkiksi Luuk. 3:23–38. Jeesuksen sukuluettelossa vain keskeisimmillä henkilöillä, kuten Aadamilla, Nooalla, Jaakobilla ja Iisakilla, on viittomanimet. (Kirkkohallituksen esitys kirkolliskokoukselle 7/2007.) Myöhemmin vuonna 2009 käännettyssä Evankeliumikirjassa esiintyvistä 39 henkilönnimiviittomasta ja 43 paikannimiviittomasta yli puolet on luotu käännösprosessin aikana (Uusimäki ja Sandholm 2009).

2.2.3 Paikannimiviittomat

Suomalaisen viittomakielen paikannimistön osalta on tähän mennessä toteutettu muun muassa paikannimiviittomien keruuhanke (Viittomakielentulkin koulutusohjelmaan sisältyen), minkä pohjalta Suomalaisen viittomakielen lautakunta on tehnyt siitä kokouksessaan *Suomen paikannimien viittomavastineiden luokittelun*. (Rainò 2006, 111–114.)

Kotimaisten kielen tutkimuskeskuksen alla toimiva suomalaisen viittomakielen lautakunta on kokouksessaan (9.6.2003) tehnyt luokittelun Suomen paikannimien viittomavastineille. Luokittelu on seuraavanlainen:

- 1) Viittoma perustuu johonkin ominaisuuteen, joka paikkaan voidaan yhdistää.
- 2) Viittoma perustuu paikkakunnan vaakunaan.
- 3) Viittoma on käännöslaina suomen kielestä.
- 4) Nimen siirto eli lainataan kielen sisältä.
- 5) Nimen alkuperää ei tiedetä.
- 6) Nimi sormitetaan, jollei viittomaa ole olemassa.

Ominaisuuteen perustuva paikannimiviittoma on esimerkiksi LAPPI, joka viitotaan muuten samoin kuin paikkaan yhdistettävä eläin, PORO, mutta yksikäsitteisesti. Paikkakunnan vaakunaan perustuva paikannimiviittoma on muun muassa KARJALA, jossa kädet laitetaan samalla tavoin kuin Karjalan vaakunassa. Käännöslainana suomen kielestä tuotettu paikannimiviittoma on esimerkiksi OUTOKUMPU, jossa viittoma muodostuu viittomista OUTO ja KUMPU (mäki). Kielen sisäiseen lainaan eli nimen siirtoon perustuvasta paikannimiviittomasta sopii esimerkiksi LIISA KATU 'Liisankatu', jossa viittoman alkuosa on lainattu kielen sisältä kieliyhteisössä yleisesti tunnetun henkilön, Liisa Kauppisen, henkilönimiviittomasta. Kaikkien viittomanimien alkuperää, kuten PIETARSAARI ja KOKKOLA, ei kuitenkaan tiedetä. Ellei paikannimelle ole olemassa viittomaa, nimi sormitetaan. (SVKL 9.6.2003, 6.3 §.)

Suomalaisen viittomakielen lautakunta on huomionnut paikannimiviittomien muodoissa esiintyvät vaihtelut muun muassa käsimuodossa, paikassa tai liikkeessä. Yleisesti tällaiset vaihtelevat muodot kuitenkin käsitetään samaksi viittomaksi, jonka vuoksi lautakunnan suositus on, että tällainen muodon vaihtelu katsotaan yleiskielessä sallituksi, ellei vaihtelu poikkeuksellisesti sisällä jotain kielen vastaista. (SVKL 9.6.2003, 6.5 §.)

Päivi Rainò (2001) on artikkelissaan *Venäjänvoista kovahampaiseksi – Suomi-viittomien etymologioista* todennut seuraavaa:

Viittomakielet hyödyntävät kielenulkoisen maailman visuaalista salienssia, sillä käsillä, viittomakielen artikulaattoreilla, on helppoa imitoida kolmiulotteisia pintoja, olioiden toimintoja ja niiden välisiä suhteita (Rainò 2001, 126).

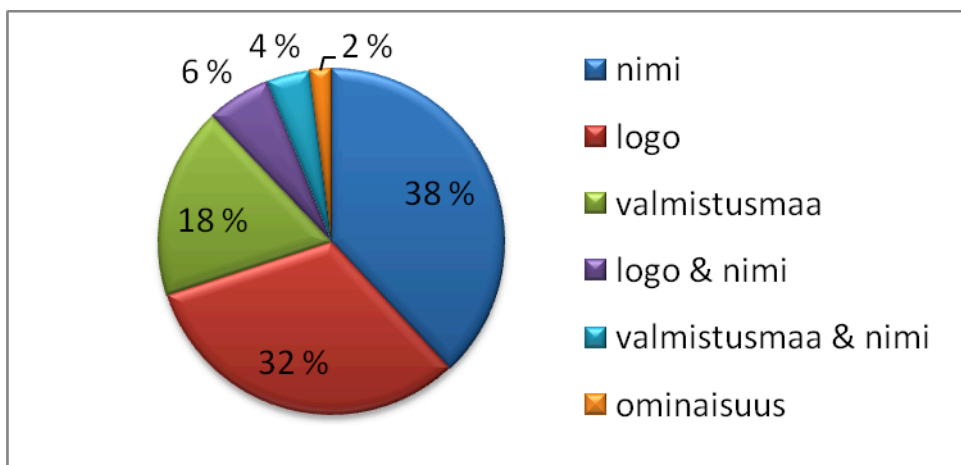
Viitottujen kielten sanastolle on siis ominaista figuratiivisuus eli todellisten muotojen jäljentäminen. Äidinkielisille kielenkäyttäjille viittomien suhde kielenulkoiseen maailmaan on usein läpinäkyvää, joskin viittomien motivoituneisuus saattaa erilaisten kieleen kuuluvien muutosten myötä hämärtä. Viittomakieltä vieraana kielenä oppineille ja tarkasteleville viittomien suhde kielenulkoiseen maailmaan ei välttämättä ole niin läpinäkyvää kuin natiiveille kielenkäyttäjille. Tosin intuitioon perustuvat päätelmät viittomien motivoituneisuudesta saattavat johtaa sekä äidinkielisiä että vieraskielisiä liittämään idiolektisia konnotaatioita (yksilökohtaisia sivumerkityksiä) ja kansanetymologioita läpinäkymättömiin viittomiin. (Rainò 2001, 126–127.)

Huolimatta siitä, että Kotimaisten kielen tutkimuskeskuksen alla toimiva suomalaisen viittomakielen lautakunta on jo tehnyt luokittelun Suomen paikannimien viittomavastineille, ei paikannimiviittomistakaan ole julkista hakemistoa ollut tarjolla. Vuonna 1965 julkaistussa Viittomakielen sanakirjassa on 2200 suomenkielisen hakusanan joukossa kuutisenkymmentä paikannimiviittomaa, joista puolet viittaa suomalaisiin paikkoihin, puolet ulkomaisiin paikkoihin sekä yksi organisaatioon (*Yhdistyneet Kansakunnat*). Vuonna 1973 julkaistussa Viittomakielen kuvasanakirjassa 3400 viittoman joukossa on parikymmentä paikannimiviittomaa enemmän. (Rainò 2004, 4.) Vuonna 1998 julkaistussa Suomalaisen viittomakielen perussanakirjassa paikannimiviittomia on ollut huomattavasti vähemmän, sillä 1219 hakusanan joukossa paikannimiä on ollut vain 13. Vuonna 2013 uusitusta Suvi-verkkosanakirjasta löytyy 231 artikkelia liittyen paikannimiin, joskin kukin artikkeli voi sisältää useamman variantin. Osa artikkeleista käsittelee maiden viittomanimiä kuten SUOMI (1676) ja RUOTSI (368), osa kaupunkien viittomanimiä kuten JYVÄSKYLÄ (1471) ja HELSINKI (1454), osa kuntien nimiä kuten SYSMÄ (1674) ja PIELAVESI (1843) ja osa kaupunginosien tai kylien nimiä kuten MÄKI-MATTI (1885) ja TUUPOVAARA (1666). Paikannimet-teeman viittomisto on tuotettu vuosina 2007–2011 yhteishankkeena, jossa mukana ovat olleet Kuurojen Liiton sanakirjatyö, Viittomakielen lautakunta, YLE:n viittomakieliset uutiset, Kirkkohallituksen viittomakielinen käännöstyö sekä ryhmä Jyväskylän yliopiston opiskelijoita. (Suvi 2014).

2.2.4 Automerkkiviittomat

Kandidaatintutkielmassani *Automerkkiviittomien erilaiset nimeämisperusteet ja niiden luokittelu* (Pippuri 2008) tarkastelin automerkkiviittomien nimenantoperusteita suomalaisessa viittomakielessä. Selvitin millaisia erilaisia viittomia henkilöautokannan 25 yleisimmistä henkilöautomerkestä (Ajoneuvorekisterikeskuksen tilasto syyskuulta 2007) käytetään, millaisia variaatioita haastateltavien tuotosten välillä on ja erityisesti millä perusteilla mikin henkilöautomerkki on viittomansa saanut. Tutkimustani varten keräsin tutkimusaineistoni haastattelemalla yhdeksää henkilöä. Haastatteluaineiston perusteella sain kerättyä 175 nimiesiintymän aineiston. Tutkimuksessa mukana olleista 25 automerkestä vain yhdelle (1), Chryslerille, ei aineistossa esiintynyt viittomavastinetta. Puolestaan kymmenelle (10) automerkille kaikki haastateltavat tuottivat pelkästään viittomavastineet, mukaan luettuna selvästi leksikaalistuneet sormitukset. Jäljelle jäävät neljätoista (14) automerkkiä oli aineistossa tuotettu haastateltavasta riippuen joko viittomavastineella tai sormittamalla.

Kandidaatintutkielmani haastattelun toisessa osiossa kyselin haastateltavilta heidän näkemystään automerkkiviittomien nimenantoperusteista. Haastateltavilta tuli systemaattisesti esiin seuraavat perusteet: *valmistusmaa*, *automerkin logo*, *automerkin ominaisuus* sekä *automerkin nimi*, jonka perusteella luokittelin viittomat edellä mainittuihin luokkiin. Yleisimmäksi automerkkiviittomien nimenantoperusteeksi aineiston perusteella nousee automerkin *nimi*, toiseksi yleisimpänä nimenantoperusteena on automerkin *logo*, kolmantena puolestaan automerkin *valmistusmaa* ja viimeisenä automerkin *ominaisuus*. Myös kahteen eri nimenantoperusteeseen, *nimi* ja *valmistusmaa/logo* pohjautuvia automerkkiviittomia oli aineistosta löydettävissä.



Kuvio 2. Automerkkiviittomien nimenantoperusteet 175 viittoman nimiesiintymässä (Pippuri 2008).

2.2.5 Sormiaakkoset, sormiaakkosia sisältävät viittomat ja siirrekirjainnus

Sormiaakkosia käytetään tavallisesti erisnimiä viitottaessa. Tosin kuuroilla ja myös heitä lähellä olevilla kuulevilla on usein vakiintunut viittoma, jota käytetään nimen ohella. Jos henkilö, jonka nimi on sormitettu, mainitaan useita kertoja, voidaan sormittaa vain nimen etukirjain. (Savisaari & Vanne, 1979, 54)

Suomalaisessa viittomakielessä on vuodesta 1965 alkaen ollut käytössä niin sanotut kansainväliset aakkoset. Tätä ennen on käytetty ruotsalaisia sormiaakkosia. Sormiaakkosia voidaan käyttää myös uusien viittomien muodostamiseen ja niitä voidaan kutsua sormiaakkosia sisältäviksi viittomiksi. (Jantunen 2003, 79–80.)

Sormiaakkosia sisältävät viittomat voidaan Jantusen (2003) mukaan jakaa kolmeen ryhmään: **leksikaalistuneisiin sormituksiin, alkukirjainviittomiin** sekä **sormiaakkosia sisältäviin yhdysviittomiin**. Leksikaalistuneilla sormituksilla tarkoitetaan vähintään kahden sormiaakkosen muodostamia viittomia, kuten TELEVISIO ja TIISTAI. Alkukirjainviittomissa viittoman käsimuoto on motivoitunut samaan tarkoitteeseen viittaavan kirjoitetun kielen sanan alkukirjaimesta. Alkukirjainviittomat voidaan jakaa vielä neljään luokkaan:

1) Leksikaalistuneet sormiaakkoset

Viittoman muoto on samaa tarkoittavan kirjoitetun kielen sanan alkukirjainta vastaava sormiaakkonen. Käytännössä vain liikkeen sisältävät sormiaakkoset voivat leksikaalistua, kuten viittoma GRAMMA.

2) Modifioidut sormiaakkoset

Viittoma muodostuu samaa tarkoittavan kirjoitetun kielen sanan alkukirjainta vastaavasta sormiaakkosesta, joka on modifioitunut liikkeen, paikan, orientaation tai kätisyyden (tai useamman edellisistä) osalta. Tällaisia viittomia ovat muun muassa KYSYÄ, TEE ja MAANANTAI.

3) Sormiaakkosjohdokset

Viittoma on johdettu toisesta viittomasta muuttamalla käsimuoto vastaamaan kirjoitetun kielen sanan alkukirjaimen sormiaakkosta. Esimerkiksi viittoma ENERGIA on johdettu viittomasta VOIMA ja DEMENTIA viittomasta UNOHDELLA.

4) Polysynteettisten viittomien kaltaiset alkukirjainviittomat

Viittoma muistuttaa polysynteettista viittomaa rakenteeltaan, mutta klassifikaattorikäsimuoto on vaihtunut kirjoitetun kielen sanan alkukirjainta vastaavaan sormiaakkoskäsimuotoon. Tällaisia viittomia ovat esimerkiksi AATOMI ja WINDOWS.

Sormiaakkosia sisältävissä yhdysviittomissa viittoman alkuosa muodostuu kirjoitetun kielen sanan alkukirjainta vastaava sormiaakkonen, kuten esimerkiksi viittomassa E-PILLERI. (Jantunen 2003, 79–83.)

Mikäli viittomakielen leksikosta ei löydy konventionaalista viittomaa jollekin vierasperäiselle termille tai ilmaukselle, niin se voidaan sormiaakkosin siirrekirjaintaa (translitteroida) eli sormittaa viittomakieliseen tekstiin. Myös paikannimiin ja kieliyhteisön ulkopuolisiin henkilöihin voidaan viitata sormittamalla ne. Arkidiskurssissa paljon toistuvia nimiä ei kuitenkaan tyydytä sormittamaan, vaan henkilölle luodaan uusi nimi viittomakielen omien onomastisten skeemojen pohjalta. (Rainò 2004, 53–78.) Rainòn haastattelema henkilö on kertonut seuraavasti:

Harvoin nimeä luotaessa alkuperäinen [virallinen] nimi säilyy sormitettuna. Näin tapahtuu vasta, jos se on lyhyt, kolmikirjaiminen, kuten Mia tai Lea. Esimerkiksi oma nimeni Helena on jo liian pitkä sormitettavaksi. – Amerikassa olisi aivan normaalia sormittaa kuurojenkin nimiä. (Rainò 2004, 77.)

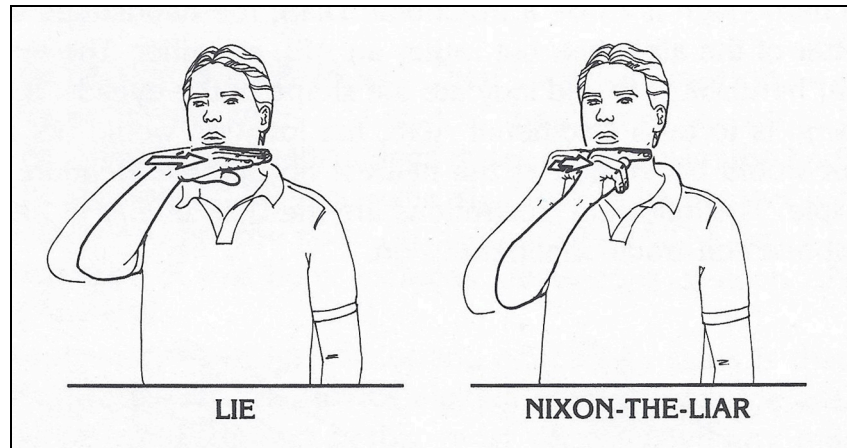
Mikäli henkilöstä ei keksitä mitään piirrettä, mistä nimen voisi kehittää, on tyydyttävä sormitukseen. Tällaiset puhtaasti sormiaakkosiin pohjautuvat nimet näyttävät kuitenkin olevan marginaalisia vieraan kieliasunsa takia. Monet kokevat sormitettujen sanojen olevan hankalia tuottaa ja ymmärtää. Jotkut pitävät jopa huulilta luettua sanahahmoa helpompana tapana kuin sormituksen ymmärtämistä. Sormitetut sanat näyttävät rikkovan jollain tavalla viitottua tekstiä. Eräs Rainòn haastateltavista on kertoo kouluajastaan, että *"Ei siellä Mölli Keinosta käyty sormittamaan, kun kukaan ei osannut sormiaakkosia käyttää eikä niitä tulkita. Siksi kaikki tunnetut urheilijat saivat vähänkin samannimisistä oppilaista omat nimikaimansa."* Monissa tilanteissa esimerkiksi kuuleville opiskelutovereille ja opettajille luodaan omat viittomanimensä, sillä se takaa jouhevan simultaanitulkkauksen monissa erityisesti nopeakulkuisissa tilanteissa. Osa tällaisista viittomanimistä on kuitenkin tarkoitettu vain oppilaitoksen sisäpuolella käytettäväksi. Eräs Rainòn haastateltavista onkin todennut, että *"Niitä ei voinut missään tapauksessa käyttää muitten kuurojen kanssa jutellessa. Hehän olisivat silloin luulleet, että puhun kuuroista kavereistani."* (Rainò 2004, 58–78.)

2.3 Yhteisön ulkopuolisten henkilöiden viittomanimet muissa viittomakielissä

Samuel J. Supalla (1992) on kirjassaan *The Book of Name Signs - Naming in American Sign Language* tarkastellut äidinkiellensä amerikkalaisen viittomakielen (ASL) viittomanimiä ja niiden muodostumista kuurojen yhteisössä. Supallan mukaan ASL:ssä on kahdentyyppisiä viittomanimiä: *arbitraarisia* ja *deskriptiivisiä*. Olennaisena erona näiden tyyppien välillä on merkitys. Arbitraariset viittomanimet eivät kannu muuta merkitystä kuin sormiaakkosen tuoman viitteen englanninkielisen nimen alkukirjaimen. Deskriptiiviset viittomanimet puolestaan muodostuvat ASL:n viittomanmuodostussääntöjen mukaisesti käsimuodoista, liikkeistä sekä artikulaatiopaikoista ja ne kuvaavat henkilön ominaispiirteitä (characteristics) tai käyttäytymistä (behavior). Esimerkiksi henkilö, jolla on huomattavan suuret hampaat (buckteeth), voi saada juuri hampaisiin viittaavan kuvailevan viittomanimen, jossa klassifikatorinen käsimuoto representoi hampaita. Arbitraarisista viittomanimistä poiketen deskriptiiviset viittomanimet eivät nimittäin sisällä nimen alkukirjaimen perustuvaa sormiaakkoskäsimuotoa. 450 viittomanimeä sisältäneen tutkimuksensa perusteella Supalla on todennut, että 81 % (364) viittomanimistä oli arbitraarisia ja 19 % (86) deskriptiivisiä. (Supalla 1992, 7–11.) Rainò (2004) on omassa suomalaisen viittomakielen henkilöviittomia käsittelevässä tutkimuksessaan todennut, että *"Supallan mukaan Épén nimen kaltaiset, kaksiosaiset ja kuvailevat nimet ovat nyky-ASL:ssä kielenvastaisia, vaikkakin lukuisissa muissa viittomakielissä kuvailevuus eli deskriptiivisyys on henkilönnimistössä hyvinkin tavallista"* (Rainò 2004, 13).

Kirjassaan Supalla (1992, 12) ottaa kantaa ainoastaan yhden yhteisön ulkopuolisen henkilön nimeämiseen:

However, one should take note that there are many instances of "playing with name signs". In these cases, the motivation is to create humor with ASL and the manual alphabet, perhaps by combining a regular sign and an alphabetical handshape. This can be clearly illustrated with some of the name signs developed for famous people. For example, the name sign for former President Nixon is made by using an /N/ handshape with the sign LIE. Although the sign for LIE is produced with a /B/ handshape, in Nixon's name sign, the /B/ is replaced with that of an /N/ to represent the initial of the Nixon name. Using this combination, the meaning becomes "Nixon-the-liar". The following illustrations depict the original sign, LIE and the name sign for Nixon:



Kuvio 3. ASL:n viittoma VALEHDELLA sekä Presidentti Nixonin viittomanimi (Supalla 1992, 12).

Supallan kanssa samoilla linjoilla ovat Carol Padden ja Darline Clark Gunsauls (2003), jotka ovat artikkelissaan *How the Alphabet Came to Be Used in a Sign Language* tarkastelleet sormiaakkosten ja sormituksen käyttöä amerikkalaisessa viittomakielessä. He toteavat seuraavaa:

ASL also insists on fingerspelling many brand names (e.g., Nissan, Toyota or Ford) that in other sign languages have their own signs. Names of our president are almost always fingerspelled, from "Clinton" to "Bush" (with the exception of Richard Nixon, whose name sign is an adaption of the sign TO-LIE), whereas other sign languages typically assign name signs to well-known figures and leaders. In many European sign languages the name sign for Mikhail Gorbachev involves a reference to the prominent birthmark on his forehead, but in ASL his name is always fingerspelled. (Padden & Gunsauls 2003, 28–29).

Amerikkalaisen viittomakielen nimisysteemi näyttää suosivan kuurojen yhteisöön kuuluvien henkilöiden nimeämisessä arbitraarisia viittomanimiä. Supalla (1992) onkin kirjaansa *The Book of Name Signs - Naming in American Sign Language* koonnut kattavan viittomanimikokoelman arbitraarisista sormiaakkosviittomista, joista voidaan henkilön kirjoitetun kielen nimen alkukirjaimen perusteella valita henkilölle sopivannäköinen viittomanimi. Yhteisön ulkopuolisiin henkilöihin puolestaan viitataan lähes poikkeuksetta sormittamalla henkilön nimi.

Brittiläistä viittomanimisysteemiä ovat tarkastelleet Linda Day ja Rachel Sutton-Spence (2010) artikkelissaan *British Sign Name Customs*. Artikkelissaan he toteavat, että kuuluisien henkilöiden, olivatpa he sitten kuuroja tai kuulevia, viittomanimet ovat usein visuaalisesti deskriptiivisiä. Kuuluisan nimikaiman viittomanimeä saatetaan myös lainata samaa kirjoitetun kielen nimeä kantavalle kuurolle:

A Deaf person with the surname Nelson carries the sign' name that reflects a patch over one eye, such as Admiral Nelson is popularly supposed to have had, although the Deaf person has no eye-patch (and nor, apparently, did Horatio Nelson). Because British prime minister Harold Wilson (who held the British premiership from 1964 to 1970 and again from 1974 to 1976) was well known for smoking a pipe, his sign name was SMOKE-PIPE. Around that time, SMOKE-PIPE was adopted for some Deaf people with the surname Wilson even if they did not smoke a pipe. This sign name is no longer allocated to people with the surname Wilson because younger generations may never have heard of the former prime minister. (Linda Day & Rachel Sutton-Spence 2010, 31–32.)

Brittiläisessä viittomakieliyhteisössä viittomanimiä lainataan siis henkilöltä toiselle. Kuitenkin ajansaatossa vanhemmat viittomanimet saattavat jäädä pois käytöstä, mikäli nuoremmalla sukupolvella ei ole enää tietämystä vanhemman sukupolven käyttämien viittomien alkuperästä.

Kreikkalaisessa viittomakieliyhteisössä esiintyviä viittomanimiä ovat tutkineet Vassilis Kourbetis ja Robert J. Hoffmeister (2002). Artikkelissaan *Name Signs in Greek Sign Language* he kertovat tutkimuksestaan, joka perustuu 200 henkilön haastatteluun. Tunnettujen henkilöiden nimeämisestä Kourbetis ja Hoffmeister (2002, 39) kertovat seuraavaa:

The naming of famous people, whether historical or contemporary, is a complicated matter. Such people may be assigned a name sign, and if the community accepts it, that name will remain. Someone who has been in the spotlight since childhood may maintain his or her generic name sign even if that person becomes, say, a high-ranking government official. For instance, Foreign Minister George Papandreou, the son of former prime minister Andreas Papandreou, still has the sign name SON. Political newcomers who nonetheless come from powerful political families may have multiple name signs of different types. For example, the sign names of the leader of the opposition party, Konstantinos Karamanlis, include an arbitrary name sign (a K in neutral space) as well as descriptive name signs that range from fairly prosaic (WIDE NOSE, RICH) to teasing or insulting (SHUBBY-FAT). This particular naming process reflects the variety in the assignment of names signs by different factions. Tellingly, a single name sign for Karamanlis has not been widely accepted. (Kourbetis & Hoffmeister 2002, 39.)

Kreikkalaisella viittomakieliyhteisöllä on heidän mukaansa useampia tapoja viitata kuuluisiin henkilöihin, joilla ei ole viittomanimeä, mutta joihin viitataan keskustelussa. Heidän informanttinsa ovat kertoneet tavoiksi muun muassa huulion (mouthing), nimen osan sormittamisen (fingerspelling part of the first or the last name) tai viittaavansa johonkin henkilön silmiinpistävään ulkoiseen piirteeseen, kuten pyöreisiin silmälaseihin tai selvästi erottuvaan kampaukseen. (Kourbetis & Hoffmeister 2002, 39.)

Tomas Hedberg (1989) on tutkinut ruotsalaisessa viittomakieliyhteisössä käytössä olleita/olevia henkilöviittomia. Artikkelissaan *Persontecken - Deras härkomst, bildningsätt och användning* hän esittelee tutkimustaan, jota varten hän on dokumentoinut 2671 henkilöön viittaavia erilaisia henkilöviittomia yhteensä 3114. Määrien välinen ero (443 viittomaa) johtuu siitä, että joillakin henkilöillä voi olla useampia variantteja omasta viittomanimestään tai jopa useampia erilaisia viittomanimiä. Näistä 3114 viittomanimestä hän on saanut 1108 henkilöviittomalle etymologisen selityksen ja näin ollen loput 2006 henkilöviittomaa on arbitraarisia. Hedberg jaottelee viittomat arbitraarisiin ja eri tavoin motivoituneisiin eli niihin, joihin etymologinen selitys on saatu. Jaottelun pohjalla hän käyttää Brita Bergmanin vuonna 1977 kirjoittamassa kirjassa *Tecknad svenska* ollutta jaottelua. (Hedberg 1989, 6–19.) Hedberg (1989) ei tuo tutkimuksessaan julki tarkempia määriä eri luokkiin kuuluvista henkilöviittomista, mutta toteaa ulkonäköön perustuvan luokan olevan tämän tutkimuksen mukaan suurin luokka nimetä henkilöitä ruotsalaisessa viittomakieliyhteisössä (Hedberg 1989, 21). Viittomakielisen yhteisön ulkopuolisiin kuuleviin henkilöiden nimeämiseen – lukuunottamatta kuurojen koulujen työntekijöitä tai muita yhteisön kanssa tekemisissä olevia henkilöitä – Hedberg ei itse ota kantaa, mutta hän viittaa artikkelissaan Gunnar Fondeliuksen (1916) *Tidning för dovstamma* -lehteen kirjoittamaan artikkeliin *Teckenspråksnamn*. Artikkelissaan Fondelius on todennut, että joillakin kuuluisilla ihmisillä, kuten kuninkaallisilla, näyttelijöillä ja poliitikoilla on omat viittomanimensä:

Man kan genast komma in i tankegången för teckenspråksnamnens uppkomst och konstruktion om hän anföras sådana på mera allmänt kända personer. Lägg båda armarna i kors över bröstet, och man har strax Napoleon framför sig. Peka på högra tinningen och låt det fasta tecknet på kung följa; detta är Karl XII teckenspråksnamn. Sätt tre fingrar på hjässan, så är det tal om Bismarck. Gör som om ni vrider upp mustaschen. Ja gissar att ni genast tänker på Wilhelm II. I fri översättning till ljudspråket skulle teckenspråksnamnet på Tyskland kejsare sålunda kunna översättas till Uppvridna mustaschen, Napoleons till Korslagda armarna o.s.v. (Hedberg 1989, 10; viitattu lähteeseen Fondelius 1916.)

Flaamilaisen viittomakielen nimistöä on tutkinut Katrien Van Mulders (2005) ja hän kirjoittaa siitä artikkelissaan *Sign names in Flemish Sign Language*. Hänen artikkelissaan on peräti oma luku otsikolla *Name Signs for the Hearing who are not part of the Deaf Community*. Tehdessään tutkimusta ja selvittäessään informanteilta julkisuuden henkilöiden viittomia kuvastamalla, hän sai kahta poikkeusta lukuun ottamatta vastaukseksi henkilön kirjoitetun kielen nimen alkukirjainten sormiaakkoset. Ainoastaan jos henkilön sukunimi oli

tunnistettavissa olemassa olevaksi sanaksi ja siten helposti käännettävissä flaamilaiselle viittomakielelle, haastateltavat tuottivat käännetyn vastineen. Esimerkiksi poliitikko Marleen Vanderpoorten ('poort' tarkoittaa porttia), poliitikko Mieke Vogels ('vogel' tarkoittaa lintua) ja Meryl Streep ('strep' tarkoittaa linjaa) saivat viittomavastineeksi puhutun kielen nimeen pohjaavan (lähi)käännöksen. Toisekseen, jos henkilön ulkonäössä tai käyttäytymisessä on jokin silmiinpistävä piirre, joka on osa yhteisön kollektiivista muistia, muodostui viittomanimi siitä. Esimerkiksi entisen Belgian pääministerin Guy Verhofstadtin viittomanimi perustuu hänen silmiinpistäviin hampaisiinsa, näyttelijä Marilyn Monroen viittoma puolestaan hänen valkoiseen mekkoonsa kohtauksessa *The Seven Year Itch* ja näyttelijä Pamela Anderssonin viittoma hänen rintoihinsa. Van Mulders toteaa, että kuurot informantit usein ajattelivat keskenään yhtäläisesti nähdessään julkisuuden henkilön kuvan ja lukiessaan hänen nimensä, mistä syystä viittomanimet eivät välttämättä olleet keskenään täysin identtisiä, mutta kuitenkin hyvin samankaltaisia. (Van Mulders 2005, 72–74.) Van Mulders otaksuu kuurojen mieluusti käyttävän viittomia sormiaakkosten sijaan, mutta poikkeuksiakin löytyy. Artikkelissaan hän toteaa seuraavasti:

I got the feeling that if the Flemish Deaf people had other means available to them to refer to someone hearing than using handshapes from the manual alphabet corresponding to that person's name's initials, they would rather use those means. East-Flanders only seems to be an outsider. East-Flemish Deaf people do refer to the initials of hearing people's names more often than Deaf people from other Flemish provinces, which could lead us to assume that they are quite happy to use that type of name sign. However, when asked if hearing persons are given name signs, the East-Flemish Deaf people responded negatively. They thus probably consider the name signs of filmstars, etc to be unreal. Reference through manual alphabet handshapes – *solely* manual alphabet handshapes, that is – is thus often evaluated negatively and considered to be non-authentic, although the 'judges' (the Flemish Deaf people) usually carry name signs containing such references themselves. This type of name sign is apparently accepted when carried by a Deaf person, but considered to be a mere translation of Dutch and unreal when given to hearing people not belonging to the Deaf community. Probably name signs are only genuine when frequently given and carried by people who are part of the Deaf community. (Van Mulders 2005, 74.)

Virolaisen viittomakielen viittomanimiä tutkinut Liina Paales (2011) käsittelee artikkelissaan *Name Signs for Hearing People* nimenomaan sitä, miten kuurojen yhteisö nimeää yhteisön ulkopuolisia kuulevia, mukaan lukien esimerkiksi kuurojen koulun opettajia, viittomakielentulkkeja, kuurojen kulttuurin ja viittomakielen tutkijoita, kuurojen vanhempien kuulevia lapsia, julkisuuden henkilöitä sekä uskonnollisia henkilöitä. Hänen mukaansa viroviittomakielessä on löydettävissä neljä kategoriaa henkilöviittomille: 1) *arbitraariset*

viittomanimet (arbitrary (initiaised) name signs), 2) *deskriptiiviset viittomanimet* (descriptive name signs), 3) *alkukirjain-deskriptiiviset viittomanimet* (initialised-descriptive name signs) sekä 4) *lainatut viittomanimet* (loan/borrowed name signs). (Paales 2011, 43.) Hänen mukaansa kuurot ovat alkaneet nimetä kuulevia henkilöitä eri syistä ja yksi syistä on se, että kuurojen yhteisön kontaktit kuulevien yhteisöön on lisääntynyt viittomakielen suosion lisääntymisen myötä. Alkujaan kuurot ovat antaneet viittomanimiä kuurojen yhteisön kanssa tekemisissä oleville kuuleville, mutta myöhemmin viittomia on alettu antaa muillekin kuuleville. (Paales 2011, 54.) Julkisuuden henkilöiden viittomanimistä hän antaa lukuisia esimerkkejä. Esimerkiksi Viron presidentti Toomas Hendrik Ilves kantaa viittomanimeä RUSETTI, sillä hän käyttää erilaisia rusetteja. Viron entinen presidentti Lennart Meri puolestaan omaa viittomanimen MERI, joka pohjautuu hänen sukunimensä suoraan käännökseen. Venäläisille päämiehille ja poliitikoille on myös viittomanimet virolaisessa viittomakielessä ja monet niistä ovat deskriptiivisiä viittomanimiä. Esimerkiksi Leonid Brežnevin viittomanimi perustuu hänen paksuihin kulmakarvoihinsa ja Mihail Gorbatsšovin silmiinpistävään pigmenttiläiskään hänen päässään. Boris Jeltsinille virolaisesta viittomakielestä löytyy kaksi viittomavarianttia, joista niin sanotusti virallisempi versio perustuu hänen hiuksiinsa ja tuttavallisempi versio puolestaan hänen puuttuvaan peukaloonsa. (Paales 2011, 59–61.)

Paalesin mukaan urheilu on kuurojen yhteisössä suosittu keskustelunaihe ja näin ollen myös urheilijoille on annettu viittomanimiä. Virolainen kymmenottelija ja olympiavoittaja Erki Nooliin keskusteluissa viitataan viittomanimellä, joka perustuu hänen päälajiinsa seiväshyppyyn tai sitten hänen sukunimeensä, mikä tarkoittaa nuolta. Artikkelissaan Paales tuo esiin myös suomalaisen urheilijan, mäkihyppääjä Matti Nykäsen, ja kertoo suomalaisessa viittomakielessä edelleen käytettävän hänestä viittomaa MÄKIHYPPY, vaikka hän on jättänyt lajin jo kauan sitten. Näyttelijä-ohjaaja Charlie Chaplinista käytetty viittoma virolaisessa viittomakielessä on kaksiosainen, joista ensimmäinen osa viittaa hänen viiksiinsä ja toinen hänen kävelytyyliinsä. (Paales 2011, 64–65.)

Ulkomaisia tutkimuksia ja artikkeleita tarkastellessa on huomattavissa, että mitä uudempaa tekoa artikkelit ovat, sitä enemmän kuurojen yhteisön ulkopuolisille kuuleville on annettu viittomanimiä ja sitä myönteisemmin niihin suhtaudutaan.

3 TUTKIMUSAINEISTO JA ANALYSOINTI

3.1 Nimestämismateriaalia varten tehty kartoituskysely

Tutkimushaastatteluisissa käytettävän nimestämismateriaalin tekoa varten toteutin kartoituskyselyn (liite 1), jonka avulla selvitin, ketkä julkisuuden henkilöt tulevat ihmisille ensimmäisenä mieleen mistäkin julkisuusryhmästä. Kartoituskyselyssä en halunnut ohjailla kyselyyn osallistuvien vastauksia, mutta niin sanottuun tyhjään kyselyyn vastaaminen ei todennäköisesti olisi tuottanut riittävästi tuloksia, joten päädyin jakamaan julkisuuden henkilöt neljään kategoriaan: *politiikka*, *urheilu*, *kulttuuri* ja *muut julkkikset*. Kartoituskyselyssä hain yhteensä 200 julkisuuden henkilön nimeä. Tarkemmat määrät kategorioittain ovat seuraavana suluissa. Poliitiikka-kategoria jakaantui luontevasti kahtia *presidentteihin* (10) ja *muihin poliitikkoihin* (20). Urheilu-kategoria jakaantui viiteen osaan, joita olivat *kesälaji-urheilijat* (20), *talvilaji-urheilijat* (20), *moottoriurheilijat* (20), *joukkueurheilijat* (30) sekä *muut* (10). Kulttuuri-kategoria puolestaan jakaantui kolmeen osaan: *muusikot* (16), *näyttelijät/tv-persoonat* (20) sekä *taiteilijat/kirjailijat* (14). Viimeisenä kyselyssä oli muut julkkikset -kategoria (20), jos kartoituskyselyn täyttäjä ei halunnut tai ei voinut määritellä julkisuuden henkilöä johonkin tiettyyn kategoriaan. Osan julkisuuden henkilöistä voi ajatella kuuluvan myös useampaan kategoriaan, riippuen hänen ansioitumisestaan eri aloilla. Kartoituskyselyä testasin kahdella henkilöllä ennen varsinaisen kartoituksen toteuttamista. Testaajat kommentoivat kyselyn toimivuutta kokemuksensa perusteella. Testaajien vastaukset eivät sisälly varsinaiseen kartoitukseen.

Kartoituskyselyn toteutin helmi-maaliskuun aikana vuonna 2010. Kartoituskyselyyn osallistui 20 tuttavapiiriini kuuluvaa henkilöä eri puolilta Suomea. Osalle toimitin kyselyn paperisena ja osalle sähköisenä. Kartoituskyselyssä taustatietoja kysyttiin sukupuolen, äidinkielen ja iän osalta. Kartoituskyselyyn valikoitui sekä kuulevia että kuuroja, sillä halusin saada molempien kieli- ja kulttuuriryhmien perusteella tehdyn yleisen listauksen siitä, keitä juuri tuona aikana pidettiin julkisuuden henkilöinä. Kieli- ja kulttuurinäkökulman perusteella otaksuin, että kuulevilta ja kuuroilta mahdollisesti nousee esiin eri julkisuuden henkilöitä. Vaikka kuulevuus tai kuurous ei sinällään vaikuta ihmisten intresseihin seurata julkisuuden henkilöitä, esimerkiksi tekstitettyjen suomenkielisten tv-ohjelmien vähäinen määrä vaikuttaa siihen, että kuulevat ja kuurot luonnollisesti seuraavat osittain eri tv-ohjelmia.

Kartoituskyselyyn osallistuneista puolet oli suomenkielisiä kuulevia (10) ja puolet viittomakielisiä kuuroja (10). Molemmissa kyselyn täyttäneissä ryhmissä, sekä kuulevien että kuurojen ryhmissä, oli mukana 18–34-vuotiaista kaksi naista ja kaksi miestä, 35–64-vuotiaista kaksi naista ja kaksi miestä sekä yli 65-vuotiaista yksi nainen ja yksi mies.

Taulukko 1. Kartoituskyselyyn osallistuneet sukupuoli- ja ikäryhmittäin

	suomenkieliset / kuulevat		viittomakieliset / kuurot		yhteensä
	naiset	miehet	naiset	miehet	
18–34-vuotiaat	2	2	2	2	8
35–64-vuotiaat	2	2	2	2	8
yli 65-vuotiaat	1	1	1	1	4
yhteensä	5	5	5	5	20

Kartoituskyselykaavakkeiden perusteella julkisuuden henkilöiden nimiesiintymien maksimimäärä oli 4000 (lukuun ottamatta sitä, että joku olisi voinut merkitä saman henkilön kyselyyn kahteen eri kategoriaan ja toisaalta mahdollisten presidenttien määrä oli tuona hetkenä 11 ja kyselyssä oli 10 kohtaa). Toteutetussa kartoituksessa nimiesiintymiä oli yhteensä 2472 ja ne kohdistuivat 960 eri julkisuuden henkilöön. Alun perin olin aikonut ottaa mukaan jokaisesta kategoriasta puolet, mutta esiintymien määrän ja esiintymien hajonnan perusteella päädyin esiintymien keskiarvoperusteiseen valintaan.

Kartoituskysely tuotti myös muutamien sellaisten henkilöiden nimiä, jotka olisin viittomakieliseen yhteisöön kuulumisen perusteella joutunut hylkäämään, jos ne eivät olisi esiintymien määrän perusteella rajautuneet pois. Esimerkiksi presidentteihin ehdotettu Markku Jokinen tosiaan on toiminut Kuurojen Maailmanliiton presidenttinä. Urheilijoihin oli ehdotettu muun muassa kuuroa lumilautailijaa Cecilia Hanhikoskea ja muusikoihin viittomakielistä räppäriä Signmarkia. Tavoitteenani oli nimenomaan selvittää kuinka viittomakielinen yhteisö nimeää yhteisön ulkopuolisia julkisuuden henkilöitä, joten sen vuoksi yhteisöön kuuluvat henkilöt eivät kuuluneet tutkimuksen piiriin. Kartoituskyselyyn sai vastata myös taiteilijanimellä/lempinimellä, mutta liian epämääräiset vastaukset, kuten "uuskaupunkilainen murrerunoilija (nainen)" tai "viimeisin olympia kultamitalisti ampujanainen" jouduin hylkäämään tulkinnallisuuden vuoksi pois.

Olen taulukoinut Excel-tilaukseen kaikki kyselyssä esiin tulleet henkilöt ja heidän sijoituksensa kartoituskyselyn listauksessa, jonka jälkeen olen laskenut esiintymien määrän

sekä sijoituksen mukaisen keskiarvon. Jos joku henkilö oli saanut esiintymiä useammassa kategoriassa, niin huomioin kaikki esiintymät kokonaisuudessaan kategoriasta huolimatta. Esiintymien määrän perusteella valitsin 100 eniten esiintymiä saanutta julkisuuden henkilöä (kategoriasta riippumatta) mukaan nimestämismateriaaliin. Taulukosta 2 käy tarkemmin ilmi kategorioittain kartoituskyselyssä kysytyjen nimien määrä, esiin nousseiden eri nimien määrä, esiintymien määrä ja esiintymien perusteella mukaan valikoituneiden nimien määrä.

Taulukko 2. Kartoituskyselyn perusteella nimestämismateriaaliin päätyneet nimimäärät

	Kysytyjen nimien määrä	Esiinnousseet eri nimet	Esiintymien määrä	Esiintymien perusteella mukaan valikoitui
Presidentit	10	11	163	10
Muut poliitikot	20	117	350	17
Kesälaji-urheilijat	20	97	251	13
Talvilaji-urheilijat	20	73	308	18
Moottoriurheilijat	20	40	214	13
Joukkueurheilijat	30	145	305	8
Muut (urheilijat)	10	51	22	(sisältyivät muihin kategorioihin)
Muusikot	16	115	226	7
Näyttelijät / tv-persoonat	20	153	294	7
Taiteilijat / kirjailijat	14	90	191	4
Muut julkkikset	20	68	115	3
yhteensä	200	960	2472	100

Kartoituskyselyn perusteella valmistin PowerPoint-pohjaisen nimestämismateriaalin (liite 4) joka etenee kategorioittain ja jossa on yhdellä dialla aina yhden julkisuuden henkilön valokuva ja nimi. Jokaisen kategorian jälkeen oli vielä dia, jossa kysyttiin muita mieleen tulevia henkilöitä kyseisestä kategoriasta. Esimerkiksi "Tuleeko mieleesi muita poliitikkoja, joille tiedät viittomanimen?".

3.2 Tutkimusaineisto ja sen keruu

Tutkimustani varten haastattelin 24 henkilöä eripuolilla Suomea touko-joulukuussa 2010. Haastattelut kuvasin yhdellä videokameralla. Haastattelut toteutin parihaastatteluina, joten tutkimusaineistoni koostuu 12 haastattelusta. Haastatteluaineistoa on yhteensä 8 tuntia ja 19 minuuttia. Haastatteluihin osallistui 15 naista ja 9 miestä. Ikäryhmittäin jaoteltuna mukana oli yhdeksän 18–34-vuotiasta, joista kolme naista ja kuusi miestä. 35–64-vuotiaita haastateltavia oli mukana kahdeksan, joista seitsemän oli naisia ja yksi mies. Yli 65-vuotiaita haastateltavia oli mukana seitsemän, joista viisi naista ja kaksi miestä.

Taulukko 3. Haastateltavat ikäryhmittäin ja sukupuolittain

ikäryhmä	naisia	miehiä
18–34-vuotiaat	3	6
35–64-vuotiaat	7	1
yli 65-vuotiaat	5	2
yhteensä	15	9

Haastateltavista kymmenen henkilöä asuu Etelä-Suomen aluehallintoviraston (AVI) alueella, neljä haastateltavaa asuu Lounais-Suomen AVIn alueella, neljä Itä-Suomen AVIn alueella ja kuusi Länsi- ja Sisä-Suomen AVIn alueella.

Taulukko 4. Haastateltavat asuinalueittain

asuinalue	haastateltavien määrä
Etelä-Suomen aluehallintoviraston alue	10
Lounais-Suomen aluehallintoviraston alue	4
Itä-Suomen aluehallintoviraston alue	4
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alue	6
yhteensä	24

Taustatietolomakkeessa kysyin haastateltavilta, missä he ovat käyneet kansakoulun / keskikoulun / oppikoulun / peruskoulun. Kolme haastateltavaa oli käynyt koulunsa Etelä-Suomen AVIn alueella, viisi Lounais-Suomen AVIn alueella, kymmenen Itä-Suomen AVIn

alueella, kolme Länsi- ja Sisä-Suomen AVIn alueella ja viisi Pohjois-Suomen AVIn alueella. Haastateltavista kaksi olivat käyneet koulunsa kahdella eri alueella, joten siksi yhteisluku on kahta suurempi kuin haastateltavien määrä.

Taulukko 5. Haastateltavat koulunkäyntialueittain

koulunkäyntialue	haastateltavien määrä
Etelä-Suomen aluehallintoviraston alue	3
Lounais-Suomen aluehallintoviraston alue	5
Itä-Suomen aluehallintoviraston alue	10
Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston alue	3
Pohjois-Suomen aluehallintoviraston alue	5
yhteensä	26

Haastattelut toteutin eri paikoissa, kuten kuurojen yhdistysten tiloissa, haastateltavien työpaikoilla, kurssikeskuksessa sekä minun kotonani ja ystäväni kotona. Yhtään haastattelua en toteuttanut haastateltavan omassa kodissa. Haastattelupaikat olivat hyvin "rentoja" ja häiriöttömiä, millä pyrin vähentämään "kliinistä" vaikutelmaa. Haastattelut toteutin parihaastatteluina sen vuoksi, että parihaastattelu todennäköisimmin tuottaa vuorovaikutusta haastateltavien välille. Haastateltavien välisestä keskustelusta olisi täten mahdollista saada enemmän irti perusteluja viittomanimien nimenantoperusteista sekä mahdollisia näkökulmaeroja.

Haastateltavat valikoituivat mukaan harkintaotannalla, sillä löysin heidät kyselemällä tuttavapiiristä halukkaita haastateltavia. En pyrkinyt tietoisesti valitsemaan tiettyjä henkilöitä mukaan, mutta pyrin saamaan haastateltaviksi eri-ikäisiä viittomakielisiä kuuroja eri puolilta Suomea, jotta saisin mahdollisimman kattavan aineiston. Muutaman haastattelun toteutin paikoissa, joissa kuuroja viittomakielisiä oli enemmänkin läsnä, joten sieltä kyselin vapaaehtoisia läsnäolijoita haastatteluun. Haastateltavat saivat myös itse valita itselleen haastatteluparin. Elleivät he itse halunneet kysyä ketään kaveria mukaan haastatteluun, niin sitten minä etsin heille parin. Haastateltaviin olin suoraan yhteydessä (vieraila paikkakunnilla), jotta pystyin suoraan sopimaan haastatteluajasta.

Haastattelujen aluksi kerroin jokaiselle haastateltavalle haastattelun kulusta, videoaineiston käytöstä, sekä taustatieto- ja tutkimuslupalomakkeesta. En selostanut tutkimuksen tavoitteita yksityiskohtaisesti, etten ohjailisi haastateltavia liikaa. Korostin

kuitenkin, että keruun kohteena ovat olemassa olevat viittomanimet, eikä niitä missään tapauksessa tarvitse tilanteessa keksiä. Nimestämismateriaalin olin koonnut PowerPoint -esitykseen, johon olin koonnut nimettävien henkilöiden nimet ja kuvat (yksi per dia). Nimettävät henkilöt olin kategorioinut sen mukaan, miten ne olivat kartoituskyselyssä. Diaesityksen alussa oli myös kirjalliset ohjeet: "Näet seuraavaksi suomalaisten julkisuuden henkilöiden kuvia. Onko henkilöllä oma viittomanimi? Jos on, niin kuinka/miksi hän on saanut sellaisen viittoman?". Jokaisen kategorian jälkeen henkilöillä oli mahdollisuus kertoa vielä nimestämismateriaalin ulkopuolelta kyseiseen kategoriaan kuuluvien henkilöiden viittomanimiä, mikäli heille niitä tuli mieleen.

Haastattelutilanteessa olin itse läsnä kuvaamassa ja vaihtamassa dian toiseen. Haastatteluissa haastateltavat ottivat minuun kontaktia lähinnä dianvaihtoon liittyen ja kohdassa, jossa kysyin viittomanimistä nimestämismateriaalin ulkopuolelta, muutamat varmistivat, että kyse on vain suomalaisista henkilöistä. Muuta keskustelua en heidän kanssaan itse käynyt. Haastattelun lopuksi haastateltavat täyttivät tutkimuslupalomakkeen (liite 2) sekä taustatietolomakkeen (liite 3), jossa kysyttiin sukupuolta, syntymävuotta, asuinpaikkaa sekä koulunkäyntipaikkaa.

3.3 Tutkimusaineiston käsittely ja purku

Tutkimusaineiston olen käsitellyt niin, että olen poiminut sieltä haastateltavien tuottamat julkisuuden henkilöiden viittomanimet sekä heidän kertomansa nimenantoperusteet kyseisille viittomille. Tutkimusaineistoa käsitellessäni olen hyödyntänyt Microsoft Officen Excel 2007 ja Word 2007 -ohjelmia.

Haastattelutilanteessa eleet, ilmeet ja asennot kuuluvat olennaisena osana kommunikaatioon ja vaikuttavat siten tilanteen tulkintaan. Nämä ei-kielelliset ilmiöt heijastavat sanojen tavoin ihmisen ajattelua, tai jopa tietoisuutta, ja näin toimivat myös luotettavuuden kriteereinä. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 199.) On luonnollista, että haastattelutilanteessa haastateltava saattaa alkaa epäröimään vastauksensa oikeellisuutta. Näin ollen tutkimusaineistoa käsitellessäni jouduin myös ottamaan ei-kielelliset seikat huomioon. Mikäli haastateltava "tunnusteli" jotain viittomaa, eli ei tuottanut sitä suoraan varmaeleisesti, muttei toisaalta kielellisesti suoraan ilmaissut erehdystään, jouduin tulkitsemaan tarkemmin ei-kielellisiä ilmiöitä. Ei-kielellisiä ilmiöitä olivat lähinnä kasvojen ilmeet, jotka viestivät epävarmuutta sekä pohdiskeleva viittoman toisto. Tulkintani perusteella hylkäsin muutaman tuotoksen analyysistani sillä perusteella, etteivät ne mielestäni vastaa aineistolle asettamiani vaatimuksia. Toisaalta otin mukaan myös viittomat, jotka haastateltavat olivat kertoneet nähneensä, mutteivät itse välttämättä niitä käyttäneet. Monet haastateltavat tuottivat useamman viittomavariantin kyseiselle henkilölle ja sitä myöten varmasti käyttivät niistä yhtä, mutta tunnistavat myös muita (vrt. luvussa 2.1 mainittu nimitaitotutkimus).

Tutkimuksen nimestämismateriaalin perusteella hain viittomanimiä 100 julkisuuden henkilölle, jolloin 24 haastateltavan tuotosten perusteella hain siis 2400 vastinetta. Aineiston perusteella pelkästään sormittamalla tuotettuja vastineita oli 1244 (henkilö joko sormitti nimen tai kertoi viittaavansa häneen sormittamalla) ja viittomavastineita 1241. Lukumäärien välinen ero johtuu siitä, että osa haastateltavista tuotti useampia viittomavariantteja haetuille henkilöille. Erilaisia viittomavariantteja (henkilöstä riippumatta) esiintyi yhteensä 270. Naiset tuottivat keskimäärin 51 viittomanimeä/henkilö ja miehet keskimäärin 53 viittomanimeä/henkilö. Ikäryhmään 18–34 kuuluvat haastateltavat tuottivat keskimäärin 53 viittomanimeä/henkilö, ikäryhmään 35–64 kuuluvat haastateltavat puolestaan 58 viittomanimeä/henkilö ja yli 65-vuotiaat keskimäärin 43 viittomanimeä/henkilö. Kukaan haastateltavista ei tuottanut sekä viittomanimeä että sormitusta kenenkään julkisuuden henkilön kohdalla, mutta osa kommentoi, että virallisissa yhteyksissä ei käytä kyseistä viittomaa vaan sormittaa henkilön nimen. Haastateltavien taustatietojen tarkastelun

perusteella asuin- tai koulunkäyntipaikalla ei näytä olevan merkittävää vaikutusta julkisuuden henkilöiden viittomanimien käyttöön.

Tutkimusaineistoa rajasin käsittelyä varten siten, että otin mukaan viittomanimet, jotka ovat aineistossa esiintyneet vähintään kolmen eri haastateltavan tuottamina ja näin ollen esiintyneet vähintään kahdessa eri haastattelussa. Haastattelutilanteessa haastateltavilla oli mahdollisuus kertoa viittomanimiä myös nimestämismateriaalin ulkopuolelta. Tällaisia viittomia oli 29 henkilölle, joista yksi oli ulkomaalainen. Esiintymien määrän perusteella tässä vaiheessa mukaan nousivat myös Sofi Oksanen ja Harry "Hjallis" Harkimo, sillä informanteista neljä tuotti heidän viittomansa haastattelun osiossa, jossa sai kertoa muita mieleen tulleita julkisuuden henkilöiden viittomanimiä. Rajauksen jälkeen lopulliseen tarkasteluun päätyi 1076 viittomavastinetta, jotka pitivät sisällään 109 erilaista julkisuuden henkilöihin viittaavaa viittomanimeä tai viittomanimen yhdistelmää. Nämä 109 erilaista viittomanimeä kohdistuivat 76 henkilöön. Viittomanimien muodoissa esiintyvät pienet foneettiset vaihtelut muun muassa käsimuodossa, paikassa tai liikkeessä olen tulkinut kieleen kuuluvaksi ja sallituksi, minkä perusteella olen katsonut ne yhdeksi variantiksi.

Yksittäisiä variantteja otin mukaan vain, jos niissä oli samanlaisia elementtejä kuin varsinaisissa käsiteltävissä varianteissa. Esimerkiksi Anni Sinnemäkeen liittyen haastateltavat tuottivat kolme varianttia, joissa yhteisenä osana oli sukunimen loppuosa MÄKI. Kuusi haastateltavaa tuotti viittoman SINNE+MÄKI, yksi haastateltava S+MÄKI ja yksi haastateltava sormitti alkuosan S-I-N-N-E+MÄKI. Kaikissa edellämainituissa varianteissa nimenloppuosa oli siis suora käänös puhutun kielen nimestä, mutta alkuosan vastine tuotettiin eri tavoin. Lähikäännöksissä käytettyjä N-E-N -sormituksia en pystynyt luotettavasti materiaalista laskemaan, sillä sama haastateltava saattoi tuottaa viittoman sekä ilman nen-päätettä että sen kanssa. Sama pätee lähikäännösten kohdalla myös muutamiin muihin johdoksiin.

Tutkimusaineistossa esiin tulleet viittomanimet olen itse tätä tutkimusta varten toistoviittonut ja ne on valokuvattu. Valokuvauksesta on vastannut Emmi Virtanen/Valokuvaaja Iida Liimatainen & co. Valokuvat olen käsitellyt Adobe Photoshop Elements 6.0 -kuvankäsittelyohjelmalla julkaistavaan muotoon.

4 JULKISUUDEN HENKILÖIDEN VIITTOMANIMET JA NIIDEN NIMEÄMISPERUSTEET

4.1 Nimenantoperusteiden mukainen variaatio

Tutkimusaineiston lopulliseen tarkasteluun rajauksen jälkeen päätyi 109 erilaista viittomanimeä tai viittomanimien yhdistelmää. Nämä 109 erilaista viittomanimeä kohdistuvat 76 julkisuuden henkilöön. Tuotettujen viittomanimien lisäksi haastateltavat kertoivat oman näkemyksensä viittomanimien motivoitumisesta eli siitä, millä perusteella viittomat ovat syntyneet. Puhutun kielen nimeen perustuvien viittomanimien kohdalla haastateltavat usein kertoivat perusteeksi esimerkiksi: "*Koska se [henkilön nimi] muistuttaa [sanaa]*" ja tuottivat sitten kyseisen sanan viittomakielisen vastineen tai "*Koska [henkilön nimi] tarkoittaa [vastaava viittoma]*". Ulkomuotoon, vaatetukseen tai asusteeseen, yksittäiseen tapahtumaan tai piintyneeseen tapaan perustuvien viittomanimien kohdalla haastateltavat usein kuvailemalla tarkensivat ja selittivät, mistä ja miten kyseinen viittoma on motivoitunut. Sosiaaliseen taustaan perustuvien viittomien kohdalla he usein täsmensivät henkilön taustaa ja monesti kertoivat kovin spesifejäkin tietoja vaikkapa henkilön urasta tai menestyksestä.

Haastateltavien tuottamien perusteiden perusteella olen muodostanut seuraavat luokat nimenantoperusteiksi: *puhutun kielen nimen lähikäännös, puhutun kielen nimen käännös, ulkomuoto, sosiaalinen tausta, aakkosviittoma, kaimuus, vaatetus ja asusteet, yksittäinen tapahtuma, piintynyt tapa ja alkuperä ei tiedossa*. Luokat pohjautuvat Rainõn (2004) käyttämään luokitukseen, joskin tässä tutkimuksessa olen pitänyt erillään luokat *puhutun kielen nimen lähikäännös* ja *puhutun kielen nimen käännös*, jotka Rainõn tutkimuksessa (ks. Kuvio 1 sivulla 22) ovat osittain yhdistettyinä toisiinsa.

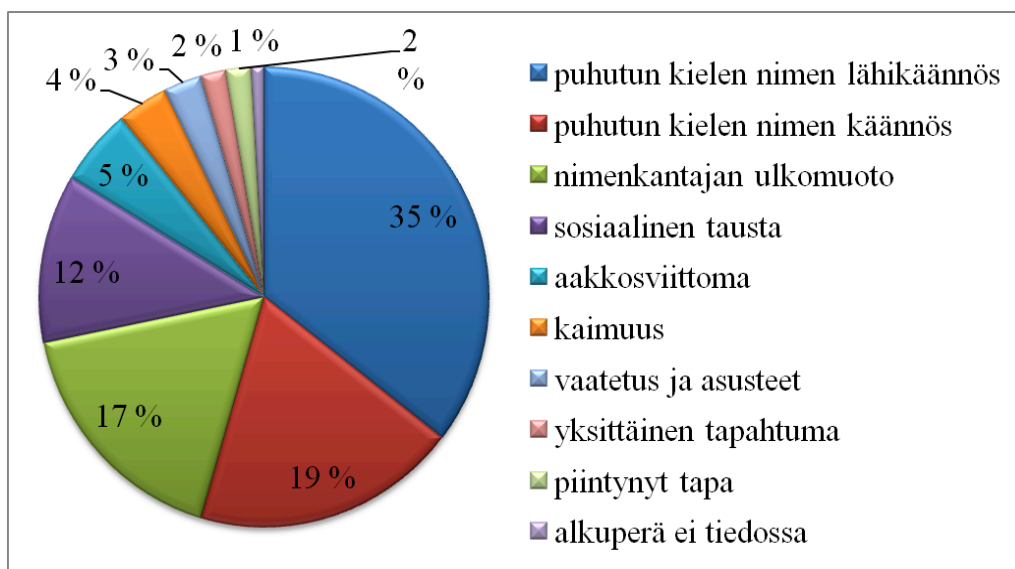
Puhutun kielen nimen lähikäännökseen perustuvia viittomanimiä on aineistosta löydettävissä yhteensä 39, puhutun kielen nimen käännökseen perustuvia viittomanimiä 21, henkilön ulkomuotoon perustuvia viittomanimiä 19, henkilön sosiaaliseen taustaan (esimerkiksi asemaan, ammattiin tai harrastukseen) perustuvia viittomanimiä 13, puhutun kielen nimen kirjaimiin perustuvia aakkosviittomia 6, kaimuuteen perustuvia viittomanimiä 4, henkilön vaatetukseen tai asusteisiin perustuvia viittomanimiä 3, yksittäiseen tapahtumaan perustuvia viittomanimiä 2 ja piintyneeseen tapaan perustuvia viittomanimiä 2. Yhden

viittoman alkuperä ei ollut tiedossa. Taulukossa 6 on nähtävissä tutkimusaineistossa esiintyvien viittomanimien määrät nimenantoperusteiden mukaan luokiteltuina. Viittomien yhteenlaskettu määrä on yhtä isompi siitä syystä, että Teemu Selänteen viittoma muodostuu kahden erilailla motivoituneen viittoman yhdistelmästä.

Taulukko 6. Tutkimusaineistossa esiintyvien viittomanimien määrät nimenantoperusteiden mukaan luokiteltuina.

nimenantoperuste	määrä
puhutun kielen nimen lähikäännös	39
puhutun kielen nimen käännös	21
ulkomuoto	19
sosiaalinen tausta	13
aakkosviittoma	6
kaimuus	4
vaatetus ja asusteet	3
yksittäinen tapahtuma	2
piintynyt tapa	2
alkuperä ei tiedossa	1
yhteensä	110

Kuviossa 4 on nähtävillä nimenantoperusteiden mukainen variaatio prosentuaalisesti tarkasteltuna.



Kuvio 4. Nimenantoperusteiden mukainen variaatio

4.2 Esimerkkejä eri nimenantoperusteisiin perustuvista viittomanimistä

Tässä luvussa käyn läpi eri nimenantoperusteisiin perustuvia viittomanimiä. Monille julkisuuden henkilöille voi olla useampi viittomavariantti, joten tutkielman lopussa on nimiluettelo (sivut 92–93), josta voi tarkistaa, millä sivuilla kyseinen henkilö mainitaan ja sen myötä heidän muut viittomanimivarianttinsa ovat helpommin löydettävissä. Jokainen esittelemäni viittoma on esiintynyt tutkimusaineistossa vähintään kolmen informantin tuottamana. Aineisto on kerätty touko-joulukuussa 2010, joten viittomanimistö on luonnollisesti saattanut muuttua vuosien myötä, sillä esimerkiksi nykyinen Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistö toimi tuolloin vielä eduskunnan puhemiehenä. Huomionarvoista on myös muistaa se, että esimerkeissä viitataan usein viittomiin niiden perusmerkityksissä, jolloin ne eivät vielä ole henkilöiden viittomanimiä. Viittomanimiä tuottaessa huuliossa on yleisimmin henkilön etu- ja/tai sukunimi. Huulioon ei tässä tutkimuksessa oteta kantaa tämän enempää. Tekstissä viitataan käsimuotoihin symboleilla, jotka löytyvät liitteestä 5.

4.2.1 Puhutun kielen nimen lähikäännökseen perustuvat viittomanimet

Kantasanan perään liitettävä *-nen* on yksi yleisimmistä sukunimien johtimista suomen kielessä. Tutkimusaineistossani suurinta lähikäännösten tyyppiä edustavat juuri sellaiset nimet, joiden alkuosa on helposti käännettävissä oleva appellatiivi, josta on nen-johtimella muodostettu sukunimi. Joidenkin julkisuuden henkilöiden kohdalla osa haastateltavat sormittivat kantasanaa vastaavan viittoman perään vielä n-e-n, mutta toistaessaan viittomaa jättivät johtimen sormituksen pois. Tämän tutkimuksen perusteella en osaa sanoa, miten systemaattista nen-johtimen sormittaminen käytännössä on ja mitkä tekijät vaikuttavat siihen, milloin n-e-n sormitetaan ja milloin jätetään sormittamatta.

Edellä mainitulla tavalla tuotettuja viittomanimiä kantavat muun muassa Formula 1 -kuljettaja Mika Häkkinen (kuva 1), jääkiekkoilija Olli Jokinen (kuva 2), entinen maastohiihtäjä Virpi Kuitunen (kuva 3), entinen mäkihyppääjä Toni Nieminen ja tennispelaaja Jarkko Nieminen (kuva 4), kirjailija Sofi Oksanen (kuva 5), jääkiekkoilija Ville Peltonen (kuva 6), maastohiihdon olympiavoittaja Siiri "äitee" Rantanen (kuva 7), maastohiihtäjä Aino-Kaisa Saarinen (kuva 8), entinen Suomen pääministeri Matti Vanhanen (kuva 9), entinen opetusministeri Henna Virkkunen (kuva 10) sekä entiset ralliautoilijat Tommi Mäkinen ja Timo Mäkinen (kuvat 11, 12 ja 13).



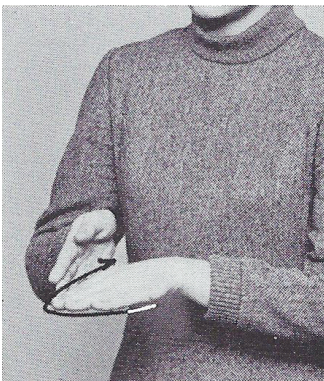
Kuva 1. HÄKKI (Suvi 802)



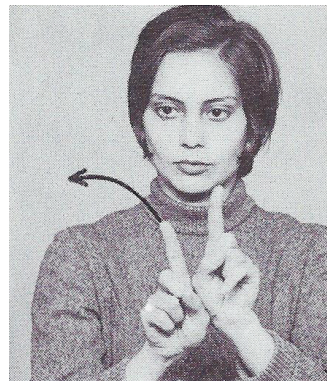
Kuva 2. JOKI (Suvi 1134)



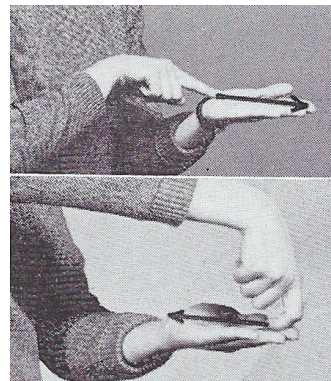
Kuva 3. KUITU



Kuva 4. NIEMI (VK 203.8)



Kuva 5. OKSA (VK 214.2)



Kuva 6. PELTO (VK 232.9)



Kuva 7. RANTA (Suvi 82)



Kuva 8. SAARI (Suvi 731)



Kuva 9. VANHA (Suvi 356)



**Kuva 10. VIRKEÄ (Suvi
1201)**



Kuva 11. MÄKI 1 (VK 197.3)



Kuva 12. MÄKI 2 (VK 197.4)



Kuva 13. MÄKI

Osa informanteista tuotti Mika Häkkisen viittoman /V/-käsimuodolla (kuten kuvassa 1) ja osa /5/-käsimuodolla. Entinen mäkihyppääjä Toni Nieminen sekä tennispelaaja Jarkko Nieminen kantavat samaa sukunimeä samoin kuin ralliautoilijat Tommi Mäkinen ja Timo Mäkinen. Koska heidän viittomanimensä perustuvat sukunimeen, niin siten he kantavat myös samoja viittomanimiä. Haastateltavien vastausten perusteella voi todeta, että ellei konteksti paljasta, kummasta on kyse, niin sitten viittoman yhteyteen liitetään henkilön etunimen ensimmäinen kirjain, sormitetaan henkilön etunimi tai nimen yhteyteen liitetään laji, jota hän edustaa. Mäkisten kohdalla haastateltavat tuottivat kolmea eri MÄKI-viittomaa (kuvat 11, 12 ja 13).

Toiseksi suurinta lähikäännökseen perustuvaa nimityyppiä edustavat nimet, joissa sukunimen nen-johdos jätetään huomiotta ja kantasnasta muodostetaan lähikäännös, joka sitten toimii viittomanimenä. Tämän tyyppisiä viittomanimiä omaavat muun muassa ralliautoilija Mikko Hirvonen, entinen Suomen tasavallan presidentti Tarja Halonen, jalkapalloilija Jari Litmanen, entinen opetusministeri Henna Virkkunen, uimari Jani Sievinen, Suomen nykyinen pääministeri Jyrki Katainen sekä viihdetaitelija Johanna Tukiainen.

Mikko Hirvosen viittomanimi pohjautuu hänen puhutun kielen nimensä lähikäännökseen, jossa Hirvonen nimestä pudotetaan nen-johdos pois ja jäljelle jäävästä tehdään lähikäännös HIRVI (kuva 14). Suomenkielinen nimi Hirvonen pohjautuu Hirvi-nimeen ja on yhä sen verran läpinäkyvä, jotta lähikäännöksestä huolimatta nimen alkuperäinen merkitys säilyy. Sukunimi Halonen on puolestaan aiheuttanut joillekin viittomakielisille konnotaation tilanteesta, kun puhelimeen hoetaan "*haloo*". Tällaiseen lähikäännökseen he kertoivat yhden Tarja Halosen viittomavarianteista (kuva 15) perustuvan. Jari Litmanen viittomanimenä osa haastateltavista kertoi käyttävän LIIMA-viittomaa (kuva 16), sillä sukunimen Litmanen alkuosa muistuttaa sanaa *liima*. Henna Virkkusen sukunimi voitiin edellä mainitun lähikäännöksen 'virkeä' lisäksi nähdä myös muistuttavan virkata-sanaa, minkä vuoksi osa haastateltavista käytti hänestä viittomaa VIRKATA (kuva 17).

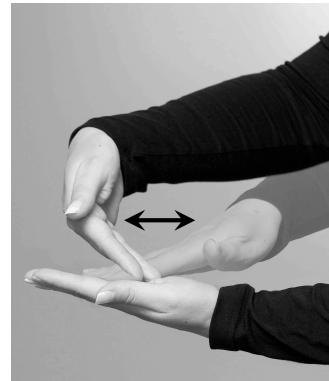
Molemmat Jani Sieviseen viittaavat viittomanimet olivat lähikäännöksiä. Haastateltavat lähikäänivät Sievinen-nimen alkuosan sieväksi ja osa käytti viittomanimenä viittomaa KAUNIS (kuva 18) ja osa viittomaa SULOINEN (kuva 19). Molemmat viittomat voivat Suvi-sanakirjan mukaan esiintyä myös merkityksessä 'sievä'. Jyrki Kataisen sukunimen alkuosa muistutti informanttien mielestä sanaa kataja ja he käyttävät KATAJA-viittoman (kuva 20) alkuosaa Jyrki Kataisen viittomanimenä. Johanna Tukiaisen sukunimen alku tuki on puolestaan motiivina hänen viittomanimensä synnylle ja häneen viitattiin käyttämällä viittomaa TUKI (kuva 21). Poliitikko Ilkka Kanervan viittomanimi on hieman erilainen lähikäännös, sillä sukunimen käänkösvastineeksi on valittu yläkäsitem KASVI (kuva 22).



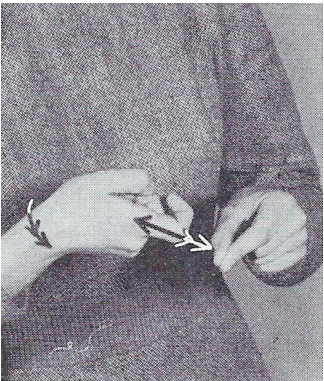
Kuva 14. HIRVI (VK 56.5)



Kuva 15. "HALOO"



Kuva 16. LIIMA



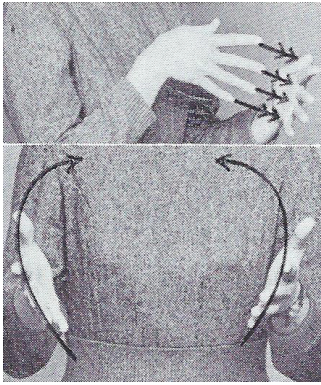
Kuva 17. VIRKATA(VK 370.6)



Kuva 18. KAUNIS (Suvi 361)



Kuva 19. SULOINEN (Suvi 588)



Kuva 20. KATAJA (VK 101.5)



Kuva 21. TUKI (Suvi 393)



Kuva 22. KASVI (Suvi 963)

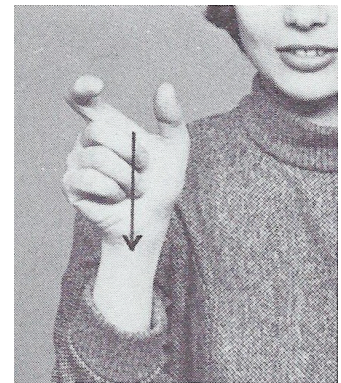
Sekä poliitikko Johannes Virolaisen (kuva 23) että Formula 1 -kuljettaja Heikki Kovalaisen (kuva 24) viittomanimet perustuivat sukunimen alkuosan käännökseen siten, että lainenjohdos jätettiin pois. Osa haastateltavista tosin liitti viittoman perään viittoman HENKILÖ (kuva 25), jota käytetään viittomakielessä johdoksena, kun johdetaan esimerkiksi suomi > suomalainen (SUOMI+HENKILÖ). Kovalaisen viittomassa oikean käden käsimuoto voi vaihtoehtoisesti olla myös /G/-käsimuodolla tuotettu.



Kuva 23. VIRO (VK 370.8)



Kuva 24. KOVA (Suvi 312)



Kuva 25. HENKILÖ (VK 66.9)

Uimari Hanna-Maria Seppälän ja hiihtäjä Mika Myllylän viittomanimet muodostettiin ottamalla sukunimen lä-pääte pois ja viittomalla alkuosan viittomavastineet SEPPÄ (kuva 26) ja MYLLY, joskin MYLLY-viittomasta haastateltavat tuottivat kahta eri varianttia (kuvat 27 ja 28).



Kuva 26. SEPPÄ (Suvi 398)



Kuva 27. MYLLY (VK 195.2)



Kuva 28. MYLLY (VK 195.3)

Yksi presidentti Mauno Koiviston viittomavarianteista perustuu hänen sukunimensä lähikäännökseen, jolloin viittomavastineena on viittoma KOIVU (kuva 29). Keihäänheittäjä Tapio Korjuksen viittoma perustuu myös hänen sukunimensä lähikäännökseen, sillä useampi haastateltava käytti hänestä viittomaa KORJATA (kuva 30).



Kuva 29. KOIVU (Suvi 434)



Kuva 30. KORJATA (Suvi 160)

Jalkapalloilija Sami Hyypiän sukunimi muistutti muutaman haastateltavan mielestä sanaa *hypätä*, minkä vuoksi he käyttivät Hyypiästä viittomaa HYPÄTÄ (kuva 31). Taitoluistelija Kiira Korvella on kaksi sukunimeensä perustuvaa viittomaa. Osa haastateltavista teki sukunimestä lähikäännöksen käyttämällä viittomaa KORPPI (kuva 32). Jääkiekkoilija Jari Kurrilla on myös kaksi sukunimeensä perustuvaa viittomaa. Osa näkee Kurri-nimen muistuttavan sanaa *kurkku* ja osa taas sanaa *kurki*. Molemmat viittomavastineet, sekä KURKKU (kuva 33) ja KURKI (kuva 34) ovat käytössä. Toisaalta viittomat ovat hyvin lähellä toisiaan ja voi hyvinkin olla mahdollista, että viittoman alkuperäinen muoto on aikojen saatossa muuttunut ja nimenantoperuste myös hämärtynyt. Jääkiekkoilija Teemu Selänne omaa kaksi erilaista viittomavarianttia, joista toinen perustuu lähikäännökseen SELKÄ (kuva

35) ja toinen on kahden viittoman yhdistelmä, joissa ensimmäinen osa perustuu kaimuuteen (ks. luku 4.2.7) ja toinen osa sukunimen lähikäännökseen, jolla viitataan myös selkään (kuva 36).



Kuva 31. HYPÄTÄ



Kuva 32. KORPPI



Kuva 33. KURKKU (Suvi 879)



Kuva 34. KURKI



Kuva 35. SELKÄ (Suvi 286)



Kuva 36. SELÄNNE

Kaksiossaisten nimien kohdalla joko nimen molemmista osista tehtiin (lähi)käännökset tai sitten toinen osa käännettiin ja toinen osa korvattiin joko sormittamalla tai kyseisen osan alkukirjaimella. Presidentti Martti Ahtisaaren sukunimen jälkimmäisestä osasta käytettiin käännöstä SAARI (kuva 37) ja alkuosa joko sormitettiin a-h-t-i tai käytettiin pelkkää A-sormiaakkosta. Presidentti Juho Kusti Paasikiven viittomavastineena puolestaan käytettiin joko pelkästään viittomaa KIVI (kuva 38) tai yhdistettiin P- sormiaakkonen viittoman eteen. Poliitikko Anni Sinnemäkeen puolestaan viitattiin käyttämällä nimen alkuosasta osoitusta (ikään kuin viitottaisiin SINNE) ja loppuosasta viittomaa MÄKI (kuvat 11, 12 ja 13). Poliitikko Anneli Jäätteenmäen sukunimi taipui informanttien käsissä useammanlaisiksi varianteiksi.

Osa informanteista näki nimen alkuosan olevan lähellä sanaa *jäte* ja he muodostivat yhdysviittoman JÄTE+MÄKI (kuva 39 ja kuvat 11, 12 sekä 13). Osa taas pilkkoi sukunimen alkuosan useampaan osaan ja muodosti kolmiyhdyksi viittoman JÄÄ+TEE+MÄKI (kuvat 40 ja 41 sekä kuvat 11, 12 ja 13). Osalle informanteista nimen alkuosa on tuonut mieleen "taakseen jättämisen" ja he viittasivat Anneli Jätteenmäkeen viittoon JÄTTÄÄ-TAAKSEEN+MÄKI (kuva 42 ja kuvat 11, 12 ja 13).



Kuva 37. SAARI (Suvi 731)



Kuva 38. KIVI (Suvi 398)



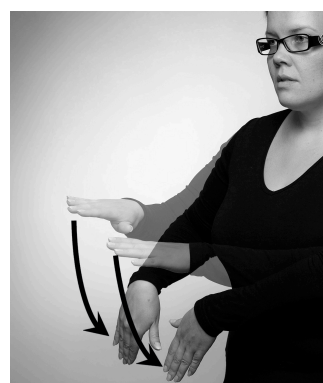
Kuva 39. JÄTE (Suvi 937)



Kuva 40. JÄÄ (Suvi 464)



Kuva 41. TEE (Suvi 923)



Kuva 42. JÄTTÄÄ-
TAAKSEEN

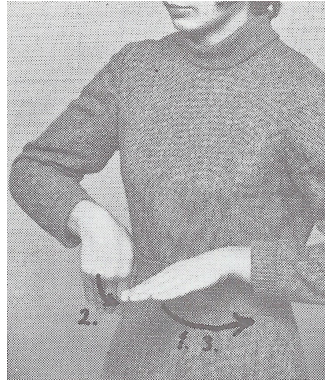
4.2.2 Puhutun kielen nimen käännökseen perustuvat viittomanimet

Puhutun kielen nimen käännökseen perustuvia viittomia kantavat esimerkiksi kirjailija Aleksis Kivi, entinen ralliautoilija Juha Kankkunen, kestävyysjuoksun olympiavoittaja Paavo Nurmi, Suomen entinen pääministeri Kalevi Sorsa ja laulaja Olavi Virta. Heidän sukunimensä on suoraan käännetty viittomakielelle. Aleksis Kiven viittomana toimii viittoma KIVI (kuva 38). Juha Kankkusen sukunimi puolestaan tarkoittaa MOT-sanakirjan mukaan arkisesti krapulaa, joten häneen viitatessa käytetään KRAPULA-viittomaa (kuva 43). Paavo Nurmesta

taas käytetään NURMI-viittomaa, joka on sama kuin KASVI-viittoma (kuva 22). Kalevi Sorsan viittomanimenä toimii luonnollisesti viittoma SORSA (kuva 44) ja Olavi Virran viittomanimenä viittoma KOSKI (kuva 45), jonka toinen merkitys on 'virta'.



Kuva 43. KRAPULA (Suvi 858)



Kuva 44. SORSA (VK 160.5)

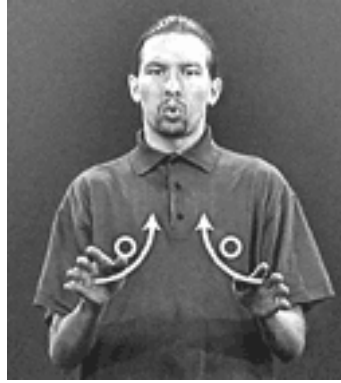


Kuva 45. KOSKI (VK 128.6)

Sekä näyttelijä-laulaja Tauno Palo että taitoluistelija Kiira Korpi omaavat sukunimen käännökseen perustuvan viittoman. Informanttien tuotoksissa oli löydettävissä molemmille kaksi eri käännösvastinetta. Tauno Palosta informantit käyttivät kahta eri PALO-viittomaa (kuvat 46 ja 47). Kiira Korvesta informantit käyttivät kahta eri METSÄ-viittomaa (kuvat 48 ja 49), jotka molemmat kantavat myös merkitystä 'korpi'. Esimerkiksi Suvi-sanakirjan artikkelissa 1928 KORPILAHTI on kaksi vastinetta kyseiselle paikannimelle ja toisessa käytetään viittoman alkuosana kuvan 48 viittomaa ja toisessa kuvan 49 viittomaa (Suvi 2014). Presidentti Kyösti Kalliolle ja ratamoottoripyöräilijä Mika Kalliolle informantit tuottivat identtiset viittomavastineet. Osa informanteista käytti kaksiosaista viittomaa KALLIO (kuva 50) ja osa pelkästään KALLIO-viittoman alkuosaa KIVI (kuvan 50 alkuosa tai kuva 38). Suvi-sanakirjan artikkeli 1958 viittaa Helsingin kaupunginosaan nimeltä Kallio ja siinäkin molemmat versiot ovat käytössä (Suvi 2014).



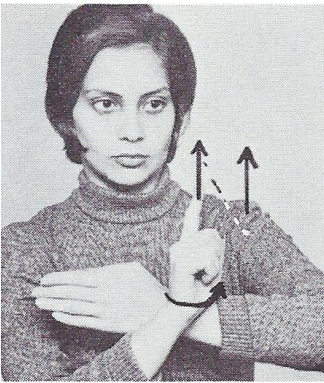
Kuva 46. PALO (Suvi 128)



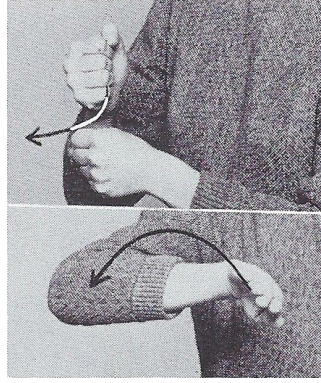
Kuva 47. PALO (Suvi 227)



Kuva 48. METSÄ (Suvi 706)



Kuva 49. METSÄ (VK 182.8)



Kuva 50. KALLIO (VK 94.6)

NHL-jääkiekkoilijaveljekset Saku Koivu ja Mikko Koivu ovat myös saaneet viittomansa sukunimen suorasta käännöksestä. Nimestämismateriaalissa ensin vuorossa oli Saku Koivu ja informantit tuottivat hänelle viittoman KOIVU (kuva 29). Myöhemmin Mikko Koivun ollessa vuorossa, haastateltavat tuottivat myös viittoman KOIVU, mutta lisäsivät perään tarkenteena viittoman VELI (kuva 51) tai sormiaakkosen M. Osa haastateltavista selitti, että KOIVU-viittomanimi on alun perin annettu Saku Koivulle, sillä hän on vanhempi ja aloitti uransa aiemmin. Myöhemmin Mikko Koivun aloittaessa uransa, häneen viitattiin edellä mainituilla tarkennetuilla tavoilla.



Kuva 51. VELI (Suvi 732)

Monilla julkisuuden henkilöillä on kaksiosainen sukunimi ja mikäli molemmat osat on käännettävissä, suora käännöstä käytetään nimettäessä heitä. Presidentti Pehr Evind Svinhufvudin sukunimi on ruotsinkielinen, mutta se koostuu sanoista *svin* (=sika) ja *hufvud* (=pää), jotka on käännetty viittomakielelle käyttäen viittomia SIKA (kuva 52) ja PÄÄ (kuva 53). Osa haastateltavista tuotti PÄÄ-viittoman /G/-käsimuotoa käyttäen. Svinhufvudin suvun vaakunassa (kuva 54) on villisian pää. Laulaja Jari Sillanpään viittomanimi on myös käännös hänen nimestään ja se tuotettiin yhdistämällä viittomat SILTA (kuva 55) ja PÄÄ (kuva 53), joka toisinaan tuotettiin /G/-käsimuodolla. Viihdetaitelija Martina Aitolehden viittomanimi puolestaan muodostui viittomien AITO (kuva 56) ja LEHTI (kuva 57) yhdistelmästä.

Hiihtäjät Marja-Liisa Kirvesniemi ja Harri Kirvesniemi omaavat keskenään identtiset kääntämällä muodostetut yhdysviittomanimet, jotka muodostuvat viittomista KIRVES (kuva 58) ja NIEMI (kuva 4). Erottaakseen henkilöt toisistaan, informantit kertoivat lisäävänsä tarkenteena joko henkilön etunimen ensimmäisen kirjaimen sormiaakkosen tai käyttämällä viittomia MIES tai VAIMO. Laulaja Paula Koivuniemen viittoma on edellisten tavoin suora käännös hänen sukunimestään ja viittomassa yhdistyvät viittomat KOIVU (kuva 29) ja NIEMI (kuva 4). Keihäänheittäjä Tero Pitkämäen sukunimeen perustuvassa viittomanimessä yhdysviittoman alkuosalle oli informanteilla käytössä kaksi erilaista PITKÄ-viittomaa (kuvat 59 ja 60), joista jälkimmäinen on perusmerkityksessään enemmänkin 'leveä', mutta kontekstista riippuen voi kantaa myös merkitystä 'pitkä'. Yhdysviittoman loppuosa MÄKI esiintyi myös erilaisina variantteina (kuvat 11, 12 ja 13). Laulaja-urheilija-näyttelijä Tapio Rautavaaran sukunimeen perustuva viittomanimi on myös käännettäessä saanut useampia varianteja. Yhdysviittoman alkuosana toimii viittoma RAUTA (kuva 61) ja loppuosana joko viittoma VAARA (kuva 62), minkä merkitys on 'vaarallinen' tai viittoma MÄKI (kuvat 11, 12 ja 13), sillä *vaara* tarkoittaa luonnontilassa metsän peittämää korkeaa mäkeä (MOT 2014).



Kuva 52. SIKA (Suvi 282)



Kuva 53. PÄÄ (VK 257.3)



Kuva 54. Svinhufvudin aatellisuvun vaakuna (WP)



Kuva 55. SILTA



Kuva 56. AITO (Suvi 753)



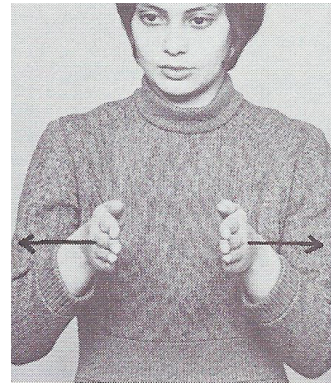
Kuva 57. LEHTI (Suvi 975)



Kuva 58. KIRVES (Suvi 141)



Kuva 59. PITKÄ (VK 242.3)



Kuva 60. LEVEÄ (VK 156.5)



Kuva 61. RAUTA (Suvi 656)



Kuva 62. VAARA (Suvi 921)

Muutamatt julkisuuden henkilöt ovat saaneet viittomanimensä myös lempinimensä perusteella. Hiihtäjälegenda Siiri Rantasen lempinimi on "äitee" ja osa informanteista käytti hänestä viittomanimeä ÄITI (kuva 63). Toinen lempinimensä perusteella yhden viittomanimistään saanut on Formula 1 -kuljettaja Kimi Räikkönen, jonka lempinimeksi on vakiintunut Iceman ('jäämies'). Tästä syystä osa informanteista käytti hänestä viittomanimeä, joka muodostui viittomien JÄÄ (kuva 40) ja MIES (kuva 64) yhdistelmästä.



Kuva 63. ÄITI (Suvi 516)



Kuva 64. MIES (Suvi 1025)

4.2.3 Nimenkantajan ulkomuotoon perustuvat viittomanimet

Nimenkantajan ulkomuotoon perustuvat viittomanimet ovat tämän tutkielman tulosten mukaan kolmanneksi suurin nimenantoperusteluokka julkisuuden henkilöitä nimettäessä. Ulkomuotoon perustuvat viittomanimet ovat saaneet presidentit Tarja Halonen, Urho Kekkonen, Carl Gustav Mannerheim, Mauno Koivisto, Risto Ryti, Pehr Evind Svinhufvud, Kyösti Kallio ja Martti Ahtisaari, poliitikot Paavo Väyrynen, Mauri Pekkarinen ja Alexander Stubb, urheilijat Juha Mieto ja Keke Rosberg, viihdetaiteilijat Pertti "Spede" Pasanen, Vesa-Matti Loiri ja Riitta Väisänen sekä liikemies Harry "Hjallis" Harkimo. Monista ulkomuotoon perustuvista viittomanimistä haastateltavat totesivat, ettei kyseisiä viittomanimiä voi käyttää julkisessa yhteydessä, koska kyseinen henkilö ei itse välttämättä tiedä saaneensa kyseistä viittomaa. Jotkin viittomat koettiin myös sävyllään pejoratiivisiksi (halventaviksi).

Haastateltavista kaikki olivat nähneet Presidentti Tarja Haloselle annetun viittomanimen (kuva 65) ja suurin osa kertoi myös käyttävänsä sitä. Viittoman nimenantoperusteeksi haastateltavat kertoivat Tarja Halosen nenän koon ja mallin. Presidentti Urho Kekkonen ulkomuodossa silmiinpistävin piirre on kaljuus, minkä perusteella hän on saanut kaksikin viittomanimivarianttia (kuvat 66 ja 67), joita molempia käytetään yleisesti myös merkityksessä 'kalju'. Yksi Carl Gustav Mannerheimista käytetyistä viittomanimistä (kuva 68) puolestaan perustuu hänen viiksiinsä sekä hänen yhteyksiinsä Natsi-Saksaan ja Adolf Hitleriin (samaa viittomaa käytetään myös Adolf Hitleristä). Mauno Koivisto on puolestaan saanut viittomanimensä (kuva 69) hiuskiehuransa mukaan. Viittomavarianteissa oli nähtävissä vaihtelua käsimuodoissa. Osa informanteista tuotti viittoman käyttäen alkukäsimuotona käsimuotoa /L/ ja osa taas käsimuotoa /3/, josta sormet sitten viittoman päätteeksi sulkeutuvat yhteen. Risto Rytin viittomanimi (kuva 70) perustuu hänen viiksiinsä, kuten myös yksi Pehr

Evind Svinhufvudin viittomanimivarianteista (kuva 71) sekä Kyösti Kallion viittomanimi (kuva 72). Huolimatta siitä, että heidän viittomanimensä ovat motivoituneet viiksistä, viittomat ovat erilaiset, sillä niissä käytetään erilaista käsimuotoa. Martti Ahtisaaren viittomanimi on informanttien mukaan syntynyt siitä, että aiemmin Ahtisaari oli lihava ja käveli lynkäten kipeän polvensa vuoksi. Ahtisaaresta käytetty viittoma on samanmuotoinen viittoman LYLLERTÄÄ (kuva 73) kanssa. Tämän viittoman luokittelua jouduin pohtimaan, sillä toisaalta kyse on kävelytyylistä, joka voitaisiin luokitella *piintyneeksi tavaksi*, mutta koska viittoman dominoivan käden käsimuoto on valittu kuvaamaan henkilön ulkomuotoa, niin sen perusteella luokittelen sen ulkomuotoon perustuvaksi viittomaksi. Monet informanteista totesivat viittoman olevan hieman pejoratiivinen ja eräs haastateltava totesikin, että "*eivät kuurot antaneet hänelle kaunista viittomanimeä*".



Kuva 65. TARJA HALONEN



Kuva 66. URHO
KEKKONEN



Kuva 67. URHO
KEKKONEN



Kuva 68. CARL GUSTAV
MANNERHEIM



Kuva 69. MAUNO
KOIVISTO



Kuva 70. RISTO RYTI



**Kuva 71. PEHR EVIND
SVINHUFVUD**



Kuva 72. KYÖSTI KALLIO



**Kuva 73. LYLLERTÄÄ (VK
169.3)**

Paavo Väyrykselle annettu viittomanimi (kuva 74) pohjaa hänen karsastavaan silmiinsä, kun taas Mauri Pekkarisen viittomanimi (kuva 75) hänen käyttämäänsä tupeeseen. Alexander Stubbin ulkomuodossa silmiinpistävä piirre on hänen hampaansa, joista hänen molemmat viittomanimensä (kuvat 76 ja 77) ovat motivoituneet. Juha Mieto puolestaan on tunnettu muhkeasta parrastaan, josta hänen molemmat viittomanimensä (kuvat 78 ja 79) ovat motivoituneet. Keke Rosbergin ulkonäössä viikset ovat olleet tunnusmerkkinen piirre, josta hänen viittomanimensä (kuva 80) on motivoitunut. Rosbergin viittomanimi on sama kuin Risto Rytin (ks. kuva 70). Parta on ollut myös Pertti "Spede" Pasasen viittomanimen (kuva 81) motiivina, joskin hieman erilalla tuotettuna kuin edellisten parrasta motivoituneiden viittomanimien kohdalla. Vesa-Matti Loirin poskessa oleva luomi on ollut informanttien mukaan niin silmiinpistävä, että hänen viittomanimensä (kuva 82) perustuu siihen. Riitta Väisäsen pitkät kiharat hiukset ovat perusteena hänen viittomanimelleen (kuva 83) ja Harry "Hjallis" Harkimon viittomanimi (kuva 84) puolestaan perustuu hänen kaulansa malliin.



**Kuva 74. PAAVO
VÄYRYNEN**



**Kuva 75. MAURI
PEKKARINEN**



**Kuva 76. ALEXANDER
STUBB**



**Kuva 77. ALEXANDER
STUBB**



Kuva 78. JUHA MIETO



Kuva 79. JUHA MIETO



Kuva 80. KEKE ROSBERG



**Kuva 81. PERTTI "SPEDE"
PASANEN**



**Kuva 82. VESA-MATTI
LOIRI**



**Kuva 83. RIITTA
VÄISÄNEN**

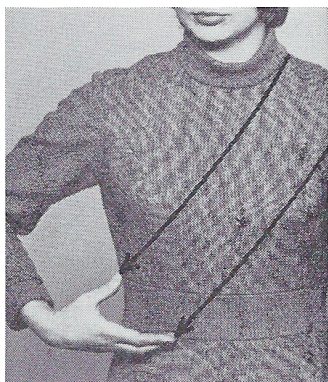


**Kuva 84. HARRY
"HJALLIS" HARKIMO**

4.2.4 Nimenkantajan sosiaaliseen taustaan perustuvat viittomanimet

Nimenkantajan sosiaaliseen taustaan perustuvat viittomanimet pitävät sisällään niin asemaan kuin ammattiinkin pohjautuvia nimenantoperusteita. Presidentti Carl Gustav Mannerheim omaa muiden viittomanimivarianttiansa ohella myös asemaansa liittyvän viittomanimen, joka

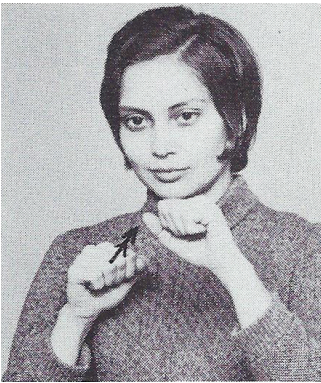
on samanmuotoinen kuin viittoma PRESIDENTTI (kuva 85), mutta huuliossa tietenkin Mannerheim. Informantit kertoivat käyttävänsä kyseistä viittomaa, sillä Helsingissä olevan Mannerheimintien viittomana käytetään yhdistelmää PRESIDENTTI+TIE. Presidenteistä keskustellessa PRESIDENTTI-viittomaa käytetään viittomakielessä tittelinä samoin kuin puhuttaessa käytetään suomen kielen sanaa *presidentti*. Presidentti Risto Rytille kuitenkin useampi informantti tuotti viittomayhdistelmän PRESIDENTTI+R-sormiaakkonen, jolloin huuliossa oli 'ryti'. Koska esiintymiä oli useampi, voitaneen todeta, että tämä on jokseenkin vakiintunut viittomanimiyhdistelmä hänelle.



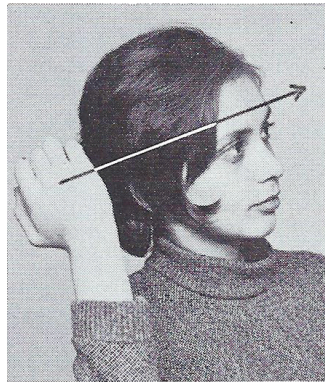
Kuva 85. PRESIDENTTI
(VK 247.4.)

Urheilijoista nyrkkeilijä Tony Halme, keihäänheittäjä Seppo Rätty, tennispelaaja Jarkko Nieminen, uimari Hanna-Maria Seppälä, alppihiittäjät Tanja Poutiainen ja Kalle Palander, juoksijat Lasse Virén ja Paavo Nurmi sekä mäkihyppääjä Matti Nykänen ovat saaneet viittomanimensä edustamansa lajin motivoimina. Huuliossa esiintyi yleisesti joko sukunimi tai etu- ja sukunimi. Tony Halmeelle informantit tuottivat viittomanimen, joka on sama kuin viittoma NYRKKEILY (kuva 86). Mielenkiintoista sinällään, koska nimestämismateriaalissa Tony Halme oli poliitikkojen ryhmässä, mutta haastateltavat toivat esille sen, että hän on aiemmin ollut nyrkkeilijä ja saanut viittomansa jo ennen kansanedustajana toimimistaan. Keihäänheittäjä Seppo Rätty on myös saanut viittomanimensä edustamansa lajin pohjalta ja hänestä haastateltavat käyttivät viittomaa, joka on samanlainen kuin viittoma HEITTÄÄ-KEIHÄSTÄ (kuva 87). Juoksija Lasse Virénin viittomanimenä käytetään viittomaa, joka on samanlainen kuin JUOSTA-viittoma (kuva 88). Tennispelaaja Jarkko Nieminen, uimari Hanna-Maria Seppälä ja juoksija Paavo Nurmi puolestaan omaavat toisenkin viittomavariantin, mutta heihin viitattiin myös käyttämällä edustamansa lajin viittomaa. Niemisen viittoma noudattaa viittoman TENNIS (kuva 89) muotoa, Seppälän viittomavariantti viittoman UIDA (kuva 90)

muotoa ja Nurmen viittomanimenä toimi sama viittoma kuin Virénillä eli JUOSTA-viittoma (kuva 88). Alppihihtäjät Tanja Poutiainen ja Kalle Palander kantavat molemmat samanmuotoista viittomaa, joka pohjautuu viittomaan LASKETELLA (kuva 91). Mäkihyppääjälegenda Matti Nykänen on niin ikään saanut viittomanimensä edustamansa lajin perusteella, eli hänestä käytetään samanmuotoista viittomaa kuin MÄKIHYPY (kuva 92). Hänen entiseen puolisoonsa Mervi Tapolaan informantit viittasivat käyttämällä hänestä viittomanimeä, joka on samanmuotoinen kuin viittoma MAKKARA (kuva 93) ja selittivät sen tulevan siitä, että hän kuuluu Tapolan yrittäjäsukuun (lihanjalostusalan perheyryitys). Osa informanteista käytti Mervi Tapolasta kertoessaan viittomien MÄKIHYPY (kuva 92) ja VAIMO (kuva 94) yhdistelmää.



**Kuva 86. NYRKKEILY
(VK 209.8)**



**Kuva 87. HEITTÄÄ-
KEIHÄSTÄ (VK 106.8)**



Kuva 88. JUOSTA (Suvi 418)



Kuva 89. TENNIS



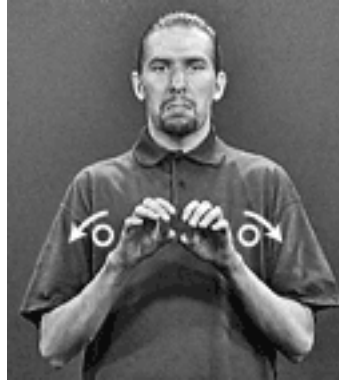
Kuva 90. UIDA (Suvi 217)



**Kuva 91. LASKETELLA
(Suvi 837)**



Kuva 92. MÄKIHYPPI



Kuva 93. MAKKARA (Suvi 354)



Kuva 94. VAIMO (Suvi 1197)

4.2.5 Kirjoitetun kielen nimen aakkosiin perustuvat viittomanimet

Kirjoitetun kielen nimen aakkosiin perustuvia viittomanimiä tutkimusaineistosta löytyi muutamia. (Suomalaisen viittomakielen sormiaakkokset ovat nähtävissä liitteessä 6.) Presidentti Urho Kekkosen informantit tuottivat muiden viittomanimien ohessa myös kolmesta sormiaakkosesta muodostuvan viittoman U-K-K, jonka he kertoivat pohjautuvan presidentti Urho Kaleva Kekkonen nimien alkukirjaimiin.

Tutkimusaineiston keruuvaiheessa nykyinen Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistö toimi vielä eduskunnan puhemiehenä. Useimmat informantit kertoivat hänen viittomanimensä perustuvan sukunimen alkukirjaimiin ja tuottivat hänelle viittoman, jossa N-sormiaakkosta vedettiin keskeltä sivulle päin. (ks. myös luku 5).

Formula 1 -kuljettaja Kimi Räikkönen omaa muutaman viittomanimivariantin lisäksi myös kirjoitetun kielen nimen aakkosiin perustuvan viittomanimen. Informantit käyttivät hänestä etu- ja sukunimen alkukirjainten sormiaakkosista muodostuvaa viittomaa K-R. Samaa logiikkaa oli käytetty myös jääkiekkoilija Ville Peltosen sormiaakkosviittomaan V-P sekä laulaja Katri Helenasta käytettyyn viittomaan K-H.

Entinen autourheilija ja Formula 1 -maailmanmestari Keke Rosbergiin haastateltavat viittasivat ulkomuotoon perustuvan viittomanimen lisäksi myös sormittamalla K-E-K-E. Se, että haastateltavat eivät yleensä sormittaneet nimiä systemaattisesti, puoltaa sitä, että kyseinen sormitus olisi leksikaalistunut. Kirjoitetun kielen nimen aakkosiin perustuvia viittomanimiä on kuitenkin tämän aineiston perusteella vaikea määrittellä, sillä koska tutkimusaineisto on nimestämällä kerättyä, varmasti ei voida sanoa, ovatko edelliset leksikaalistuneita

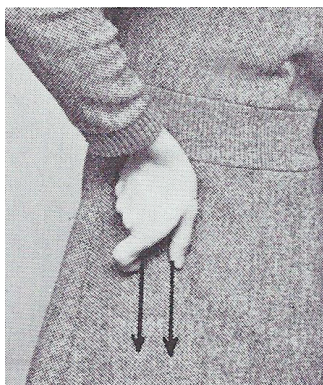
sormituksia. Leksikaalistumista puoltaa kuitenkin se, että useammat haastateltavat ovat juuri kyseisiin julkisuuden henkilöihin viittaneet sormiaakkosviittomilla.

4.2.6 Nimenkantajan vaatetukseen tai asusteisiin perustuvat viittomanimet

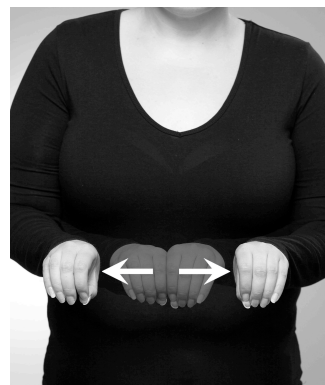
Nimenkantajan vaatetukseen tai asusteisiin perustuvia viittomanimiä aineistosta oli rajauksen jälkeen löydettävissä kolme. Presidentti Urho Kekkosella on muiden viittomanimivarianttien lisäksi myös hänen silmälaseihinsa perustuva viittoma (kuva 95). Presidentti Carl Gustav Mannerheimilla niin ikään on muiden viittomanimivarianttien lisäksi myös vaatetukseen ja asusteisiin perustuvat viittomanimivariantit, joista toinen perustuu ratsastushousujen raitaan ja on samanmuotoinen kuin viittoma MAAHERRA (kuva 96) ja toinen perustuu marsalkansauvaan (kuva 97), joka Mannerheimille oli aikoinaan luovutettu.



**Kuva 95. URHO
KEKKONEN**



**Kuva 96. MAAHERRA (VK
173.4)**



**Kuva 97. CARL GUSTAV
MANNERHEIM**

4.2.7 Nimenkantajan kaiman viittomanimen siirtoon perustuvat viittomanimet

Nimenkantajan kaiman viittomanimen siirtoon perustuvia viittomanimiä oli aineistossa neljä. Muutamit informantit tuottivat Suomen tasavallan presidentti Sauli Niinistölle viittomanimen (kuva 98), joka heidän kertomansa mukaan perustuu erään samaa etunimeä kantavan kuuron viittomanimeen. Samanlainen viittomanimen siirto oli myös yhdessä Formula 1-kuljettaja Kimi Räikkösestä käytetyssä viittomanimivariantissa (kuva 99). Jääkiekkoilija Teemu Selänteelle oli useampi viittomavariantti ja myös kahden viittoman yhdistelmä, jossa sekä hänen etu- että sukunimelleen oli viittoma. Teemu Selänteen nimiviittomayhdistelmän

alkuosana toimii viittomanimi (kuva 100), joka on niin ikään lainattu samannimiseltä viittomakielisen yhteisön jäseneltä. (ks. luku 4.2.1). Myös Formula 1 -kuljettaja Mika Salon viittomanimi (kuva 101) perustuu kaimuuteen, joskin hänen viittomanimensä on siirretty Salon kaupungilta, eikä keneltäkään henkilöltä.



Kuva 98. SAULI NIINISTÖ



**Kuva 99. KIMI
RÄIKKÖNEN**



**Kuva 100. TEEMU
SELÄNNE**



Kuva 101. SALO (VK 279.2)

4.2.8 Yksittäiseen tapahtumaan perustuvat viittomanimet

Yksittäisiin tapahtumiin perustuvia viittomanimiä ovat saaneet tutkimusaineiston perusteella vain kaksi henkilöä: Presidentti Martti Ahtisaari sekä poliitikko Ilkka Kanerva. Molemmat viittomanimet esiintyivät aineistossa muutamien informanttien tuottamina, joten kyse on hyvin marginaalisesta viittomanimiryhmästä. Martti Ahtisaaren viittomanimen variantti (kuva 102) viittaa haastateltavien mukaan tapahtumaan, kun Martti Ahtisaari kaatui ja esiintyi sen jälkeen laastari otsassaan. Ilkka Kanervan viittomanimivariantti (kuva 103) puolestaan liittyy informanttien mukaan taannoiseen tekstiviestikohuun, jonka keskiössä Ilkka Kanerva oli. Viittoma kuvaa tekstiviestien kirjoittamista kännykällä.



**Kuva 102. MARTTI
AHTISAARI**



**Kuva 103. ILKKA
KANERVA**

4.2.9 Piintyneeseen tapaan perustuvat viittomanimet

Piintyneeseen tapaan perustuvia viittomanimiä löytyi tutkimusaineistosta myös kaksi. Hiihtäjä Harri Kirvesniemen viittomavariantti (kuva 104) perustuu haastateltavien mukaan hänen tapansa hiihtää pää vinossa. Mahdollisesti käsimuodossa on myös vaikutteita KIRVES-viittomasta, mutta kukaan haastateltavista ei tuonut tätä esille. Toinen piintyneeseen tapaan perustuva viittomanimi on runoilija-kirjailija Johan Ludvig Runebergillä. Hänen viittomanimensä pohjautuu hänen tapansa pitää kättä povessa ja viittoma on samanmuotoinen kuin Viittomakielen kuvasanakirjassa (1977) esitetty viittoma PORVOO (kuva 105). Sanakirjassa viittoman merkitystä on tarkennettu selitteellä "Runebergin patsas Porvoossa".



**Kuva 104. HARRI
KIRVESNIEMI**



**Kuva 105. PORVOO (VK
246.7)**

4.2.10 Viittomanimen alkuperä ei tiedossa

Tutkimusaineistosta löytyi yksi viittomanimi, jonka alkuperä ei ollut tiedossa ja se oli jalkapalloilija Jari Litmasen viittomanimi (kuva 106). Informantit kertoivat, että viittoma on kaiketi lainattu hollantilaisesta viittomakielestä, sillä Jari Litmanen on pitkään pelannut Ajaxin riveissä Hollannissa.



Kuva 106. JARI LITMANEN

5 POHDINTA

Osa ilmauksista, kuten *Juuso*, on helppo todeta propriiksi eli erisnimeksi, mutta esimerkiksi ilmauksen *Pippuri*, tunnistamme propriiksi vain kontekstista tai mikäli näemme sen tekstissä kirjoitettavan isolla alkukirjaimella. Viittomakielessä ei ole kirjoitettua muotoa ja proprien tunnistaminen jääkin lähinnä kontekstin varaan, joskin viittoman tuottamisen aikana huuliossa tuotettava, puhutusta kielestä lainattava, sanahahmo on myös merkittävässä roolissa. Esimerkiksi kun tuotetaan viittoma HIRVI ja huuliolla tuotetaan samaan aikaan 'hirvonen', viittoma toimii viittomanimenä eli propria. Henkilön nimen suoraan käännökseen perustuvien viittomanimien kohdalla huulio on väistämättä sama kuin se muutenkin kieltä tuottaessa mahdollisesti olisi, jolloin kontekstin merkitys on entistä suurempi.

Puhutuissa kielissä esiintyy paljon samannimisyyttä, johtuen käytössä olevista nimeämistavoista (Saarelma-Maunumaa 2001, 192–213). Yhtälailta viittomakielessä esiintyy jonkin verran samannimisyyttä. Julkisuuden henkilöiden osalta samannimisyyttä esiintyi muun muassa puhutun kielen nimen käännöksiin perustuvissa viittomanimissä (esimerkiksi Kyösti Kallio ja Mika Kallio) ja nimenkantajan ulkonäköön perustuvissa viittomanimissä (esimerkiksi Risto Ryti ja Keke Rosberg). Tällaisissa tapauksissa ainoastaan suomenkielisen nimen sormittaminen ja/tai konteksti paljastavat, keneen viittomanimellä tarkalleen viitataan. Viittomakielisen yhteisön jäsenillä viittomanimen huuliossa on yleensä henkilön etunimi. Tässä tutkimuksessa en ota sen suuremmin kantaa huulioon, mutta haastatteluaineiston perusteella voin todeta, että julkisuuden henkilöiden viittomanimiä tuottaessa monilla informanteilla oli huuliossa joko nimenkantajan sukunimi tai etu- ja sukunimi. Ainoa julkisuuden henkilö, joka haastatteluaineiston perusteella kantaa viittomanimiä sekä etu- että sukunimelleen oli Teemu Selänne.

Päivi Rainõn väitöskirjatutkimuksessa *Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä* (2004) mukana olleista viittomanimistä suurin osa, noin 70 %, oli siis kantajaansa kuvailevia eli deskriptiivisiä ja perustuivat nimenkantajan ulkomuotoon, piintyneeseen tapaan tai luonteeseen (Rainõ 2004, 88–89). Tässä tutkimuksessa mukana olleista julkisuuden henkilöiden viittomanimistä suurin osa, noin 60 %, perustui nimenkantajan puhutun kielen nimeen eli nimen käännökseen, nimen lähikäännökseen, nimikirjaimiin tai kaimuuteen. Deskriptiivisten viittomanimien osuus oli noin 25 % ja ne perustuivat nimenkantajan ulkomuotoon, yksittäiseen tapahtumaan tai piintyneeseen tapaan.

Toisaalta kandidaatintutkielmassani (Pippuri 2008) tarkastelemistani automerkkiviittomista myös suurin osa, 38 %, perustuivat juuri auton nimeen, joten kirjoitetun kielen nimi on yleinen nimeämisperuste muunlaista nimistöä tarkastellessa.

Verrattuna Rainòn tekemään luokitteluun, julkisuuden henkilöitä nimettäessä ei löytynyt luonteeseen tai aikaisemman viittomanimen muunnokseen perustuvia viittomanimiä. Johtopäätöksenä tuloksista voi todeta, että mikäli julkisuuden henkilön puhutun kielen nimestä voidaan helposti tehdä käännös tai lähikäännös, niin viittoma muodostetaan nimeen perustuen. Näin on todennut muun muassa flaamilaisen viittomakielen viittomanimiä tutkinut Van Mulders (2005). Haastatteluaineistosta käy kuitenkin ilmi, että kaikki informantit eivät tuottaneet henkilöille viittomanimiä, vaikka henkilön sukunimi olisi helposti suoraan käännettävissä. Tämä kertoo mahdollisesti siitä, että osa informanteista mieltää kaikenlaiset viittomat, myös nimen käännöksen tai lähikäännöksen perusteella tuotetut, viittomanimiksi, kun taas osa voi ajatella viittomanimien olevan enemmänkin deskriptiivisiä ja jonkun salientin piirteen perusteella motivoituneita. Tästä johtuen jäinkin miettimään, onko osa tässä tutkimuksessani käsittelemistäni viittomanimistä sittenkään viittomanimiä vai vain tilanteessa käytetty viittaustapa kyseiseen henkilöön. Kuten Rainò (2004, 70–73) on todennut, varsinaisen viittoman ja satunnaisen tai vakiintuneen käännösvastineen ero saattaa hämärtyä, mikäli tällaisia yhdistelmiä käytetään usein. Tarkastelin niitä tässä tutkimuksessa kuitenkin viittomaniminä, koska ne olivat informanttien tuottamia viittomanimiä eikä minulla ole syytä kyseenalaistaa heidän kielenkäyttöään ja -tuntemustaan. Tietenkin on mahdollista, että osa informanttien tuottamista nimeämisperusteista perustuu heidän virhetulkintaansa nimen synnystä. Osa viittomista on niin läpinäkyviä, että niitä voidaan pitää yksitulkintaisina, mutta monien viittomanimien alkuperä on saattanut aikojen saatossa hämärtyä ja informanttien tulkinnoissa voi olla myös virheitä. Esimerkiksi Jari Kurrin viittomanimien variantit ovat melkein identtisiä ja niillä on kuitenkin haastateltavien mukaan kaksi erilaista nimeämisperustetta.

Puhutuissa kielissä henkilölle on voitu päänimen lisäksi antaa lisänimi, jotta hänet erotettaisiin kaimastaan (Ainiala ym. 2008, 249). Vaikka viittomanimissä ei ole kyse lisänimistä, vaan varsinaisista nimistä, niin nimeämisperusteet ovat hyvin samankaltaisia kuin puhuttujen kielten lisänimiä muodostettaessa. Puhutussa kielessä sekundäärit lisänimet perustuvat henkilön viralliseen etu- tai sukunimeen kokonaan tai osittain, kun taas primäärit lisänimet voivat perustua esimerkiksi henkilön ammattiin, ulkonäköön, luonteeseen, harrastukseen, käyttäytymiseen, puhetapaan tai vaikkapa johonkin hänelle tapahtuneeseen asiaan. (Ainiala ym. 2008, 171–175, 249–252.) Lisänimiä voidaan tarkastella myös niiden

käytön mukaan ja luokitella ne *yksityisiin lisänimiin, puolijulkisiin lisänimiin ja julkisiin lisänimiin* (Elonen 2004, 6–9). Tässä tutkimuksessa käsittelen viittomanimiä, jotka ovat esiintyneet vähintään kolmen informantin tuottamina ja vähintään kahdessa haastattelussa, joten näiden viittomanimien kohdalla kyse ei ole yksityisistä lisänimistä, jotka olisivat vain kahden ystävyksen välisessä käytössä, vaan viittomanimet ovat joko puolijulkisia tai julkisia, eli käytössä myös perheen ulkopuolella ja mahdollisesti monessakin eri puhujayhteisössä. Tarkastelemistani viittomanimistä varsinkin ne, jotka olivat suurimman osan tietoisuudessa ovat yhteisön hyväksymiä, sillä ne ovat tulleet osaksi kielenkäyttöä. Nimenantajan antamalla lisänimellä ei itsessään ole merkitystä, ellei nimeä hyväksytä käyttöön, sillä hyväksyntä on edellytys sille, että nimestä tulee osa kielenkäyttöä (Ainiala ym. 2008, 251).

Pejoratiivisilla nimillä eli haukkuma- ja pilkkanimillä osoitetaan usein kielteisiä tunteita nimenkantajaa kohtaan ja niillä halutaan sulkea henkilö yhteisön ulkopuolelle (Elonen 2004 5-9). Haastatteluissa informantit ilmaisivat usein, mikäli julkisuuden henkilön viittomanimi oli heidän mielestään sävyllään pilkkaava ja toteisivat, ettei sitä voi julkisissa yhteyksissä käyttää. Toisaalta monet esimerkiksi nimenkantajan ulkonäköön perustuvat viittomanimet ovat hyvin samankaltaisia kuin viittomakielisen yhteisön jäsenilläkin on, joten automaattisesti kaikki ulkonäköön perustuvat viittomanimet eivät suinkaan ole pejoratiivisia. Tosin viittomakielisen yhteisön jäsenet ovat itse hyväksyneet viittomanimensä, vaikka nimenantoperuste ei olisikaan ollut niin mairitteleva. Joidenkin viittomien kohdalla informantit kertoivat, että ovat nähneet kyseisen viittoman, mutteivät itse sitä käytä. Yleisesti nimet voidaan käyttöasteen ja käyttötaajuuden perusteella asettaa jatkumolle, jossa toisessa päässä ovat jokapäiväisessä käytössä olevat nimet ja toisessa päässä ani harvoin käytetyt nimet tai sellaiset nimet, jotka henkilö tuntee, muttei käytä niitä (Ainiala ym. 2008, 144–145). Kyseiset viittomanimet ovat siis osa henkilön nimivarastoa, mutta aivan jatkumon toisessa päässä. Tästä voidaan päätellä, että esimerkiksi Tarja Halosen tai Martti Ahtisaaren viittomanimet, jotka kuuluivat jokaisen informantin nimivarastoon, ovat hyväksytyjä, huolimatta siitä, että monet haastateltavat kokivat ne negatiivissävytteisiksi. Negatiivissävytteisiä viittomanimiä voidaan tarkastella myös siitä näkökulmasta, että ovatko ne seläntakaisnimiä ja käytetäänkö niitä vain silloin, kun nimenkantaja ei itse ole paikalla. Monille julkisuuden henkilöille annetaan puhutuissakin kielissä lisänimiä, osa enemmän tai vähemmän pilkkasävyisiä, mutta ei henkilöiltä itseltään varmasti kysytä, hyväksyykö hän nimen, vaikka nimi komeilisi iltapäivälehtien lööpeissä. Mielestäni tuolloin ei ole kyse seläntakaisnimistä. Tuskin julkisuuden henkilöiltä pystyttäisiin jokaiselta kysymään,

hyväksyvätkö he viittomansa. Viittomanimen tavoite on "helpottaa" arkista keskustelua, ei niinkään suoranaisesti olla pilkkaamassa ketään.

Toisaalta nimillä on erilaisissa teksteissä eri funktio. Funktio voi olla esimerkiksi informatiivinen, käytännöllinen tai yhdentävä (Ainiala 2012, 617). Nimenkantajan sosiaaliseen taustaan, esimerkiksi ammattiin, perustuvat nimet näyttävät olevan samalla myös hyvin informatiivisia, sillä ne henkilöstä paljon enemmän kuin pelkän nimen. Esimerkiksi Seppo Rädyn viittoma, joka perustuu hänen ammattiinsa ja siten viittomaan HEITTÄÄ-KEIHÄSTÄ, kertoo hänestä enemmän kuin pelkkä suomenkielinen nimi. Monet viittomanimistä ovat mahdollisesti syntyneet käytännöllisyyden vuoksi. On vaivattomampaa antaa henkilölle viittomanimi kuin sormittaa hänen nimensä joka ikinen kerta, kun häneen keskustelussa viitataan. Vaikka henkilöllä olisikin viittomanimi, niin usein hänen nimensä sormitetaan ensimmäisen kerran kun viittoma keskustelussa tuotetaan, jonka jälkeen häneen viitataan pelkällä viittomanimellä. Mikäli henkilöllä ei ole vakiintunutta viittomanimeä, keskustelussa häneen usein viitataan käyttämällä kirjoitetun kielen nimen/nimien alkukirjainta/alkukirjaimia, johon mahdollisesti lisätään pieni ulospäin kohdistuva vetoliike.

Tämä tutkimus antoi uutta tietoa viittomakielisen yhteisön tavasta nimetä yhteisön ulkopuolisia henkilöitä. Tulevaisuudessa olisi mielenkiintoista uusia tämä samainen tutkimus ja tehdä vertailua siitä, ovatko jotkut viittomanimet kadonneet käytöstä, ovatko jotkin viittomavariantit vahventaneet asemaansa ja levinneet enemmän käyttöön. Toisekseen olisi mielenkiintoista selvittää, mitä uusia viittomanimiä on yhteisössä luotu julkisuuden henkilöille. Esimerkiksi Presidentti Sauli Niinistön astuessa valtaan, hänelle suhteellisen nopeasti vakiintui käyttöön tietty viittoma, joka ei vielä tämän tutkimuksen aineistossa esiintynyt kuin kahden informantin tuottamana ja siten ei ole mukana tässä tutkimuksessa. Olisi myös mielenkiintoista tutkia, mitä mieltä viittomakielisen yhteisön jäsenet olisivat yhteisön ulkopuolisille henkilöille annettujen viittomanimien julkisemmasta käytöstä esimerkiksi viittomakielisissä uutisissa, sillä käytetäänhän esimerkiksi Raamatunkäännöksissäkin viittomanimiä ilman että ne sormitetaan. Käytetäänkö Raamatunkäännöksen viittomanimiä vapaammin, koska tiedetään, että kyseinen henkilö ei nimestään loukkaannu, mutta joku elävä suomalainen julkisuuden henkilö saattaisi loukkaantua?

LÄHTEET

- Ainiala, T. & Mesch, J. (2005). Henkilönnimet viittomakielessä. *Virittäjä 1/2005*.
- Ainiala, T., Saarelma, M. & Sjöblom, P. (2008). *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Ainiala, T. (2012). Nimistöntutkimus. Teoksessa Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.) *Genreanalyysi - tekstilajitutkimuksen käsikirja*, s. 612–617. Kotimaisten kielten keskuksen julkaisuja 169. Helsinki: Gaudeamus.
- Frondelius, I. (2005). Mauno Koivistolla on oma viittoma. *Helsingin Sanomat 5.9.2005*.
- Day, L. & Sutton-Spence R. (2010). British Sign Name Customs. *Sign Language Studies*, Vol. 11, s. 22–54. Washington, DC: Gallaudet University Press.
- Elonen, T. (2004). *Pohjan kunnan epävirallinen henkilönnimistö: nimien antaminen, käyttö ja funktiot*. Pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto.
- Gunsauls, D. C. & Padden C. (2003). How the Alphabet Came to Be Used in a Sign Language. *Sign Language Studies*, Vol. 4, s. 10–33. Washington, DC: Gallaudet University Press.
- Hedberg, T. (1989). *Persontecken. Deras härkomst, bildningssätt och användning*. Forskning om Teckenspråk XVI. Stockholm: Stockholms Universitet, Institutionen för Lingvistik.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2000). *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Itkonen, T. (1997). *Nimestäjän opas*. 3. uusittu painos. Helsinki: Suomalais-ugrilainen seura.
- Jantunen, T. (2003). *Johdatus suomalaisen viittomakielen rakenteeseen*. Helsinki: Finn Lectura.
- Kiviniemi, E. (1982). *Rakkaan lapsen monet nimet. Suomalaisten etunimet ja nimenvaihtaminen*. Espoo: Weilin & Göös.
- Kiviniemi, E. (1993). *Iita Linta Maria. Etunimiopas vuosituhatvuotien vaihteeseen*. Suomalaisen kirjallisuuden seuran Toimituksia 590. Jyväskylä: Gummerus.
- Kiviniemi, E. (1996). Alkusanat. Teoksessa E. Kiviniemi & S. Mustakallio (toim.) *KIELI 11 – Nimet, aatteet, mielikuvat. Kolme näkökulmaa etunimiin*, s.5–7. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Kiviniemi, E. (2000). Voidaanko nimeämisperusteet luokitella? Teoksessa E. Kiviniemi & R. L. Pitkänen (toim.) *KIELI 2 – Näkymiä nimistöön*, s.7–34. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

- Kourbetis, V. & Hoffmeister, R. J. (2002). Name Signs in Greek Sign Language. *American Annals of the Deaf* 147: 3. s. 34–43.
- Luukkaan evankeliumin viittomakielinen käännös. Kirkkohallituksen esitys kirkolliskokoukselle 7/2007. Asianro 2007-00272.
http://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&ved=0CCYQFjAA&url=http%3A%2F%2Fkappeli2.evl.fi%2Fkkoweb.nsf%2F8055b7c73c38f56dc22571540045bfe2%2F58dca42233b1a560c22572c9002f15ae%2F%24FILE%2FKKHE_077.doc&ei=vrERU834Bcz64QSP6oDAAQ&usg=AFQjCNGjOPUglvkGsLB4s0tmDLo-Q-zpbw&bvm=bv.62286460,d.bGE
 haettu 16.3.2013
- MOT Kielitoimiston sanakirja. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Kielikone, 2012.
<http://mot.kielikone.fi.ezproxy.jyu.fi/mot/jyu/netmot.exe>
 viitattu 31.5.2014
- Paales, L. (2011). Name Signs for Hearing People.
<http://www.folklore.ee/folklore/vol47/paales.pdf>
 viitattu 13.6.2013
- Paikkala, S. (2004). *Se tavallinen Virtanen. Suomalaisen sukunimikäytännön modernisoituminen 1850-luvulta vuoteen 1921*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 959. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Pekonen, L. (2005). Viittomakieli ei imartele vallanpitäjiä. *Helsingin Sanomat* 3.9.2005.
- Pippuri, O. (2008). Automerkkiviittomien erilaiset nimeämisperusteet ja niiden luokittelu. Kandidaatintutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Rainò, P. (2001). Venäjänvoista kovahampaiseksi – Suomi-viittomien etymologioista. Teoksessa K. Mallat, T. Ainiala & E. Kiviniemi (toim.) *Nimien maailmasta*, s.122–136. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Rainò, P. (2004). *Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä*. Deaf studies in Finland 2. Helsinki: Kuurojen Liitto ry.
- Rainò, P. (2006). Voiko paikannimistöä ohjailla? Viittomakielisen paikannimistön ja kielenkuvauksen suhteista. Teoksessa K. Hoyer, M. Londen & J-O. Östman (toim.) *Teckenspråk: Sociala och historiska perspektiv*, s. 107–128. Helsinki: Nordica. Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur.
- Rissanen, T. (1985). *Viittomakielen perusrakenne*. Helsingin yliopiston yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja No. 12. Helsinki: Yliopistopaino.
- Saarelma-Maunumaa, M. (2001). Kaimoja ja kummin kaimoja – Samanimisyys henkilönimisysteemeissä. Teoksessa K. Mallat, T. Ainiala & E. Kiviniemi (toim.) *Nimien maailmasta*, s.192–213. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Savisaari, E. & Vanne. (1979) *Viittomakieli. Johdatus kielen olemukseen ja käyttöön*. Helsinki: Gaudeamus.

Supalla, S. J. (1992). *The Book of Name Signs*. Berkeley, CA: Dawn Sign Press.

Suvi - suomalainen viittomakielen verkkosanakirja

<http://suvi.viittomat.net/info.php>

viitattu 31.5.2014

SVKL = Suomalaisen viittomakielen lautakunnan pöytäkirja 9.6.2003. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus.

<http://www.kotus.fi/files/509/kokous23-090603.pdf>

viitattu 19.3.2013

Uusimäki T. & Sandholm T. (2009). *Raamatun viittomanimet ja paikanviittomat*. Abstrakti 36.kielitieteen päivillä Jyväskylässä 14.–16.5.2009.

http://users.jyu.fi/~tojantun/36ktp_SLworkshop/etusivu_files/uusimaki_sandholm_abstrakti.pdf - viitattu 27.3.2013

Van Mulders, K. (2005). Sign Names in Flemish Sign Language. *Deaf Worlds* 21(1):49–78.

Venemäki, E. (2005). Nimittely helpottaa arkea. *Ylioppilaslehti* 11/2005.

<http://ylioppilaslehti.fi/2005/09/nimittely-helpottaa-arkea/>

viitattu 19.3.2013

VK = Viittomakielen kuvasanakirja (1977[1973]). Helsinki: Kuurojen Liitto ry.

WP = Wikipedia: Svinhufvudin aatelissuvun vaakuna.

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/d0/Svinhufvud_wapen.PNG/524px-Svinhufvud_wapen.PNG

haettu 16.4.2014

NIMESTÄMISMATERIAALIN KUVALÄHTEET

Kaikki nimestämismateriaalin kuvat on haettu huhtikuussa 2010.

- 1) Halonen, Tarja Kaarina
<http://www.tpk.fi/public/download.aspx?id=91187&guid={0DB229FB-8420-4E97-9682-6F33F5750C39}&maxwidth=565&maxheight=500>
- 2) Kekkonen, Urho Kaleva
<http://www.tpk.fi/public/download.aspx?ID=44369&GUID={1F9BAFE2-0F66-4742-8ABD-E1C37513926B}>
- 3) Ahtisaari, Martti Oiva Kalevi
<http://www.tpk.fi/public/download.aspx?ID=44371&GUID={C883942D-35AE-4604-BD79-9116CCBD9A16}>
- 4) Mannerheim, Carl Gustaf Emil
<http://www.tpk.fi/public/download.aspx?ID=44367&GUID={E1184C16-23D4-4DD9-B103-C1C80EFFDE11}>
- 5) Koivisto, Mauno Henrik
<http://www.tpk.fi/public/download.aspx?ID=44370&GUID={3A6C9131-7E07-438A-8859-981D9B3AE5F6}>
- 6) Ryti, Risto Heikki
<http://www.tpk.fi/public/download.aspx?ID=44366&GUID={0573E1B8-C894-45D2-9198-96EF1A760D68}>
- 7) Svinhufvud, Pehr Evind
<http://www.tpk.fi/public/download.aspx?ID=44364&GUID={6FE9116A-CAE0-4DE2-B5FC-6D2B326F4B96}>
- 8) Kallio, Kyösti
<http://www.tpk.fi/public/download.aspx?ID=44365&GUID={634A2595-5A0D-4EA0-A38F-DD2E86F65C07}>
- 9) Paasikivi, Juho Kusti
<http://www.tpk.fi/public/download.aspx?ID=44368&GUID={5F3374D7-CDCD-47B7-8D7C-846D103260D4}>
- 10) Ståhlberg, Kaarlo Juho
<http://www.tpk.fi/public/download.aspx?ID=44362&GUID={0FC2CA27-5FB2-4F3E-BB29-D9B9CE8EFCA5}>
- 11) Vanhanen, Matti
<http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/hex5000.sh?hnro=414>

- 12) Väyrynen, Paavo
<http://www.vayrynen.com/cv>
- 13) Niinistö, Sauli
<http://www.niinisto.net/files/saulitesti001.kotisivukone.com/kuvat/sauli01.jpg>
- 14) Lipponen, Paavo
http://en.wikipedia.org/wiki/Paavo_Lipponen
- 15) Uosukainen, Riitta
[http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/hx5000.sh?{hnro}=291&{kieli}=su&{haku}=k
aikki](http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/hx5000.sh?{hnro}=291&{kieli}=su&{haku}=k
aikki)
- 16) Jäätteenmäki, Anneli
[http://www.annelijaatteenmaki.net/index3.php/?pp_album=main&pp_cat=pressikuvat
&pp_image=AnneliJ_034_370_pxl.jpg](http://www.annelijaatteenmaki.net/index3.php/?pp_album=main&pp_cat=pressikuvat
&pp_image=AnneliJ_034_370_pxl.jpg)
- 17) Urpilainen, Jutta
http://www.juttaurpilainen.fi/layout/juttaurpilainen_press2.jpg
- 18) Pekkarinen, Mauri
<http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/hex5000.sh?hnro=212>
- 19) Stubb, Alexander
<http://www.alexstubb.com/fi/image/268/?q=>
- 20) Karpela, Tanja
<http://www.tanjakarpela.fi/arkisto.html>
- 21) Katainen, Jyrki
<http://www.eduskunta.fi/triphome/bin/hex5000.sh?hnro=571&kieli=su>
- 22) Sorsa, Kalevi
http://kuvat2.iltasanomat.fi/iltasanomat/iDoc/1731030-400_kalevi_sorsa.jpg
- 23) Kanerva, Ilkka
http://fi.wikipedia.org/wiki/Ilkka_Kanerva
- 24) Virkkunen, Henna
http://www.hennavirkkunen.fi/images/stories/image_gallery/Virkkunen_Henna.jpg%20
- 25) Sinnemäki, Anni
<http://www.annisinnemaki.net/images/stories/pressikuvat/sinnemaki2008-8b.jpg>
- 26) Virolainen, Johannes
[http://fi.wikipedia.org/wiki/Johannes_Virolainen#mediaviewer/Tiedosto:Johannes_vir
olainen_1980.jpg](http://fi.wikipedia.org/wiki/Johannes_Virolainen#mediaviewer/Tiedosto:Johannes_vir
olainen_1980.jpg)
- 27) Halme, Tony
<http://www.eduskunta.fi/fakta/edustaja/kuvat/763.jpg>

- 28) Sievinen, Jani
http://static.iltalehti.fi/elintavat/sievinen131109PP_el.jpg
- 29) Rätty, Seppo
http://kuvat2.iltasanomat.fi/iltasanomat/iDoc/1722893-400_sepi.jpg
- 30) Nieminen, Jarkko
http://www.ksml.fi/multimedia/dynamic/00042/5854987_jpg_42100b.jpg
- 31) Seppälä, Hanna-Kaisa
<http://hirsit.org/samuli/blogikuvat/hanna-maria-seppala.jpg>
- 32) Virén, Lasse
http://t2.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQ34W96kxIs9-5W0yzuUoKpidHF2QIOs1wen_9jJuv5IRezpA&t=1
- 33) Pitkämäki, Tero
<http://www.teropitkamaki.com/loader.aspx?id=062b52db-ee39-431a-8d0a-4fcb8e0cda9c>
- 34) Evilä, Tommi
http://www.savonsanomat.fi/multimedia/dynamic/00048/J221290X_48175c.jpg
- 35) Kinnunen, Kimmo
http://img.mtv3.fi/mn_kuvat/mtv3/urheilu/yleisurheilu/2009/777705.jpg
- 36) Ingberg, Mikaela
<http://www.mikaelaingberg.com/main.php?id=4&path=4&action=showcat&lang=fi&kat=Diverse>
- 37) Nurmi, Paavo
[http://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Paavo_Nurmi_\(Antwerp_1920\).jpg](http://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Paavo_Nurmi_(Antwerp_1920).jpg)
- 38) Lillak, Tiina
http://t1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQejleRwHATDkEwMM_87CsXTZBhfN1EqZGUt7Qdsep04JEmuG0&t=1
- 39) Korjus, Tapio
<http://www.flowdrinks.com/images/Tapio%20Korjus%20rajattu.JPG>
- 40) Rautavaara, Tapio
<http://edu.raahe.fi/koulut/lukio/tapahtumat/nuoruustango/Tapio%20Rautavaara.jpg>
- 41) Nykänen, Matti
<http://t3.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcQ2d2kl3sMoJMu2pBctoW4lIrVPfZf4hzXbSkw50am2EG0zwQ&t=1>
- 42) Ahonen, Janne
http://www.teos.fi/files/medres/Janne_Ahonen_8.jpg

- 43) Korpi, Kiira
<http://vapaatila.net/valio/kiirakorpi/pics/19.jpg>
- 44) Kuitunen, Virpi
<http://www.virpikuitunen.net/index2.php?Kuvia&pic=23&page=1>
- 45) Kirvesniemi, Marja-Liisa
http://www.huhtasuonhiihto2000.fi/hs2005/images/marja-liisa_iso.JPG
- 46) Poutiainen, Tanja
http://www.tanjapoutiainen.com/show.asp?title=Kuvagalleria&file=img_kuvagalleria_2_4_fi.jpg
- 47) Lepistö, Laura
<http://www.lauralepisto.fi/Image/Laurajulistekuvana.jpg>
- 48) Mieto, Juha
http://www.seinajoenhihtoseura.fi/kl2010/images/stories/shs/kuvat/kisojen_suojelijj_juha_mieto.jpg
- 49) Saarinen, Aino-Kaisa
<http://www.aamulehti.fi/teema/mmhiidot/8506040-big.jpg>
- 50) Kirvesniemi, Harri
http://static.iltalehti.fi/julkkisarkisto/harrikirvesniemi_33_SP_ju.jpg
- 51) Myllylä, Mika
<http://lukijat.iltasanomat.fi/attachments/123342998824114.jpg>
- 52) Manninen, Hannu
http://www.hannumanninen.fi/app/gallery/gallery/-/dir_id/23/limit/24
- 53) Palander, Kalle
<http://palander.vox.com/library/photo/6a00d414464841685e01098159bf4b000d.html>
- 54) Piironen, Peetu
http://www.ts.fi/vancouver/lumilautailu/112612_515h.jpg
- 55) Rantanen, Siiri "Äitee"
http://www.mtv3.fi/uutiset/mestareitajaperillisia/img/mestarit/siiri_aitee_rantanen.jpg
- 56) Olli, Harri
http://www.savonsanomat.fi/multimedia/dynamic/00030/harriolli_30690b.jpg
- 57) Nieminen, Toni
<http://www.ita-savo.fi/Etusivu/9534122.jpg>
- 58) Matikainen-Kallström, Marjo
http://www2.eduskunta.fi/fakta/edustaja/775/images/matikainen_rintakuvapieni.jpg

- 59) Räikkönen, Kimi
http://www.savonsanomat.fi/multimedia/dynamic/00113/kimi_raikkonen_113750a1.jpg
- 60) Häkkinen, Mika
http://img.mtv3.fi/mn_kuvat/mtv3/urheilu/formulakuvat/vanhat_mestarit/537245.jpg
- 61) Hirvonen, Mikko
http://www.mikkohirvonen.com/galleria_kreikka2008wsss.jpg
- 62) Kovalainen, Heikki
http://formulaoneblog.files.wordpress.com/2008/07/heikki_kovalainen_2008_vodafone_mclaren_mercedes_driver.jpg
- 63) Mäkinen, Tommi
http://img.mtv3.fi/mn_kuvat/mtv3/viihde/555_px_kuvia_2009/09/801558.jpg
- 64) Rosberg, Keke
<http://www.ar.terra.com/shared/formula12009/pilotos/1982-Keke-Rosberg.jpg>
- 65) Kankkunen, Juha
http://static.iltalehti.fi/viihde/kankkunenSSP_vi.jpg
- 66) Grönholm, Marcus
http://www.mgr.fi/galleria_pikespeak2009a.jpg
- 67) Kallio, Mika
http://www.mikakallio.com/mvhome/homepage_item_attachment.html?at_id=2107&pic2=true
- 68) Vatanen, Ari
<http://www.arivatanenrally.com/media/files/sekalaiset/ari.jpg>
- 69) Latvala, Jari-Matti
http://www.latvalamotorsport.com/galleriat10/jordania10/fi_jordania10.htm
- 70) Salo, Mika
http://www.risicompetizione.com/images/2008/drivers/salo_360_O.jpg
- 71) Mäkinen, Timo
<http://www.mtv3.fi/rallisankari/timomakinen.jpg>
- 72) Koivu, Saku
http://static.iltalehti.fi/kisaextra/juttuunkoivuturhMPE_410_ki.jpg
- 73) Selänne, Teemu
http://www.jatkoaika.com/albumit/albun19/Sel_nne_Teemu.jpg
- 74) Litmanen, Jari
http://1.bp.blogspot.com/_hKEa2DMYR9g/SuvUwakK_9I/AAAAAAAAABU/DvWs2S61Urk/s320/jarilitmanen.jpg

- 75) Kurri, Jari
http://62.142.11.213/dav/mn/mn_kuvat/sumo/videot/elixirfi/extra/2009/3/655724.jpg
- 76) Hyypiä, Sami
http://kuvat2.iltasanomat.fi/iltasanomat/iDoc/1873798-400_Sami%20Hyypi%C3%A4.jpg
- 77) Koivu, Mikko
http://static.iltalehti.fi/minaenkiusaa/juttukoivu4JOB_me.jpg
- 78) Peltonen, Ville
<http://t1.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcSnb7yGCwJ7F3xJ40rfpA7DAwR1vXJpQrKfZHtHKwQVaujxIg&t=1>
- 79) Jokinen, Olli
http://kuvat2.iltasanomat.fi/iltasanomat/iDoc/1951675-400_jokinen1.jpg
- 80) Katri Helena
<http://www.katrihelena.fi/galleria.htm>
- 81) Sillanpää, Jari
<http://www.jarisillanpaa.com/kuva.php?id=19>
- 82) Virta, Olavi
<http://www.sonoloco.com/rev/composers/solare/tango/virta2x.jpg>
- 83) Koivuniemi, Paula
http://img.mtv3.fi/mn_kuvat/mtv3/helmi/superleidit/333866.jpg
- 84) Lipsanen, Ilkka (Danny)
<http://www.selkaklinikka.com/danny.jpg>
- 85) Koriseva, Arja
http://static.iltalehti.fi/viihde/musikMH_vi.jpg
- 86) Abreu, Anna
<http://www.anna-abreu.fi/kuvat/annan-promokuvat/>
- 87) Pasanen, Pertti (Spede)
http://img.mtv3.fi/mn_kuvat/mtv3/ohjelmat/kuvagalleriat/viihde/mtv3_50_v/historia/432441.jpg
- 88) Loiri, Vesa-Matti
http://static.iltalehti.fi/popstars/veskuAML_ps.jpg
- 89) Palo, Tauno
http://www.hs.fi/kuvat/iso_webkuva/1135240532783.jpeg
- 90) Väisänen, Riitta
http://static.iltalehti.fi/missit/riitta2402LS_mm.jpg

- 91) Ikonen, Ansa
<http://www.kava.fi/foto/ansa.jpg>
- 92) Bjurström, Marco
http://static.iltalehti.fi/viihde/marcoSP_vi.jpg
- 93) Lind, Arvi
http://static.iltalehti.fi/viihde/arviSPS_vi.jpg
- 94) Kivi, Aleksis
http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/42/Aleksis_Kivi.jpg
- 95) Gallen-Kallela, Akseli
http://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Axel_Gall%C3%A9n,_valokuva_1888.jpg
- 96) Tabermann, Tommy
http://3.bp.blogspot.com/_ufX2rfW5raw/SwmdLnhlNpI/AAAAAAAAACnI/15isg9CujRQ/s400/TOMMY+TABERMANN+BEST.jpg
- 97) Runeberg, Johan Ludvig
http://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Johan_Ludvig_Runeberg.gif
- 98) Tapola, Mervi
http://static.iltalehti.fi/viihde/mattimervi2205SL_vi.jpg
- 99) Tukiainen, Johanna
<http://www.hymy.fi/s/f/editor/images/Johanna-Tukiainen.jpg>
- 100) Aitolehti, Martina
<http://www.unibet.fi/assets/img/pokeritahtinaamat/isot/martina-aitolehti.jpg>

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Viittomanimien motiivit 1900-luvulla 534 nimiesiintymässä (Rainò 2004, 103.)....	22
Kuvio 2. Automerkkiviittomien nimenantoperusteet 175 viittoman nimiesiintymässä (Pippuri 2008).....	29
Kuvio 3. ASL:n viittoma VALEHDELLA sekä Presidentti Nixonin viittomanimi (Supalla 1992, 12).....	33
Kuvio 4. Nimenantoperusteiden mukainen variaatio	48

TAULUKKOLUETTELO

Taulukko 1. Kartoituskyselyyn osallistuneet sukupuoli- ja ikäryhmittäin	40
Taulukko 2. Kartoituskyselyn perusteella nimestämismateriaaliin päätyneet nimimäärät	41
Taulukko 3. Haastateltavat ikäryhmittäin ja sukupuolittain	42
Taulukko 4. Haastateltavat asuinalueittain	42
Taulukko 5. Haastateltavat koulunkäyntialueittain	43
Taulukko 6. Tutkimusaineistossa esiintyvien viittomanimien määrät nimenantoperusteiden mukaan luokiteltuina.	48

KUVALUETTELO

Kuva 1. HÄKKI (Suvi 802)	50
Kuva 2. JOKI (Suvi 1134)	50
Kuva 3. KUITU.....	50
Kuva 4. NIEMI (VK 203.8).....	50
Kuva 5. OKSA (VK 214.2).....	50
Kuva 6. PELTO (VK 232.9)	50
Kuva 7. RANTA (Suvi 82)	50
Kuva 8. SAARI (Suvi 731).....	50
Kuva 9. VANHA (Suvi 356).....	50
Kuva 10. VIRKEÄ (Suvi 1201).....	50
Kuva 11. MÄKI 1 (VK 197.3).....	50
Kuva 12. MÄKI 2 VK (197.4).....	50
Kuva 13. MÄKI	51
Kuva 14. HIRVI (VK 56.5)	52
Kuva 15. "HALOO".....	52
Kuva 16. LIIMA	52
Kuva 17. VIRKATA(VK 370.6).....	52
Kuva 18. KAUNIS (Suvi 361).....	52
Kuva 19. SULOINEN	52
Kuva 20. KATAJA (VK 101.5).....	53
Kuva 21. TUKI (Suvi 393)	53
Kuva 22. KASVI (Suvi 963).....	53
Kuva 23. VIRO (VK 370.8).....	53
Kuva 24. KOVA (Suvi 312)	53
Kuva 25. HENKILÖ (VK 66.9	53
Kuva 26. SEPPÄ (Suvi 398).....	54
Kuva 27. MYLLY (VK 195.2)	54
Kuva 28. MYLLY (VK 195.3)	54
Kuva 29. KOIVU (Suvi 434).....	54
Kuva 30. KORJATA (Suvi 160).....	54
Kuva 31. HYPÄTÄ.....	55
Kuva 32. KORPPI.....	55
Kuva 33. KURKKU (Suvi 879).....	55

Kuva 34. KURKI.....	55
Kuva 35. SELKÄ (Suvi 286).....	55
Kuva 36. SELÄNNE	55
Kuva 37. SAARI (Suvi 731).....	56
Kuva 38. KIVI (Suvi 398)	56
Kuva 39. JÄTE (Suvi 937)	56
Kuva 40. JÄÄ (Suvi 464)	56
Kuva 41. TEE (Suvi 923)	56
Kuva 42. JÄTTÄÄ-TAAKSEEN	56
Kuva 43. KRAPULA (Suvi 858).....	57
Kuva 44. SORSA (VK 160.5)	57
Kuva 45. KOSKI (VK 128.6).....	57
Kuva 46. PALO (Suvi 128)	58
Kuva 47. PALO (Suvi 227)	58
Kuva 48. METSÄ (Suvi 706).....	58
Kuva 49. METSÄ (VK 182.8).....	58
Kuva 50. KALLIO (VK 94.6)	58
Kuva 51. VELI (Suvi 732)	58
Kuva 52. SIKA (Suvi 282)	59
Kuva 53. PÄÄ (VK 257.3).....	59
Kuva 54. Svinhufvudin aatelissuvun vaakuna (WP).....	59
Kuva 55. SILTA	60
Kuva 56. AITO (Suvi 753).....	60
Kuva 57. LEHTI (Suvi 975).....	60
Kuva 58. KIRVES (Suvi 141)	60
Kuva 59. PITKÄ (VK 242.3)	60
Kuva 60. LEVEÄ (VK 156.5).....	60
Kuva 61. RAUTA (Suvi 656).....	60
Kuva 62. VAARA (Suvi 921)	60
Kuva 63. ÄITI (Suvi 516).....	61
Kuva 64. MIES (Suvi 1025).....	61
Kuva 65. TARJA HALONEN.....	62
Kuva 66. URHO KEKKONEN	62
Kuva 67. URHO KEKKONEN	62

Kuva 68. CARL GUSTAV MANNERHEIM.....	62
Kuva 69. MAUNO KOIVISTO	62
Kuva 70. RISTO RYTI	62
Kuva 71. PEHR EVIND SVINHUFVUD	63
Kuva 72. KYÖSTI KALLIO	63
Kuva 73. LYLLERTÄÄ (VK 169.3).....	63
Kuva 74. PAAVO VÄYRYNEN.....	63
Kuva 75. MAURI PEKKARINEN	63
Kuva 76. ALEXANDER STUBB.....	63
Kuva 77. ALEXANDER STUBB.....	64
Kuva 78. JUHA MIETO	64
Kuva 79. JUHA MIETO	64
Kuva 80. KEKE ROSBERG	64
Kuva 81. PERTTI "SPEDE" PASANEN.....	64
Kuva 82. VESA-MATTI LOIRI.....	64
Kuva 83. RIITTA VÄISÄNEN	64
Kuva 84. HARRY "HJALLIS" HARKIMO.....	64
Kuva 85. PRESIDENTTI (VK 247.4.)	65
Kuva 86. NYRKKEILY	66
Kuva 87. HEITTÄÄ-KEIHÄSTÄ (VK 106.8).....	66
Kuva 88. JUOSTA (Suvi 418)	66
Kuva 89. TENNIS.....	66
Kuva 90. UIDA (Suvi 217).....	66
Kuva 91. LASKETELLA (Suvi 837)	66
Kuva 92. MÄKIHYPY	67
Kuva 93. MAKKARA (Suvi 354)	67
Kuva 94. VAIMO (Suvi 1197)	67
Kuva 95. URHO KEKKONEN	68
Kuva 96. MAAHERRA (VK 173.4).....	68
Kuva 97. CARL GUSTAV MANNERHEIM.....	68
Kuva 98. SAULI NIINISTÖ	69
Kuva 99. KIMI RÄIKKÖNEN	69
Kuva 100. TEEMU SELÄNNE	69
Kuva 101. SALO (VK 279.2)	69

Kuva 102. MARTTI AHTISAARI.....	70
Kuva 103. ILKKA KANERVA.....	70
Kuva 104. HARRI KIRVESNIEMI	70
Kuva 105. PORVOO (VK 246.7).....	70
Kuva 106. JARI LITMANEN	71

NIMILUETTELO

Ahtisaari Martti.....	24, 55, 61, 62, 69	Mannerheim Carl Gustav	61, 64, 68
Aitolehti Martina.....	59	Mieto Juha	61, 63
Halme Tony.....	25, 65	Myllylä Mika	53
Halonen Tarja.....	19, 24, 51, 61	Mäkinen Timo	49, 51
Harkimo Harry "Hjallis"	46, 61, 63	Mäkinen Tommi	49, 51
Hirvonen Mikko.....	51	Nieminen Jarkko.....	49, 51, 65
Hyypiä Sami.....	54	Nieminen Toni.....	49, 51
Häkkinen Mika.....	49, 51	Niinistö Sauli.....	19, 67, 68
Jokinen Olli	49	Nurmi Paavo	56, 65, 66
Jäätteenmäki Anneli.....	25, 55, 56	Nykänen Matti.....	25, 66
Kallio Kyösti	57, 61, 62	Oksanen Sofi	46, 49
Kallio Mika	57	Paasikivi Juho Kusti	55
Kanerva Ilkka.....	52, 69	Palander Kalle	66
Kankkunen Juha.....	56	Palo Tauno.....	57
Katainen Jyrki	51, 52	Pasanen Pertti "Spede"	61, 63
Katri Helena	67	Pekkarinen Mauri	61, 63
Kekkonen Urho	61, 67, 68	Peltonen Ville	49, 67
Kirvesniemi Harri	59, 70	Pitkämäki Tero	59
Kirvesniemi Marja-Liisa	59	Poutiainen Tanja.....	66
Kivi Aleksis.....	56	Rantanen Siiri "äitee"	49, 60
Koivisto Mauno.....	23, 25, 54, 61	Rautavaara Tapio.....	59
Koivu Mikko	58	Rosberg Keke	61, 63, 67
Koivu Saku.....	58	Runeberg Johan Ludvig.....	70
Koivuniemi Paula.....	59	Ryti Risto.....	61, 63, 65
Korjus Tapio	54	Räikkönen Kimi.....	60, 67, 68
Korpi Kiira	54, 57	Räty Seppo.....	65
Kovalainen Heikki	53	Saarinen Aino-Kaisa.....	49
Kuitunen Virpi	49	Salo Mika.....	69
Kurri Jari	23, 24, 54	Selänne Teemu	48, 54, 68
Litmanen Jari.....	51, 71	Seppälä Hanna-Maria	53, 65
Loiri Vesa-Matti.....	61, 63	Sievinen Jani.....	51, 52

Sillanpää Jari.....	59	Vanhanen Matti.....	25, 49
Sinnemäki Anni	46, 55	Virén Lasse	65, 66
Sorsa Kalevi.....	56, 57	Virkkunen Henna	49, 51
Stubb Alexander	61, 63	Virolainen Johannes.....	53
Svinhufvud Pehr Evind.....	59, 61, 62	Virta Olavi.....	56, 57
Tapola Mervi	66	Väisänen Riitta.....	61, 63
Tukiainen Johanna.....	51, 52	Väyrynen Paavo	61, 63

LIITTEET

LIITE 1: KARTOITUSKYSELY

Politiikka

Presidentit (10)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Muut poliitikot (20)

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____

Suomalaiset julkisuuden henkilöt – kartoituskysely

Tämä kysely on osa pro gradu -tutkimustani, joka käsittelee suomalaisia julkisuuden henkilöitä. Kyselyn tarkoituksena on kartoittaa, ketkä julkisuuden henkilöt tulevat ihmisille ensimmäisenä mieleen mistäkin julkisuusryhmästä.

Seuraavilla sivuilla on numeroituja listoja eri julkisuusryhmittäin. Pyydän, että kirjoitat listaan julkisuuden henkilöiden nimiä vapaasti siinä järjestyksessä kuin ne mieleesi tulevat.

Huom!

- Kyselyssä haetaan nimenomaan suomalaisten julkisuuden henkilöiden nimiä kautta aikain eli sillä ei ole merkitystä, onko henkilö elossa vai kuollut, tai harjoittaako hän vielä kyseistä tointa vai ei.
- Myös taiteilijanimet/lempinimet ovat sallittuja.
- **Suosittelun, että katsot ensin kaikki sivut läpi, jotta näet, mitä kaikkia julkisuusryhmiä kyselyssä on mukana.**

Lämpimät kiitokset osallistumisestasi tutkimukseni kartoituskyselyyn!

Outi Pippuri

Taustatiedot:

- sukupuoli: nainen mies
- äidinkieli: suomi viittomakieli
- ikä: 18-34 35-64 65 →

Urheilu

Kesälaji-urheilijat (20)

esim. yleisurheilijat, uimarit, tenniksen pelaajat...

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____

Talvilaji-urheilijat (20)

esim. hiihtäjät, mäkihyppääjät, taitoluistelijat...

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____

Urheilu

Moottoriturheilijat (20)

esim. formulakuskit, rallikuskit, ratamoottoripyöräilijät...

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____

Joukkueurheilijat (30)

esim. jääkiekkoliijat, jalkapalloilijat, pesäpalloilijat...

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____
21. _____

22. _____
23. _____
24. _____
25. _____
26. _____
27. _____
28. _____
29. _____
30. _____

Urheilu

Muut (10)

Tuleeko mieleesi muita urheilijoita
ihän mistä lajista tahansa?

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Kulttuuri

Muusikot (16)

esim. iskelmälaulajat, rock-muusikot,
pop-muusikot...

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____

Näyttelijät / tv-persoonat (20)

esim. elokuvanäyttelijät, tv:ssä
työskentelevät henkilöt...

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____

Kulttuuri

Taiteilijat / kirjailijat (14)

esim. taidemaalarit, kirjailijat, runoilijat...

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____

Muut julkikset (20)

esim. juorulehdet, viihdeuutiset...

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____
11. _____
12. _____
13. _____
14. _____
15. _____
16. _____
17. _____
18. _____
19. _____
20. _____

LIITE 2: TUTKIMUSLUPALOMAKE**TUTKIMUSMATERIAALIN KÄYTTÖLUPA****Tutkimuksen työnimi:**

Julkisuuden henkilöiden nimiviittomat ja niiden nimenantoperusteet

Tutkimuksen toteuttaja:

Outi Pippuri, Jyväskylän yliopisto, Kielten laitos, suomalaisen viittomakielen oppiaine

Pro gradu -tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisia viittomia suomalaisista julkisuuden henkilöistä käytetään, millä perusteilla julkisuuden henkilöt ovat viittomanimensä saaneet ja millä tavoin nimenantoperusteet poikkeavat viittomakielisen yhteisön jäsenten viittomanimien nimenantoperusteista.

Pro gradu -tutkimus tehdään Jyväskylän yliopiston Kielten laitoksen suomalaisen viittomakielen oppiaineeseen. Tutkimuksen ohjaajana toimivat professori Ritva Takkinen ja FT Päivi Rainò.

Tutkijana sitoudun noudattamaan tutkimuseettisiä periaatteita.

Tällä tutkimusmateriaalin käyttöluvalla pyydän lupaa saada käyttää haastattelutilanteessa kuvattua videomateriaalia tutkimusaineistona pro gradu -tutkimuksessani.

käännä →

haastateltava numero: _____

Suostun siihen, että Outi Pippuri saa

- käyttää haastattelutilanteessa nauhoitettua videomateriaalia oman pro gradu -tutkielmansa tutkimusaineistona.

Kyllä Ei

- näyttää esimerkkiotteita haastattelustani pro gradu -esityksensä yhteydessä.

Kyllä Ei

- tarvittaessa erottaa videomateriaalista kuvaleikkeitä liitettäväksi pro gradu -tutkimuksensa kirjalliseen versioon.

Kyllä Ei

- käyttää haastattelumateriaalia opetustarkoitukseen (esimerkiksi viittomakielen opetus).

Kyllä Ei

- käyttää haastattelumateriaalia jatkossa muuhun tutkimustarkoitukseen.

Kyllä Ei

Haastattelumateriaalin ja taustatietolomakkeen saa luovuttaa Jyväskylän yliopiston Kielten laitoksen suomalaisen viittomakielen oppiaineen muiden tutkimusta tekevien henkilöiden käyttöön.

Kyllä Ei

Päiväys ja Paikka

Haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennös

Päiväys ja Paikka

Tutkimuksen tekijän allekirjoitus ja nimenselvennös

haastateltava numero: _____

LIITE 3: TAUSTATIETOLOMAKE**TAUSTATIETOLOMAKE****Tutkimuksen työnimi:**

Julkisuuden henkilöiden nimiviittomat ja niiden nimenantoperusteet

Tutkimuksen toteuttaja:

Outi Pippuri, Jyväskylän yliopisto, Kielten laitos, suomalaisen viittomakielen oppiaine

Tällä taustatietolomakkeella kerätään tietoja yllä mainitun pro gradu -tutkielman haastatteluihin osallistuneista henkilöistä. Haastatteluaineisto tullaan käsittelemään nimettömänä ja siten, ettei haastateltavan henkilöllisyys käy ilmi, ellei haastateltava ole tutkimusmateriaalin käyttö lupa -paperissa antanut tutkimuksen tekijälle eri oikeuksia.

SUKUPUOLI

MIES NAINEN

SYNTYMÄVUOSI: _____

ASUINPAIKKA: _____

**MISSÄ OLET KÄYNYT KANSAKOULUN / KESKIKOULUN /
OPPIKOULUN / PERUSKOULUN?**

haastateltava numero: _____

LIITE 4: NIMESTÄMISMATERIAALIN DIAT

Suomalaisten julkisuuden henkilöiden nimiviittomat

Pro gradu –tutkielma
Outi Pippuri
Jyväskylän yliopisto

Dia 1

OHJEET

- Näet seuraavaksi suomalaisten julkisuuden henkilöiden kuvia.
- Onko henkilöllä oma viittomanimi?
- Jos on, niin kuinka/miksi hän on saanut sellaisen viittoman?

Dia 2

POLIITIKOT

Dia 3

PRESIDENTIT

Dia 4

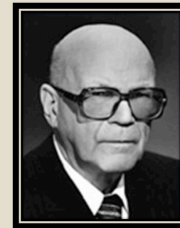
1



Halonen, Tarja Kaarina
(2000-)

Dia 5

2



Kekkonen, Urho Kaleva
(1956-1982)

Dia 6

3



Ahtisaari, Martti Oiva Kalevi
(1994-2000)

Dia 7

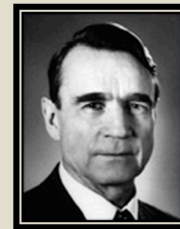
4



Mannerheim, Carl Gustaf Emil
(1944-1946)

Dia 8

5



Koivisto, Mauno Henrik
(1982-1994)

Dia 9

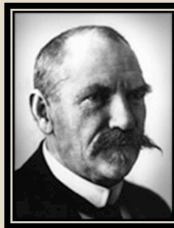
6



Ryti, Risto Heikki
(1940-1944)

Dia 10

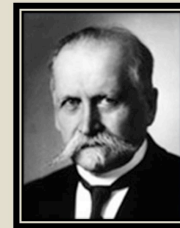
7



Svinhufvud, Pehr Evind
(1931-1937)

Dia 11

8



Kallio, Kyösti
(1937-1940)

Dia 12

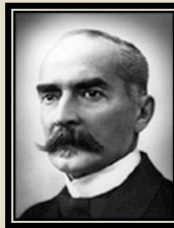
9



Paasikivi, Juhon Kusti
(1946-1956)

Dia 13

10



Ståhlberg, Kaarlo Juhon
(1919-1925)

Dia 14

MUUT POLIITIKOT

Dia 15

11



Vanhanen, Matti

Dia 16

12



Väyrynen, Paavo

Dia 17

13



Niinistö, Sauli

Dia 18

14



Lipponen, Paavo

Dia 19

15



Uosukainen, Riitta

Dia 20

16



Jäätteenmäki, Anneli

Dia 21

17



Urpilainen, Jutta

Dia 22

18



Pekkarinen, Mauri

Dia 23

19



Stubb, Alexander

Dia 24

20



Karpela, Tanja

Dia 25

21



Katainen, Jyrki

Dia 26

22



Sorsa, Kalevi

Dia 27

23



Kanerva, Ilkka

Dia 28

24



Virkkunen, Henna

Dia 29

25



Sinnemäki, Anni

Dia 30

26



Virolainen, Johannes

Dia 31

27



Halme, Tony

Dia 32

Tuleeko mieleesi muita poliitikkoja, joille tiedät viittomanimen?

Dia 33

URHEILIJAT

Dia 34

KESÄLAJIT

Dia 35

28



Sievinen, Jani

Dia 36

29



Rätty, Seppo

Dia 37

30



Nieminen, Jarkko

Dia 38

31



Seppälä, Hanna-Maria

Dia 39

32



Virén, Lasse

Dia 40

33



Pitkämäki, Tero

Dia 41

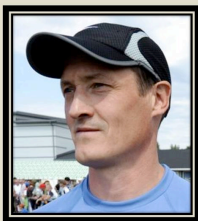
34



Evilä, Tommi

Dia 42

35



Kinnunen, Kimmo

Dia 43

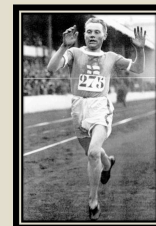
36



Ingberg, Mikaela

Dia 44

37



Nurmi, Paavo

Dia 45

38



Lillak, Tiina

Dia 46

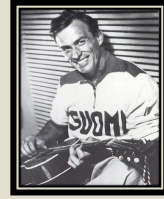
39



Korjus, Tapio

Dia 47

40



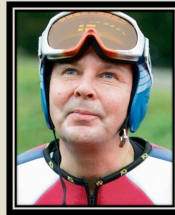
Rautavaara, Tapio

Dia 48

TALVILAJIEN
URHEILIJAT

Dia 49

41



Nykänen, Matti

Dia 50

42



Ahonen, Janne

Dia 51

43



Korpi, Kiira

Dia 52

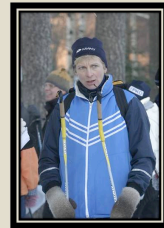
44



Kuitunen, Virpi

Dia 53

45



Kirvesniemi, Marja-Liisa

Dia 54

46



Poutiainen, Tanja

Dia 55

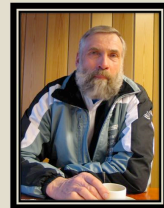
47



Lepistö, Laura

Dia 56

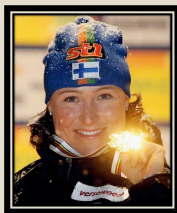
48



Mieto, Juha

Dia 57

49



Saarinen, Aino-Kaisa

Dia 58

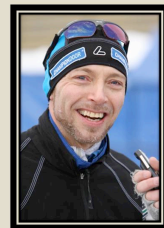
50



Kirvesniemi, Harri

Dia 59

51



Myllylä, Mika

Dia 60

52



Manninen, Hannu

Dia 61

53



Palander, Kalle

Dia 62

54



Piironen, Peetu

Dia 63

55



Rantanen, Siiri "Äitee"

Dia 64

56



Olli, Harri

Dia 65

57



Nieminen, Toni

Dia 66

58



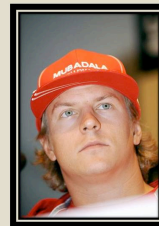
Matikainen-Kallström Marjo

Dia 67

MOOTTORIURHEILU

Dia 68

59



Räikkönen, Kimi

Dia 69

60



Häkkinen, Mika

Dia 70

61



Hirvonen, Mikko

Dia 71

62



Kovalainen, Heikki

Dia 72

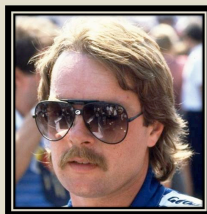
63



Mäkinen, Tommi

Dia 73

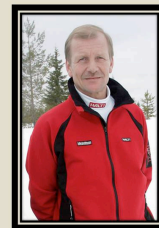
64



Rosberg, Keke

Dia 74

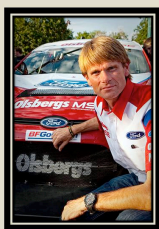
65



Kankkunen, Juha

Dia 75

66



Grönholm, Marcus

Dia 76

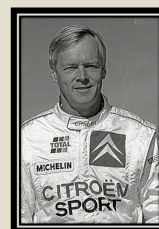
67



Kallio, Mika

Dia 77

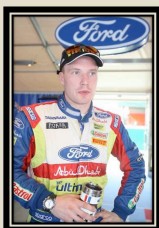
68



Vatanen, Ari

Dia 78

69



Latvala, Jari-Matti

Dia 79

70



Salo, Mika

Dia 80

71



Mäkinen, Timo

Dia 81

JOUKKUEURHEILU

72



Koivu, Saku

Dia 83

73



Selänne, Teemu

Dia 84

74



Litmanen, Jari

Dia 85

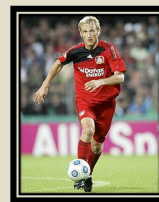
75



Kurri, Jari

Dia 86

76



Hyypiä, Sami

Dia 87

77



Koivu, Mikko

Dia 88

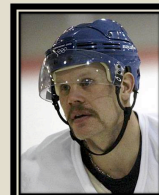
78



Peltonen, Ville

Dia 89

79



Jokinen, Olli

Dia 90

Tuleeko mieleesi muita
urheilijoita, joille tiedät
viittomanimen?

Dia 91

MUUSIKOT

Dia 92

80



Katri Helena

Dia 93

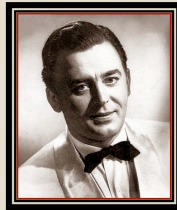
81



Sillanpää, Jari

Dia 94

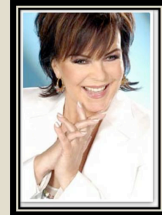
82



Virta, Olavi

Dia 95

83



Koivuniemi, Paula

Dia 96

84



Lipsanen, Ilkka (Danny)

Dia 97

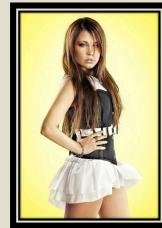
85



Koriseva, Arja

Dia 98

86



Abreu, Anna

Dia 99

Tuleeko mieleesi muita
muusikoita, joille tiedät
viittomanimen?

Dia 100

NÄYTTELIJÄT / TV-PERSOONAT

Dia 101

87



Pasanen, Pertti (Spede)

Dia 102

88



Loiri, Vesa-Matti

Dia 103

89



Palo, Tauno

Dia 104

90



Väisänen, Riitta

Dia 105

91



Ikonen, Ansa

Dia 106

92



Bjurström Marco

Dia 107

93



Lind Arvi

Dia 108

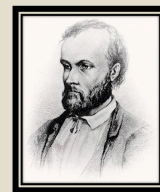
Tuleeko mieleesi muita
näyttelijöitä/tv-persoonia, joille
tiedät viittomanimen?

Dia 109

TAITEILIJAT /
KIRJAILIJAT

Dia 110

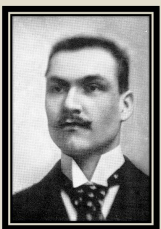
94



Kivi, Aleksis

Dia 111

95



Gallen-Kallela, Akseli

Dia 112

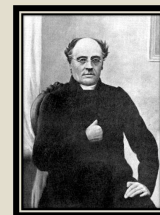
96



Tabermann, Tommy

Dia 113

97



Runeberg, Johan Ludvig

Dia 114

Tuleeko mieleesi muita
taiteilijoita/kirjailijoita, joille
tiedät viittomanimen?

Dia 115

MUUT JULKKIKSET

Dia 116

98



Tapola, Mervi

Dia 117

99



Tukiainen, Johanna

Dia 118

100



Aitolehti, Martina

Dia 119

Tuleeko mieleesi muita
HENKILÖITÄ, joille tiedät
viittomanimen?

Dia 120

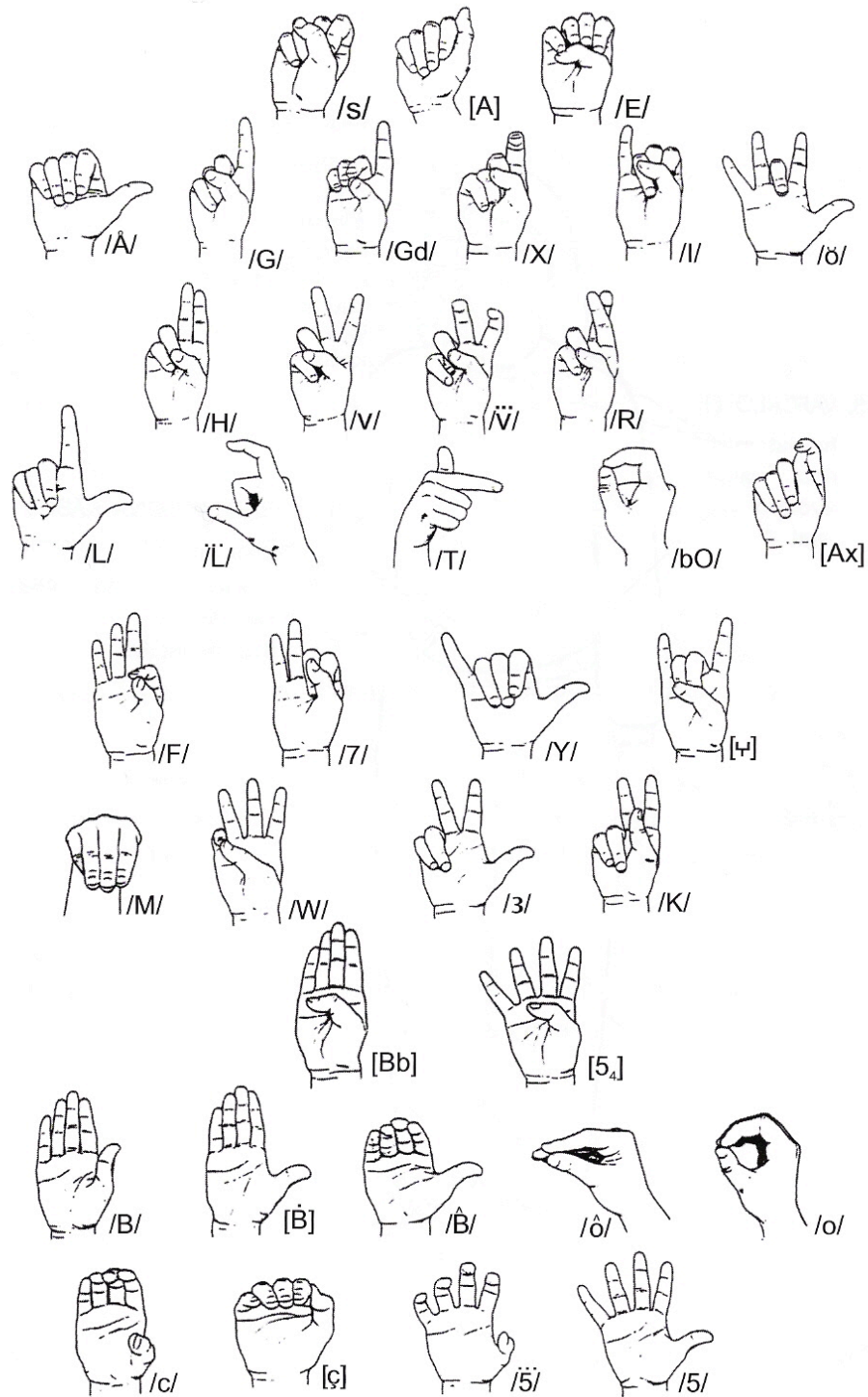
VALMIS!

Lämmin kiitos
osallistumisestasi tähän
haastatteluun.

Dia 121

LIITE 5: KÄSIMUODOT JA NIIDEN SYMBOLIT SUOMALAISESSA VIITTOMAKIELESSÄ

Käsimuodot ja niiden symbolit suomalaisessa viittomakielessä (Rissanen, 1985).



LIITE 6: SUOMALAISEN VIITTOMAKIELEN SORMIAAKKOSET

Tällä sivulla esitetään suomalaisessa viittomakielessä yleisesti käytössä olevat sormiaakkokset. Aakkosille e, g, j, p ja x on esitetty kaksi vaihtoehtoa.



